

ФАКУЛТЕТ СРПСКИХ СТУДИЈА У НИШУ

СТУДИЈА ИЗВОДЉИВОСТИ

Ниш
2025.

САДРЖАЈ

I. ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ	7
Настанак и развој високог образовања у Србији	7
Савремени нормативни и институционални оквир високог образовања у Републици Србији	8
Настанак и развој високог образовања у Нишу	12
Универзитет у Нишу данас	12
Правни оквир	12
II. ФАКУЛТЕТ СРПСКИХ СТУДИЈА КАО САМОСТАЛНА ВИСОКО-ШКОЛСКА И НАУЧНА ИНСТИТУЦИЈА.....	17
Зашто Факултет српских студија у Нишу?	17
Мисија, циљ и задаци Факултета српских студија	19
Концепција	20
<i>Студенти</i>	20
<i>Зајослени</i>	20
<i>Библиотека и имовина</i>	21
Анализа финансијских ефеката	21
<i>Плате зајослених</i>	21
<i>Материјални трошкови</i>	22
<i>Инвестиционо и текуће одржавање</i>	22
1. Историја под окриљем Факултета српских студија	25
Пут Департамана за историју и студија историје у Нишу: од оснивања до данас... ..	28
Наставно особље Департамана за историју.....	30
Студијски програми историје у Нишу.....	31
Основне академске студије историје	31
Мастер академске студије историје	35
Докторске академске студије историје.....	37
Статистика уписа на Основне академске студије историје у Нишу.....	40
2. Србистика под окриљем Факултета српских студија	43
Пут Департамана за србистику и студија србистике у Нишу: од оснивања до данас	48
Наставно особље Департамана за србистику.....	54
Студијски програми србистике у Нишу.....	59
Основне академске студије србистике	59

Мастер академске студије србистике.....	65
Докторске академске студије србистике.....	68
Статистика уписа на основне, мастер и докторске академске студије србистике у Нишу	72
Упис на Основне академске студије србистике.....	73
Упис на Мастер академске студије србистике.....	76
Упис на Докторске академске студије србистике	78
3. Славистика под окриљем Факултета српских студија.....	81
Пут Департмана за руски језик и књижевност и студије руског језика и књижевности у Нишу: од оснивања до данас.....	84
Наставно особље Департмана за руски језик и књижевност	85
Студијски програми руског језика и књижевности у Нишу.....	86
Основне академске студије руског језика и књижевности	86
Мастер академске студије руског језика и књижевности.....	90
Докторске академске студије страних филологија	91
Статистика уписа на основне, мастер и докторске академске студије руског језика и књижевности у Нишу	92
Упис на Основне академске студије руског језика и књижевности.....	92
Упис на Мастер академске студије руског језика и књижевности	93
III. ЦЕНТРИ ПОД ОКРИЉЕМ ФАКУЛТЕТА СРПСКИХ СТУДИЈА	95
1. Научно-истраживачки центар српских студија	95
Организација Научно-истраживачког центра српских студија.....	96
Предмет рада Научно-истраживачког центра српских студија.....	96
Делатност Научно-истраживачког центра српских студија	97
Ангажовани истраживачи Научно-истраживачког центра српских студија ...	98
2. Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик	101
Развој и делатност Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик.....	101
1. Настава српског језика за странце, припаднике националних мањина и дијаспору	102
1.1. Настава српског као страног / нематерњег / завичајног језика комерцијалног карактера	102
1.2. Настава српског као страног језика некомерцијалног карактера	104
2. Тестирање у Центру за српски као страни, завичајни и нематерњи језик...	107
3. Организовање и реализација пројеката од националног и међународног значаја	108
4. Припрема одговарајућих наставних материјала.....	109
5. Публиковање научноистраживачких резултата из области методике наставе српског као страног (нематерњег и завичајног) језика.....	110
Визија развоја Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик у контексту оснивања Факултета српских студија	111

3. Центар за стране језике	115
Увод	115
Мисија и циљеви центра	115
Делатност центра	116
Простор и опрема	117
Организација, кадрови и финансирање Центра	117
4. Центар за образовање и професионално усавршавање наставника	119
Назив и статус Центра	119
Разлози за оснивање Центра	119
Циљеви и задаци Центра	119
Организација и кадрови	120
Циљне групе	120
Програми и активности	120
Програм педагошко-психолошко-методичког образовања наставни-	
ка	121
Финансирање	123
Очекивани резултати	123
Значај центра	123

IV. РАЗВОЈ СТУДИЈСКИХ ПРОГРАМА У ОКВИРУ НОВЕ ИНСТИТУЦИЈЕ. 125

1. Оснивање Одељења за националну безбедност Факултета српских студија.....	125
2. Оснивање Одељења за културологију Факултета српских студија	129
3. Оснивање Одељења за националну археологију Факултета српских студија	133
4. Оснивање Одељења за православну теологију и катихетику Факултета српских студија.....	137

V. ПРОСТОР И ОПРЕМА ФАКУЛТЕТА СРПСКИХ СТУДИЈА 141

Архитектонско-просторна анализа трећег спрата Филозофског факултета са предлогом функционалне расподеле и опреме.....	141
Архитектонско-просторна анализа првог спрата Факултета српских студија са предлогом функционалне расподеле и опреме.....	147
Архитектонско-просторна анализа другог спрата Факултета српских студија са предлогом функционалне расподеле и опреме.....	151
Архитектонско-просторна анализа четвртог спрата Факултета српских студија са предлогом функционалне расподеле и опреме	157

VI. УСКЛАЂЕНОСТ ОБРАЗОВНОГ ПРОФИЛА ФАКУЛТЕТА СРПСКИХ СТУДИЈА СА РЕГИОНАЛНИМ И МЕЂУНАРОДНИМ ВИСОКОШКОЛСКИМ ОБРАЗОВНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА.....163

Регионална усклађеност	163
Међународна (светска) усклађеност	164

VII. ВИЗИЈА 2 – ПУТ КА РАЗВОЈУ ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА НА ЈУГОИСТОКУ СРБИЈЕ: ОТВАРАЊЕ НОВИХ ИНСТИТУТА	167
1. Оснивање Српског историјског института	167
2. Оснивање Института за славистику	169
3. Оснивање Института за геопросторна истраживања	171
УМЕСТО ЗАКЉУЧКА.....	173

I. ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ У СРБИЈИ

Настанак и развој високог образовања у Србији

Развој високог образовања у Србији има дубоке историјске корене који сежу у почетак XIX века. Први значајан корак у овом правцу представља оснивање Велике школе 1808. године, чији је утемељивач био Доситеј Обрадовић. Иако је ова институција функционисала само до 1813. године, она је поставила темеље за каснији развој образовних установа вишег ранга у Србији.

Наредни важан моменат представља оснивање Лицеја у Крагујевцу 1838. године, који се сматра директним претечом модерног универзитетског образовања у Србији. Уредбом од 24. септембра 1863. године, под називом Закон о устројству Велике школе, Лицеј је званично трансформисан у Велику школу. Ова установа је била смештена у згради коју је даровао капетан Миша Анастасијевић, један од најимућнијих и најугледнијих српских добротвора тог доба, „своме отечеству“. Велика школа је током свог постојања уживала висок углед, не само у оквиру тадашње Кнежевине, а касније Краљевине Србије, већ и у ширем европском контексту. Њени наставници били су академски образовани на престижним европским универзитетима, а по повратку у Србију одржавали су сталну сарадњу са својим некадашњим професорима и колегама. Та размена знања и академске праксе значајно је допринела квалитету наставног процеса и академском угледу Велике школе, која је представљала темељ за настанак модерног универзитета у Србији.

Почетком 1905. године, усвајањем Закона о Универзитету, формализована је институционална аутономија Универзитета у Београду, чиме су створени темељи за његов даљи академски и научни развој. У наредним деценијама, Универзитет у Београду израстао је у водећу научно-образовну институцију у Србији, али и у ширем региону. Представљао је не само центар образовног и културног живота, већ и жариште критичке мисли и отпора различитим облицима тоталитаризма. Међу бројним истакнутим научницима и професорима који су својим радом допринели афирмацији Универзитета на међународној сцени, посебно се издвајају имена као што су академик Милутин Миланковић, историчар Владимир Ћоровић и правник Ђорђе Тасић.

Рад Универзитета је обустављен током Другог светског рата, односно 1941. године, услед окупације Краљевине Југославије од стране немачке војске. Након ослобођења земље 1945. године, нова државна власт приступила је обнови Универзитета и његовом поновном стављању у функцију научно-образовног система социјалистичке Југославије. У периоду након Другог светског рата, Универзитет у Београду постаје ослонац у процесу децентрализације високог образовања. Под његовим окриљем формиран су нови универзитети у другим деловима земље: у Новом Саду, Нишу, Приштини, Крагујевцу, Подгорици. Овај период обележио

је и сталан раст броја студената, што је, између осталог, било резултат либерализације услова уписа, укључујући увођење ванредног студирања као доступне опције ширем кругу кандидата. Међутим, услед потребе за рационализацијом и очувањем квалитета наставног процеса, током времена је уведен систем уписних квота по факултетима. Право на упис било је условљено резултатима на квалификационом испиту, као и успехом постигнутим у средњем образовању. Крајем педесетих година XX века започело је организовање постдипломских студија, са циљем унапређења научноистраживачког рада и кадровског оснаживања високошколских установа. Студије за стицање академског звања магистра наука добијају посебан значај, будући да од 1966. године представљају формалан предуслов за приступ докторским студијама, чиме је постављен јасан образовни и академски пут у оквиру систематизованог модела високог образовања.

Савремени нормативни и институционални оквир високог образовања у Републици Србији

Високо образовање представља један од кључних сегмената друштвеног развоја и има изузетан значај за Републику Србију. Као саставни део европског образовног и научног простора, систем високог образовања у Србији усмерен је на остваривање својих основних функција у складу са начелима Болоњског процеса, односно интеграције у Европску зону високог образовања.

Мисија високог образовања огледа се у континуираном процесу стварања, трансфера и примене научних знања и стручних компетенција. Ове активности се реализују кроз организоване студијске програме и истраживачки рад, а њихов крајњи циљ је да подрже социјални, културни, економски и технолошки развој друштва у условима стално променљивих друштвено-економских и технолошких околности.

Право на приступ високом образовању обезбеђено је свим лицима која су положила општу, стручну или уметничку матуру, чиме се афирмише принцип једнакости и доступности образовања. Изузетно, у складу са законом, могућност уписа на студијске програме из уметничких области имају и лица без формално стеченог средњег образовања, уколико испуне посебне услове дефинисане конкурсом. Високошколске установе спроводе поступке уписа у складу са законским и подзаконским актима, уз вредновање одговарајуће врсте матуре, у зависности од карактера студијског програма.

Систем високог образовања у Србији реализује се кроз мрежу високошколских установа различитих типова. У оквиру јавног сектора, образовна делатност се обавља на девет државних универзитета и 22 државне академије и високе школе струковних студија. Универзитети чији је оснивач Република Србија су следећи:

Универзитет у Београду (високошколска установа од националног значаја),
 Универзитет уметности у Београду,
 Универзитет у Новом Саду,
 Универзитет у Нишу,
 Универзитет у Крагујевцу,

Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици,
 Државни универзитет у Новом Пазару,
 Универзитет одбране,
 Криминалистичко-полицијски универзитет.

Поред државних институција, делатност високог образовања у Републици Србији обављају и приватне високошколске установе, које поседују важећу акредитацију издату од стране Националног акредитационог тела. На тај начин се обезбеђује усклађеност квалитета образовног процеса у јавном и приватном сектору, те се подстиче развој конкуренције и иновација у области високог образовања.

Развој и унапређење система високог образовања у Републици Србији остварује се у оквиру јасно дефинисаног институционалног и законског оквира. Кључну улогу у праћењу и усмеравању квалитета високог образовања има Национални савет за високо образовање. Ово тело прати развој високог образовања и његову усклађеност са европским и међународним стандардима, предлаже мере за унапређење система, даје мишљења о политици уписа на високошколске установе, као и предлоге Влади Републике Србије у погледу норми и стандарда рада у високом образовању. Поред наведеног, Национални савет обавља и друге активности од стратешког значаја за унапређење квалитета и развоја високошколског система.

Министарство просвете Републике Србије, као ресорно министарство задужено за област образовања, остварује циљеве високог образовања у сарадњи са релевантним телима, као што су: Конференција универзитета Србије (КОНУС), Конференција академија струковних студија Србије и Студентска конференција универзитета Србије (СКОНУС). Ова сарадња омогућава координисано креирање и спровођење образовне политике, као и унапређење положаја свих актера у систему високог образовања.

Делатност високог образовања реализује се кроз академске и струковне студије, које се изводе на основу акредитованих студијских програма. Основна јединица мере студијског оптерећења и постигнућа јесте Европски систем преноса бодова (ЕСПБ). Сваки предмет у оквиру студијског или кратког програма студија носи одређени број ЕСПБ бодова, при чему се укупан обим студијског програма изражава збиром ових бодова. Једна школска година носи 60 ЕСПБ бодова, што одговара просечном ангажовању студента у обиму једне 40-часовне радне недеље током трајања школске године.

Правни основ за функционисање система високог образовања у Републици Србији представља Закон о високом образовању („Службени гласник РС“, број 88/17). Према одредбама овог закона, право на високо образовање имају сва лица која су завршила средње образовање. Изузетно, лица која нису стекла средњу стручну спрему могу се уписати на уметничке факултете, уколико испуне посебне услове дефинисане прописима и конкурсом.

Високо образовање у Србији може се стећи кроз: Академске студије, које су усмерене на развој и примену научних, стручних и уметничких знања и компе-

тенција; и Струковне студије, које су превасходно оријентисане ка непосредном укључивању студената у процес рада и стицању компетенција неопходних за запошљавање. Ова двојна структура система омогућава студентима да бирају образовни пут у складу са својим професионалним интересовањима, способностима и потребама тржишта рада, доприносећи тако флексибилности и функционалности система високог образовања у Републици Србији.

До почетка пуне примене прописа којима се уређују општа, стручна и уметничка матура, поступак уписа кандидата на основне академске и струковне студије спроводи се у складу са нормативима који су били на снази пре доношења актуелног Закона о високом образовању („Службени гласник РС“, број 88/17), односно у складу са ранијим Законом о високом образовању („Службени гласник РС“, број 76/05) и општим актима самосталних високошколских установа. Према важећем прелазном режиму, кандидати приликом уписа у високошколску установу полажу пријемни испит или испит за проверу склоности и способности, у складу са специфичностима студијског програма. Изузетно, кандидати који су већ положили општу матуру, не подлежу обавези полагања пријемног испита, осим у случајевима када је за упис на одређени студијски програм неопходно полагање испита за проверу специфичних склоности, способности или талената (на пример, на уметничким, спортским и другим сродним факултетима). Уколико се не захтева полагање наведених провера, вредновање кандидата врши се на основу резултата постигнутих на општој матури, а у складу са општим актом одговарајуће самосталне високошколске установе. Овакво решење омогућава прелазно прилагођавање постојећег уписног модела новим стандардима који ће ступити на снагу потпуном имплементацијом државне матуре као општег услова за упис на високо образовање у Републици Србији.

У складу са законом, самосталне високошколске установе имају могућност да кандидате који су положили стручну или уметничку матуру, уместо упућивања на пријемни испит, усмере на полагање појединих предмета из опште матуре, уколико је то утврђено критеријумима конкурса за упис. Ова пракса омогућава уједначавање критеријума евалуације свих кандидата, независно од врсте завршене матуре, и представља корак ка јединственом систему селекције за упис на основне студије.

Ранг листа кандидата сачињава се на основу прецизно дефинисаних критеријума који се наводе у конкурс за упис студената на прву годину основних студија. Критеријуми могу обухватати елементе као што су успех у средњем образовању, резултати на матури, резултати пријемног испита или провере способности, у складу са посебностима студијског програма и политиком установе.

Самосталне високошколске установе самостално утврђују број студената који ће бити уписани на сваки студијски програм, али у границама дефинисаним дозволом за рад коју издаје надлежно министарство. Када је реч о високошколским установама чији је оснивач Република Србија, број студената који се уписују на терет буџета одређује се уз претходно прибављено мишљење самих установа и Националног савета за високо образовање. Коначну одлуку доноси Влада Републике Србије. О овом броју мора се одлучити најкасније два месеца пре расписи-

вања конкурса за упис. Остали студенти се финансирају самостално (тзв. самофинансирајући студенти).

Високо образовање у Републици Србији остварује се у оквиру следећих типова високошколских установа: универзитет, факултет или уметничка академија у саставу универзитета, академија струковних студија, висока школа академских студија, висока школа струковних студија. Све високошколске установе обављају своју делатност у седишту установе, али могу изводити студијске програме и у организационим јединицама изван седишта, под условом да такве јединице поседују неопходно одобрење у оквиру дозволе за рад. Такве јединице немају статус правног лица, већ функционишу у саставу матичне установе. Ова структурна и регулаторна решења имају за циљ да обезбеде стабилан, квалитетан и транспарентан систем високог образовања, у складу са потребама друштва, привреде и појединца, као и са захтевима процеса европских интеграција у области образовања.

Систем високог образовања у Републици Србији заснован је на тростепеној структури, у складу са принципима Болоњског процеса и европским образовним стандардима. Први степен обухвата основне академске студије, у трајању од 180 до 240 ЕСПБ бодова, основне струковне студије у обиму од 180 ЕСПБ бодова, као и специјалистичке струковне студије које носе најмање 60 ЕСПБ бодова. Други степен чине мастер академске студије, у обиму од најмање 60 или 120 ЕСПБ бодова, у зависности од тога да ли је кандидат претходно остварио 240 или 180 ЕСПБ бодова на основном нивоу студија, затим мастер струковне студије које обухватају 120 ЕСПБ бодова, као и специјалистичке академске студије са обимом од најмање 60 ЕСПБ бодова. Трећи степен високог образовања представљају докторске академске студије, у оквиру којих се стиче најмање 180 ЕСПБ бодова, уз услов да је кандидат претходно завршио основне академске и мастер (дипломске академске) студије са укупним обимом од најмање 300 ЕСПБ бодова. Овако структуриран систем омогућава прогресивно напредовање кроз образовне нивое, уз обезбеђивање компатибилности и проходности унутар националног и европског оквира високог образовања.

Све врсте и нивои студија у систему високог образовања Републике Србије могу се реализовати искључиво на универзитету, односно у оквиру факултета или уметничких академија као његових саставних делова. Универзитети, односно факултети и уметничке академије, имају слободу да самостално уреде структуру основних и мастер академских студија, одлучујући се између модела 180+120 ЕСПБ бодова (тзв. 3+2 модел) и модела 240+60 ЕСПБ бодова (тзв. 4+1 модел). У пракси, модел 240+60 примењује се на већини универзитета, факултета и уметничких академија чији је оснивач Република Србија. Са друге стране, у оквиру академија струковних студија и високих школа струковних студија, могу се реализовати основне струковне студије, као и специјалистичке и мастер струковне студије. Висока школа као самостална високошколска установа може, у складу са дозволом за рад, изводити и основне академске студије, мастер академске студије, као и специјалистичке студије. На овај начин, унутар различитих типова високошколских установа обезбеђује се функционална диференцијација, уз гарантовање квалитета, доступности и проходности унутар система високог образовања.

Настанак и развој високог образовања у Нишу

Универзитет у Нишу основан је 15. јуна 1965. године, чиме је симболично заокружен један пионирски и динамичан период у развоју високог образовања у делу југоисточне Србије. Овај период започиње 1960. године, када су у Нишу формиран први факултети под окриљем Универзитета у Београду: Правно-економски, Медицински и Технички факултет који су представљали темеље на којима је, у складу са тадашњим друштвеним потребама и развојним могућностима, грађена све комплекснија и функционално обухватнија структура будућег Универзитета у Нишу. У години оснивања, Универзитет је располагао са 234 наставника и сарадника и обухватао је 10.500 студената. Убрзан пораст броја студената, појава и афирмација нових научних дисциплина, као и све већа потражња за високообразованим стручњацима у привреди и друштвеним делатностима, довели су током наредних деценија до потребе за реорганизацијом постојећих факултета и оснивањем нових, чиме је Универзитет у Нишу поступно изградио своју институционалну зрелост и стекао статус значајне високошколске и научноистраживачке установе у националним и регионалним оквирима.

Универзитет у Нишу данас

Од свог оснивања до данас, Универзитет у Нишу дипломирао је укупно 83.644 студента, међу којима је 1.453 страних држављана. Поред тога, мастер академске студије успешно је завршило 10.025 студената, док је титулу магистра наука стекло 2.689 последипломаца, а докторантски степен остварило је 2.691 лица. Мисија Универзитета огледа се у интеграцији у јединствени европски образовни простор, уз пуну посвећеност највишим стандардима квалитета у области образовања, научноистраживачког рада и стручне праксе. Визија институције је да постане модеран и препознатљив српски, односно европски универзитет који својим квалитетом студијских програма, наставе и научних активности може да се упореди са водећим високошколским установама највишег ранга у свету. У саставу Универзитета налази се 14 факултета, при чему је најмлађи Пољопривредни факултет у Крушевцу основан одлуком Владе Републике Србије 11. маја 2017. године. Према подацима из Јединственог информационог система просвете (ЈИСП), на свим нивоима студија током школске 2024/2025. године на факултетима Универзитета у Нишу било је уписано укупно 22.762 студената, док је наставу изводило 1.420 наставника и сарадника. Универзитет у Нишу први пут је акредитован 31. јануара 2009. године у оквиру трећег циклуса акредитације високошколских установа у Србији, у којем су акредитацију добили и Универзитети у Београду и Новом Саду. Од тада, акредитација се редовно обнавља на сваких пет до седам година. Тренутно је на Универзитету и његовим факултетима акредитовано више од 130 студијских програма, који покривају све нивое студија.

Правни оквир

Самосталну високошколску установу могу основати Република, правно и физичко лице, у складу са законом. Када је оснивач самосталне високошколске

установе Република, одлуку о оснивању доноси Влада.

Високошколске установе за остваривање студијских програма за потребе полицијског, односно војног образовања, као и за потребе националне безбедности, оснива Влада, у складу са условима утврђеним овим законом. Ове високошколске установе могу бити у саставу универзитета, односно академије струковних студија, у складу са посебним споразумом универзитета, односно академије струковних студија и Владе. Споразумом универзитета, односно академије струковних студија и Владе, на предлог органа државне управе надлежног за унутрашње послове, послове националне безбедности, односно послове одбране, може се установити посебан студијски програм за потребе полицијског, односно војног образовања, као и за потребе националне безбедности, у оквиру одређеног универзитета, односно академије струковних студија. Споразумом универзитета, односно академије струковних студија и ове високошколске установе може се, уз сагласност Владе, установити студијски програм за стицање заједничке дипломе. Влада, на предлог органа државне управе надлежног за унутрашње послове, послове националне безбедности, односно послове одбране, ближе уређује услове и начин остваривања ових студијских програма и положај органа пословођења наставника и студената, у погледу особености везаних за циљеве и природу полицијског односно војног образовања и образовања за потребе националне безбедности.

Високошколска установа може почети са радом по добијању дозволе за рад. Дозволу за рад издаје Министарство, на захтев високошколске установе. Уз захтев за издавање дозволе за рад високошколска установа доставља оснивачки акт и доказе о испуњености стандарда за почетну акредитацију.

Уредан захтев са документацијом Министарство упућује Националном акредитационом телу, ради почетне акредитације, у року од десет дана од дана када утврди да је захтев уредан. Почетном акредитацијом утврђује се да ли високошколска установа и студијски програм испуњавају стандарде за почетну акредитацију, а посебно у погледу:

1. садржаја, квалитета и обима студијских програма;
2. потребног броја наставног и другог особља с одговарајућим научним, уметничким и стручним квалификацијама (најмање 20 наставника који су стекли звање у складу са Законом о високом образовању);
3. одговарајућег простора и опреме, у складу с бројем студената које високошколска установа намерава да упише и потребним квалитетом студирања.

Национално акредитационо тело у року од три месеца од дана пријема захтева сачињава извештај о почетној акредитацији високошколске установе, односно студијског програма и доставља га Министарству са препоруком да:

1. изда дозволу за рад високошколској установи;
2. одбије захтев високошколске установе за издавање дозволе за рад.

Министарство издаје дозволу за рад 30 дана по достављању извештаја Националног акредитационог тела са препоруком да се изда дозвола за рад, односно

Министарство решењем одбија захтев за издавање дозволе за рад 30 дана по достављању извештаја Националног акредитационог тела са препоруком да се одије захтев. Решење о одбијању захтева за издавање дозволе за рад коначно је и против њега се може покренути управни спор.

У дозволи за рад наводе се: студијски програми, број студената, број наставника, објекти у којима се обавља делатност, да ли се студијски програм изводи на даљину и максималан број студената који на тај начин може да студира, као и да ли високошколска установа може обављати делатност изван седишта.

Високошколска установа којој је издата дозвола за рад дужна је да поднесе захтев за акредитацију високошколске установе и студијског програма најкасније годину дана од добијања дозволе за рад.

Захтев за акредитацију се подноси Националном акредитационом телу, а на образцу чију садржину утврђује Национално акредитационо тело.

Високошколска установа може вршити упис студената по добијању уверења о акредитацији високошколске установе и студијског програма, а у случају високошколске установе чији оснивач није Република и обезбеђеног оснивачког капитала, односно банкарске гаранције из става 4. овог члана.

Сваке школске године, током првог остваривања студијског програма, Национално акредитационо тело врши спољашњу проверу квалитета.

Организација високошколске установе уређује се статутом, у складу са актом о оснивању и овим законом.

Самостална високошколска установа оснива високошколске јединице као облике унутрашње организације, у складу са статутом.

Актом о оснивању високошколске јединице одређује се статус високошколске јединице у погледу права иступања у правном промету и пословању, располагања материјалним ресурсима, управљања, одлучивања и уређују се друга питања од значаја за рад високошколске јединице.

Академија струковних студија има у свом саставу одсеке ради остваривања студијских програма из сродних дисциплина, истраживања и уметничког рада, као и ефикаснијег коришћења ресурса.

Универзитет има у свом саставу факултете, уметничке академије или друге високошколске јединице, институте, научно-истраживачке центре, иновационе центре, центре за трансфер технологија, центре за каријерно вођење, саветовање и подршку студентима, центре изузетних вредности и друге организационе јединице, ради остваривања студијских програма из сродних дисциплина, научних истраживања, уметничкоистраживачког рада, развоја иновација и трансфера знања, као и ефикаснијег коришћења ресурса.

Универзитет може имати у свом саставу факултете, уметничке академије и друге високошколске јединице са својством правног лица.

Факултет, односно уметничка академија, има својство правног лица ако остварује најмање три акредитована студијска програма.

Одлуку о оснивању високошколске јединице са својством правног лица у саставу универзитета чији је оснивач Република, доноси Влада, по прибављеном мишљењу органа управљања универзитета и Националног савета.

Одлуку о статусној промени, промени назива и седишта високошколске јединице у саставу универзитета са својством правног лица доноси орган управљања универзитета двотрећинском већином.

Одлуку о статусној промени, промени назива и седишта високошколске јединице са својством правног лица у саставу универзитета чији је оснивач Република доноси Влада, по прибављеном мишљењу органа управљања универзитета и Националног савета.

Високошколска установа може основати високошколску јединицу изван свог седишта, без својства правног лица, под условима и по поступку из члана 23. Закона о високом образовању, односно по поступку за акредитацији.

Факултет, односно уметничка академија, као и друге високошколске јединице са својством правног лица уређују унутрашњу организацију и управљање својим статутом, у складу са статутом универзитета.

Универзитет даје сагласност на статут високошколске јединице у свом саставу.

II. ФАКУЛТЕТ СРПСКИХ СТУДИЈА КАО САМОСТАЛНА ВИСОКОШКОЛСКА И НАУЧНА ИНСТИТУЦИЈА

Зашто Факултет српских студија у Нишу?

Формирање Факултета српских студија у Нишу представља одговор на дубоку, комплексну и све израженију потребу српског друштва да се питањима националног образовања, културе, науке и идентитета приступи на институционално организован, системски одржив и стратешки усмерен начин. Посебно се та потреба показује као неодољива у контексту југоистока Србије – простора који има изузетан геополитички значај, али и који се деценијама уназад суочава са озбиљним демографским, културним, безбедносним и идентитетским изазовима. Овај регион, у коме се преплићу различити историјски утицаји и где је присутна мултиетничност, представља једно од кључних подручја у којем се обликује будућност Србије у смислу очувања њеног националног и културног ткива.

Иницијатива за оснивање Факултета српских студија превазилази оквире класичног академског пројекта. Реч је о подухвату од ширег државног и националног значаја, чији је циљ стварање центра знања, образовања, истраживања и очувања српског језичког, културног, историјског и духовног наслеђа. Такав факултет не би био само високошколска установа у формалном смислу, већ и идентитетска институција која би постала ослонац за дугорочну националну стратегију у области хуманистике и друштвених наука. Он би ујединио истраживачке и образовне капацитете у оквиру дисциплина које су кључне за разумевање и очување српског културног бића у XXI веку, у време када се културна глобализација, дигитални утицаји и демографска кретања показују као изазови за очување аутентичног националног идентитета.

Избор Ниша као седишта Факултета српских студија није случајан, већ потпуно оправдан и функционално утемељен. Ниш као историјска, културна и административна престоница југоисточне Србије, са снажним универзитетским центрима, већ постојећом научном инфраструктуром и традицијом у области друштвених и хуманистичких наука, представља идеално место за овакву институцију. Овде се, више него у другим деловима земље, огледају потреба и значај за постојање установе која ће на стручан, континуиран и државно подржан начин проучавати и афирмисати српску историју, културу, језик, традицију, али и истовремено одговарати на савремене изазове и потребе друштва.

Додатну тежину овој иницијативи даје и чињеница да се југоисток Србије суочава са континуираним падом броја становника, економском стагнацијом, али и порастом политичког и културног утицаја спољних фактора који често имају тенденцију релативизације или маргинализације српског идентитета у овом реги-

ону. У том контексту, оснивање Факултета српских студија није само образовни пројекат, већ део шире стратегије друштвене стабилизације и националне консолидације. Он постаје и средство за јачање локалне академске заједнице, задржавање младих у региону, као и за остваривање културне политике која ће допринети оживљавању и самопоуздању српског народа у овом делу државе.

Факултет српских студија у Нишу, у том смислу, треба да буде осмишљен као институција која ће се бавити образовањем стручњака у областима као што су историја, српски језик и књижевност, славистика, национална безбедност, археологија, културологија, православна теологија са катихетиком, али и као центар у којем ће се промишљати и градити српска културна политика, чувати духовно наслеђе и развијати критичка, научно утемељена свест о значају националног идентитета у савременом добу. Његова мисија биће да ствара генерације младих људи који ће бити способни да разумеју своју прошлост, активно учествују у културном животу свог народа и критички, али одговорно, одговарају на изазове садашњости.

Управо зато, оснивање Факултета српских студија у Нишу не треба само посматрати као део шире, вишедимензионалне државне стратегије која обухвата образовање, културу, науку, безбедност и демографску политику. Његов значај је истовремено симболички и практичан. Симболички јер афирмише вредности које су темељ српског друштва, а практичан јер те вредности институционализује, штити и предаје новим генерацијама у оквиру једне савремене, функционалне и друштвено ангазоване високошколске установе.

Издвајањем Департмана за историју, Департмана за србистику и Департмана за руски језик и књижевност са Филозофског факултета Универзитета у Нишу и њиховим интегрисањем у нову институцију – Факултет српских студија – добиће се нуклеус који поседује не само академску зрелост и кадровску снагу, већ и институционални капацитет за стварање новог модела високог образовања у Србији. То ће бити факултет који свој идентитет и мисију темељи на националним вредностима, научном истраживању сопствене историје, културе и језика и на васпитавању генерација младих људи у духу поштовања националног наслеђа, али и у складу са савременим стандардима образовања и критичког мишљења.

Поред три кључна департмана који би чинили основу нове институције, у плану је и отварање нових одељења која одражавају интегрални и интердисциплинарни приступ националном питању. Одељење за националну безбедност је неопходно у савременом свету у којем се безбедносне претње све више појављују у хибридном, културолошким и информативним облицима. Млади људи који ће се образовати на овом Одељењу добијаће не само теоријска знања већ и свест о значају очувања друштвеног и националног поретка. Одељење за археологију би омогућило систематско истраживање, очување и интерпретацију културно-историјског наслеђа југоистока Србије, који обилује археолошким локалитетима од праисторије до средњег века, али који је често запостављен у академским и државним истраживањима. Одељење за културологију имало би задатак да се бави савременим културним токовима, феноменима масовне културе, медијским утицајима и процесима глобализације, који све више угрожавају традиционалне културне

обрасце и српски културни модел. Овим би се омогућило образовање стручњака који ће бити способни да кроз истраживачки и практични рад афирмишу српску културу у новим околностима. Посебан значај има и планирано Одељење за православну теологију са катихетиком, које би омогућило институционалну интеграцију духовности у оквиру високог образовања, што је посебно значајно за очување духовног идентитета младих на простору где је Српска православна црква историјски одиграла кључну улогу у очувању народа и његовог културног бића. Оснивање Факултета српских студија који ће у свом саставу имати и Научно-истраживачки центар за српске студије, као аутономну акредитовану научно-истраживачку јединицу, представљаће научни центар који ће се бавити систематским проучавањем српског народа, његове историје, књижевности, језика, културе и вере. Он ће кроз своје академске програме, научна истраживања, конференције и публикације постати платформа за оснаживање националне свести и отпор према културној асимилацији и идентитетском релативизму. Истовремено, овај Центар, као и Факултет, биће и простор дијалога, критичког мишљења и научне објективности, што је кључно за развој здраве академске заједнице и демократског друштва.

У времену када су бројни делови Србије изложени демографском пражњењу, осиромашењу и губитку културног садржаја, оснивање једне овакве институције може постати кључни фактор културне и образовне ренесансе региона. Она ће омогућити задржавање младих, отварање нових радних места, афирмацију локалне културе и јачање свеукупне друштвене кохезије. Факултет српских студија у Нишу биће гарант континуитета, симбол обнове и темељ модерног приступа изучавању и очувању националног идентитета у условима XXI века.

Оснивање Факултета српских студија у Нишу који не би био само академска установа, већ и идентитетски, културни и симболички бедем, од пресудног је значаја за будућност Србије, како у образовном и научном, тако и у културном, безбедносном и геополитичком смислу. То је пројекат који превазилази оквиру академске политике и питање је националне стратегије опстанка српског народа и државе.

Мисија, циљ и задаци Факултета српских студија

Факултет српских студија представљао би идентитетску високошколску институцију и научну организацију чији би задатак био да истражује и проучава српско друштво, државу, историју, националну безбедност, простор, становништво, српски језик, српску књижевност, културу, српско духовно и уметничко наслеђе, васпитање и образовање, као и узајамне духовне и идентитетске везе са другим сродним и блиским народима. Факултет српских студија имао би за циљ: 1. потпуније афирмисање српског народа и државе, српске прошлости и садашњости, српског језика и књижевности, духовности и културе и 2. неговање и очување српског националног и културног идентитета. Приоритетни задатак био би, дакле, образовање и формирање адекватног кадра из области идентитетских научних дисциплина за рад у систему основног, средњег и високог образовања у Републици Србији, али и кадрова из области националне безбедности, археологи-

је, културологије и православне теологије са катихетиком. Зато би у свом саставу у првој фази по оснивању (издвајањем већ акредитованих студијских група са Филозофског факултета у Нишу које имају уписане студенте) у свој рад укључио деловање и активности следећих департмана: **1. Департмана за историју** (будућег Одељења за историју), **2. Департмана за србистику** (будућег Одељења за србистику) и **3. Департмана за руски језик и књижевност** (будућег Одељења за славистику).¹ На Факултету српских студија били би реализовани већ акредитовани студијски програми основних, мастер и докторских академских студија, и то:

- **Програми основних академских студија** (који су већ акредитовани и имају уписане студенте у саставу садашњег Филозофског факултета у Нишу)
 - 1. Историја
 - 2. Србистика,
 - 3. Руски језик и књижевност (будућа Славистика).
- **Програми мастер академских студија** (који су већ акредитовани и имају уписане студенте у саставу садашњег Филозофског факултета у Нишу)
 - 1. Историја,
 - 2. Србистика (са два модула: *Српски језик* и *Српска и комјаративна књижевност*),
 - 3. Руски језик и књижевност (будућа Славистика).
- **Програми докторских академских студија** (који су већ акредитовани и имају уписане студенте у саставу садашњег Филозофског факултета у Нишу)
 - 1. Историја,²
 - 2. Србистика.

Концепција

Студенти

Како се ради о идентитетским наукама сви уписани студенти на Факултету српских студија студирали би о трошку буџета Републике Србије. Влада Републике Србије у договору са ресорним Министарством просвете и у координацији са надлежним универзитетом и управом Факултета српских студија покушала би да обезбеди стипендије за студенте на основним, мастер и докторским академским студијама.

Зајослени

Наставници и сарадници који су већ запослени на Филозофском факултету у Нишу у оквиру акредитованих студијских програма зановили би радни однос

¹ У оквирима Факултета српских студија термин *дејартман* биће замењен термином *одељење*.

² Оснивањем Факултета српских студија студијске групе за историју, србистику и руски језик и књижевност на Филозофском факултету у Нишу престају да постоје.

на новооснованом Факултету српских студија, уз додатно ангажовање наставног кадра који је неопходан за успешно функционисање ове високошколске установе. Такође, административни радници, библиотекари и техничко особље били би прераспоређени у оквиру деобеног биланса и засновали би радни однос на новооснованом Факултету српских студија, уколико је њихов рад и учешће неопходно за успешно функционисање ове високошколске установе.

Библиотека и имовина

У оквиру деобеног биланса Филозофског факултета у Нишу и новооснованог Факултета српских студија постојећи фонд књига и часописа акредитованих студијских програма, који се већ налази у саставу постојеће библиотеке Филозофског факултета у Нишу, био би остварен у оквиру деобеног биланса уз посредовање Владе Републике Србије и ресорног министарства. Часописи и друге периодичне публикације које су покренули и уређују наставници и сарадници Департмана за србистику, Департмана за историју и Департмана за руски језик и књижевност постали би издања новооснованог Факултета српских студија. Просторно би новоосновани Факултет српских студија био смештен у садашњој згради Филозофског факултета у Нишу и у згради бившег Народног универзитета у Нишу, о чему ће више речи бити у засебном поглављу ове Студије изводљивости.

Анализа финансијских ефеката

Плате запослених

У складу са стандардима и критеријумима акредитације високошколских установа и студијских програма, утврђен је оптималан број извођача наставе и ненаставног особља на Факултету српских студија. Систематизација радних места, као и предвиђена кадровска структура, представљена је табели 1.

Планом организације наставног процеса и осталих делатности предвиђено је ангажовање укупно 50 наставника и сарадника, док је за извршавање административно-техничких, стручних и помоћних послова предвиђено 17 лица у оквиру ненаставног особља.

Имајући у виду наведени број запослених и пројектован број студената чије би се студије финансирале из буџета Републике Србије, неопходно је обезбедити финансијска средства у износу од око 19.000.000,00 динара на месечном нивоу. Ова средства покривају трошкове бруто зарада и припадајућих доприноса за све запослене у оквиру високошколске установе.

Посебно је значајно нагласити да ће наведена средства у великој мери бити компензована уштедама у буџету, односно смањењем издвајања за плате и доприносе запослених на Филозофском факултету Универзитета у Нишу, услед очекиваног трансфера дела наставног кадра и ресурса на новоформирани факултет.

Табела 1. Систематизација радних места на Факултету српских студија

Радно место	Број извршилаца
<i>Наставно особље</i>	
Наставници и сарадници	50
<i>Ненаставно особље</i>	
секретар Факултета	1
секретар Деканата	1
референт за опште и правне послове	1
референт за финансијске послове	1
референт за наставу и студентска питања	2
библиотекар	2
систем инжењер за инсталацију и одржавање компјутерске опреме	1
хигијеничар	4
портир / обезбеђење са лиценцом	2
магационер / економ	1
домар / мајстор	1

Материјални трошкови

Високошколска установа ће своју делатност обављати у два физичка објекта, чија су површина, намена и функционална структура детаљно описани у поглављу V овог елабората. Просторни капацитети у потпуности задовољавају нормативе за извођење наставе и научноистраживачког рада.

Процењена средства неопходна за покривање материјалних трошкова, као и за трошкове запослених у складу са Посебним колективним уговором (ПКУ) за високо образовање, износе приближно 27.000.000,00 динара на годишњем нивоу. Распоређена су по следећим категоријама:

- трошкови запослених по основу ПКУ: 5.000.000,00 динара;
- стални трошкови одржавања постојеће зграде: 4.000.000,00 динара;
- остали материјални трошкови (потрошни материјал, одржавање опреме, услуге): 14.000.000,00 динара;
- стални трошкови у новој згради: 4.000.000,00 динара.

Важно је напоменути да је из буџета Републике Србије неопходно обезбедити само 4.000.000,00 динара на годишњем нивоу за покривање сталних трошкова у новој згради. Сва преостала средства биће обезбеђена прерасподелом већ постојећих буџетских издвајања, која су до сада била намењена за функционисање Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

Инвестиционо и текуће одржавање

Део простора у постојећем објекту који тренутно користи Филозофски факултет Универзитета у Нишу не захтева додатна финансијска средства из буџета

Републике Србије, с обзиром на то да је реч о функционалним и технички опремљеним капацитетима који испуњавају стандарде за извођење наставе у области друштвено-хуманистичких наука. Тај простор ће Факултет српских студија моћи да користи одмах по оснивању, без потребе за додатним улагањима или адаптацијама.

Са друге стране, нови објекат који се предвиђа за потребе ове високошколске установе захтева одговарајућу адаптацију у циљу усклађивања са нормативима и условима потребним за реализацију наставне, научне и административне делатности у систему високог образовања.

У том контексту, неопходно је једнократно издвојити средства из буџета Републике Србије у оквиру буџетске 2025. године, и то:

- 8.000.000,00 динара за извођење грађевинско-занатских радова, адаптацију простора и уређење инфраструктуре у складу са педагошко-техничким стандардима;
- 12.000.000,00 динара за набавку основног инвентара, укључујући потребан намештај, стручну и ИТ опрему (предавачке катедре, столове и столице за студенте, ормаре, ИТ опрему, пројекторе, итд.).

Укупно планирана инвестициона средства износе 20.000.000,00 динара, а њихова реализација представља предуслов за пуно функционално укључивање новог објекта у наставни процес и административни систем Факултета српских студија Универзитета у Нишу.

1. Историја под окриљем Факултета српских студија

Одвајање Департмана за историју са Филозофског факултета у Нишу и његово интегрисање у новоформираног Факултета српских студија представља нужан и дугорочно одржив корак у правцу институционалног јачања идентитетских наука на југоистоку Србије. Ова иницијатива не само да одговара стварним академским и друштвеним потребама, већ пружа могућност да се студије историје у Нишу ослободе дугогодишње маргинализације и добију простор у коме ће се развијати у складу са својом националном, културном и друштвеном мисијом.

Историја није само академска дисциплина већ темељна идентитетска наука, неодвојива од процеса очувања националне свести, културног континуитета и државотворног наратива. На простору југоисточне Србије, где се пресецају важни историјски и културни токови српског народа, постоји изразита потреба за институцијом која ће доследно и слободно неговати истраживање националне историје, културно-историјске баштине и историјске свести у ширем друштвеном контексту. У том смислу, прелазак Департмана за историју у оквир новог Факултета српских студија има посебну симболичку и суштинску тежину.

Разлози за овакву институционалну реорганизацију нису само вредносне и концептуалне природе, већ су засновани и на дугогодишњој унутрашњој диспропорцији и административној запостављености. Од оснивања Департмана за историју 1998. године па све до данас, ова јединица није имала ниједног свог представника у управи Филозофског факултета, нити продекана, нити декана. Тај податак сам по себи сведочи о дубокој институционалној маргинализацији и дуготрајној немогућности Департмана да утиче на креирање академске и кадровске политике факултета.

Осим изостанка у управљачким структурама, кадровска ерозија на Департману је посебно забрињавајућа. У периоду од 2010. до 2015. године Департман је имао петнаест активних наставника, док је данас тај број сведен на свега седам, што представља драстичан пад који није последица академске ротације или природног одлива, већ систематске институционалне запостављености. Посебно упечатљив показатељ кадровског уклањања представља податак да је у последњих десет година на Департман за историју примљен само један асистент, што не само да није у складу са потребама наставног процеса и обнављања наставног подмлатка, већ јасно указује на континуирани тренд обесхрабљивања развоја ове дисциплине. Уз то, број буџетских места на мастер студијама је у више наврата смањиван, и то управо у тренутку када би, имајући у виду актуелне друштвене и научне изазове, тај број требало повећавати.

Поред кадровских и програмских ограничења, запослени на Департману за историју били су изложени и дискриминаторним праксама због исказивања др-

жавотворног и национално одговорног става у свом научном и јавном деловању. Такав приступ, уместо да буде подржан као одраз академске слободе и одговорности, у оквиру постојеће институционалне структуре неретко је био санкционисан или игнорисан.

У последњих девет година Департману је ускраћивана чак и аутономија у доменима који су по правилима факултета у надлежности самог департмана, од кадровских до програмских одлука. Истовремено, често је био изложен претњама управе о могућем гашењу, што је створило атмосферу неизвесности и институционалне несигурности која онемогућава стабилан и плански развој.

Узимајући у обзир све наведено, постаје јасно да се издвајањем Департмана за историју из постојеће факултетске структуре не руши академска целина, већ се омогућава нови почетак у оквиру институције која ће у потпуности препознати значај и улогу историјске науке у савременом друштву. У саставу Факултета српских студија Департман за историју добија не само адекватан институционални простор, већ и вредносни оквир који поштује његову научну и националну мисију. Таква промена није израз повлачења или изолације, већ проактиван чин институционалне обнове, усмерен ка јачању идентитетске самосвести, очувању историјске истине и изградњи стабилне и национално одговорне академске заједнице.

Департман за историју има дугогодишњу традицију и током његовог развоја изграђен је академски кадар, што је основ за институционално осамостаљивање. Генерације професора учествовале су у континуираном унапређењу студијских програма, повезивању са сродним студијским одељењима, институтима и удружењима у земљи и иностранству, неговању колегијалних односа међу члановима колектива и студентима, као и исказивању поштовања локалној заједници, доприносећи новим сазнањима у историјској науци. Чланови Департмана су у досадашњем раду образовали велики број стручног кадра који у различитим сферама друштвеног живота широм Србије и региона Западног Балкана ради у школском систему, институцијама од културног и историјског значаја, као и компанијама које су препознале вредносни значај стеченог знања за њихово пословање. Неговањем богате наставне и истраживачке делатности која обухвата и рад у домаћим и иностраним архивима, библиотекама и институтима, Департман је достигао степен развоја потребног да у оквиру Факултета српских студија изврши додатно јачање кадровских капацитета и прошири поље свог наставног и научног деловања. Имајући у виду историјске процесе у југоисточној Србији, који су неодојиви део историје српског народа у целини, Департман би и убудуће био стожер расветљавања нових историјских чињеница и њиховог неговања од заборава нових генерација, као и очувања традиције српског народа. У ту сврху Департман би кадровски и програмски подржао развијање нових дисциплина, попут археологије, студија националне безбедности, културологије и православне теологије са катихетиком.

Развој Одељења за историју у оквиру Факултета српских студија представља стратешки корак ка формирању академског центра за проучавање историјских и културних процеса у јужним српским крајевима. Унапређење наставног кадра и обезбеђивање наставног подмлатка биће темељ стварања установе која

ће бити носилац научних и образовних иницијатива како у земљи тако и у региону. Одељење за историју, као једна од кључних наставних база Факултета српских студија, имаће посебну мисију у истраживању, очувању и промоцији културно-историјске баштине југоисточне Србије и националне прошлости.

Имајући у виду стратешки академски интерес Републике Србије за развој друштвено-хуманистичких наука, историја као идентитетска дисциплина добија посебан значај. Без историје нема целовитог разумевања сопственог идентитета, нити је могуће дугорочно очување културно-националне самобитности. На простору југоистока Србије, који је историјски, етнички и културно сложен, систематско и стручно проучавање прошлости представља не само научни већ и друштвено-национални приоритет. Из тог разлога, развој Одељења за историју треба посматрати и као допринос очувању и јачању националног идентитета у региону.

У наставном процесу, Одељење ће се развијати у складу са савременим академским и друштвеним потребама. Планирано је увођење нових предмета, попут историје геноцида над српским народом, културе сећања, културне и регионалне историје, као и интеграција дигиталних алата у наставу и истраживање. Наставни кадар ће се континуирано усавршавати кроз домаће и међународне едукације. Осим тога, посебна пажња биће посвећена развоју дисциплина као што су археологија, културологија, дигитална хуманистика и национална безбедност. Одељење ће активно учествовати у процесу акредитације нових студијских програма, што ће додатно ојачати његов академски и истраживачки капацитет.

Тежња је да Одељење за историју постане препознатљив регионални центар за историјске науке, познат по квалитету наставе, научној продукцији, интердисциплинарном приступу и друштвеној ангажованости. Биће покренути иновативни истраживачки пројекти уз подршку домаћих и међународних фондова, са акцентом на дигитализацију архивске грађе, промоцију младих истраживача и унапређење докторских студија. Улагање у младе наставнике, библиотечке и архивске фондове, као и дигиталне ресурсе, биће од суштинског значаја за подизање укупног квалитета рада Одељења. У оквиру новог факултета, Одељење ће добити већу видљивост и постати атрактивна опција за будуће студенте, доприносећи задржавању талентованих кадрова у Нишу и ширем региону. Слични модели успешно функционишу у региону, као што су посебна одељења или самостални институти и факултети у Загребу и Софији, што представља потврду оправданости и потенцијала овакве иницијативе.

Повећање просторних капацитета Одељења за историју омогућиће реализацију ширег спектра пројектних активности, као и снажнију укљученост локалне заједнице у процес интерпретације историјског наслеђа града Ниша и југоисточне Србије. Овакви капацитети допринеће лакшем повезивању студената и средњошколаца путем научних радионица, трибина, изложби и подкаста, чиме ће историја као наука бити приближена млађим генерацијама и промовисана као кључни носилац националне свести.

Историја, као идентитетска наука, има незаменљиву улогу у очувању и преношењу колективног памћења; посебно на југоистоку Србије, који је историјски простор дубоко укореван у националну и духовну традицију српског народа,

потреба за институционалним неговањем историјског знања и културне баштине је не само академска, већ и национална обавеза. Одељење за историју, у том смислу, биће важно средство у очувању и јачању српског националног идентитета у овом делу земље.

Велику пажњу Одељење ће посветити успостављању и унапређењу институционалне сарадње са сродним катедрама и факултетима у Новом Саду, Приштини са седиштем у Косовској Митровици, Источном Сарајеву, Бањој Луци и Никшићу. У том контексту, планира се организовање годишњих тематских радионица и сусрета студената историје под менторством професора, као и обилазак меморијалних центара, културно-историјских споменика и манастира Српске православне цркве, као живих сведока историјског континуитета и духовног идентитета српског народа.

Одељење ће тежити развоју сарадње са иностраним универзитетима, научним институтима, удружењима и културним центрима, кроз студентске и наставничке размене (Erasmus+, CEEPUS и др.), заједничке пројекте, научне конференције, као и објављивање радова у међународним научним зборницима. Ова врста интернационализације неће бити у супротности са идентитетском мисијом Одељења, већ ће служити афирмацији српске историје и културе у међународном академском простору.

У настави и стручном усавршавању студената Одељење ће интензивно сарађивати са музејима, архивима и школама, где ће студенти имати прилику да стичу практична знања кроз рад на терену. Истовремено, Одељење ће пружати подршку друштвеним иницијативама од јавног значаја, посебно у области образовања и културне политике, активно учествујући у јачању културне свести.

Посебан допринос Одељење ће дати и интеркултуралном дијалогу кроз сарадњу са Центром за стране језике, где ће за студенте из иностранства бити организовани семинари посвећени историји, култури и духовном наслеђу српског народа. На тај начин, српска историјска и културна баштина биће представљена у свом аутентичном облику, као интегрални део европске и светске цивилизације.

Визија развоја Одељења за историју јесте изградња динамичне, отворене и интернационално релевантне академске заједнице која ће доприносити не само научном напретку, већ и разумевању и обликовању друштва у целини.

Пут Департамента за историју и студија историје у Нишу: од оснивања до данас

Депарتمان за историју основан је 1. октобра 1998. године на Филозофском факултету Универзитета у Нишу под именом „Студијска група за историју”. Отварање студијске групе условљено је кадровским потребама за дипломираним историчарима, пре свега у основним и средњим школама на подручју више округа у јужној и источној Србији, имајући у виду да је почетком 70-их година XX века престала са радом Група за историју и географију на Вишој педагошкој школи у Нишу. Настава на основним студијама започела је 1. октобра 1999. године. Према усвојеном наставном плану, предвиђено је изучавање националне и опште историје у трајању од четири године. За првог управника Студијске групе за историју именован је проф. др Љубиша Митровић. Управници су потом били: проф. др

Зоран Ђорђевић, проф. др Ема Миљковић Бојанић, проф. др Татјана Пауновић, проф. др Божица Младеновић, проф. др Ирена Љубомировић и проф. др Мирослав Пешић, актуелни управник.

Преласком на Болоњски систем студирања академске 2006/07. године студенти основних академских студија историје наставу слушају по новом програму. Од тада су програми основних, мастер и докторских студија више пута пролазили процес акредитације. У складу са савременим научним сазнањима и модерним технолошким достигнућима, курикулуми су на сва три нивоа студија унапређивани, што је видљиво пре свега у понуди нових изборних предмета, коришћењем модерних дигиталних алата у методици наставе историје и методологији истраживачког поступка. Географски положај Ниша у средишту Балканског полуострва и на раскрсници најважнијих путева, представља природан мотив да се на Департману за историју у многоме изучава богата историја Балкана, нераскидива од политичких околности европског континента и у којој су српски народ и држава играли важну улогу.

Департман за историју је од оснивања, поред наставних активности, организовао самостално или у сарадњи са другим Департманима и институцијама више научних домаћих и међународних конференција. Чланови Департмана су учествовали у многим истраживачким тимовима у оквиру пројеката који су финансирани из буџета Републике Србије и међународних организација. Чланство у међународним научним удружењима и стручна усавршавања која су пролазили омогућавало је члановима Департмана континуиран развој наставних и научних компетенција. Департман је осмишљавањем и реализацијом циљева интерних пројеката на Филозофском факултету у Нишу испунио више критеријума који су потребни за избор наставника у виша звања. Спровођени су интерни пројекти који су обухватали научна истраживања, одржавање јавних предавања и трибина, организовање изложби и популаризовање историјске науке. Ове делатности резултирале су објављивањем научних монографија и великог броја научних радова.

У оквиру Департмана за историју основан је и Центар за историјска истраживања чији су чланови сви наставници Департмана. Делатност Центра огледа се у организацији научних скупова, семинара, истраживачких радионица за студенте мастер и докторских академских студија историје. У току досадашњег рада, Центар за историјска истраживања је учествовао у организацији:

- научног скупа „110 година од мобилизације Гвозденог пука у ослободилачким ратовима Србије – српска војска у историји и традицији” у партнерству са Народним музејем Топлице, под покровитељством Председника Републике Србије и Министарства за културу и информисање Републике Србије. Скуп је одржан од 7. до 9. октобра 2022. године у Прокупљу.
- научног скупа „Српске националне интеграције и дезинтеграције кроз времена” у партнерству са Народним музејем у Лесковцу, под покровитељством Министарства за културу и информисање Републике Србије и Града Лесковца. Скуп је одржан од 14. до 15. октобра 2022. године у Лесковцу.

- научног скупа поводом 110-годишњице Балканских ратова и ослобођења Старе Србије и Македоније „Српски народ у Старој Србији и Македонији 1766–1991. и Балкански ратови 1912/1913. године” у сарадњи са Народним музејем у Врању, под покровитељством Министарства за културу и информисање Републике Србије. Скуп је одржан од 28. до 29. октобра 2022. године у манастиру Св. Прохор Пчињски.
- научног скупа „Разлози, искуства и последице слома Југославије 1941. и 1991. године” у партнерству са Народним музејем у Лесковацу и Институтом за савремену историју, Београд. Скуп је одржан од 8. до 9. октобра 2021. године у Лесковцу.

Центар за историјска истраживања ће у оквиру Факултета српских студија прерасти у Научно-истраживачки центар српских студија.

Наставно особље Департамента за историју

На Департману за историју тренутно је запослено седам наставника, од којих је четири у звању редовног и три у звању ванредног професора, као и један асистент: редовни професори ([проф. др Славиша Недељковић](#), [проф. др Ђорђе Ђекић](#), [проф. др Ирена Љубомировић](#), [проф. др Милош Ђорђевић](#)), ванредни професори ([проф. др Мирослав Пешић](#), [проф. др Дејан Антић](#), [проф. др Јасмина Шаранац Стаменковић](#)), асистент ([др Ненад Радуловић](#)).

Табела 2. Наставно особље Департамента за историју према звањима

Редовни професори	Ванредни професори	Асистент
•Проф. др Славиша Недељковић •Проф. др Ђорђе Ђекић •Проф. др Ирена Љубомировић •Проф. др Милош Ђорђевић	•Проф. др Мирослав Пешић •Проф. др Дејан Антић •Проф. др Јасмина Шаранац Стаменковић	•Др Ненад Радуловић

Студијски програми историје у Нишу

Основне академске студије историје³

Основне академске студије историје имају за циљ да студентима обезбеде систематично, научно утемељено и интердисциплинарно образовање из области историјске науке. Програм је конципиран тако да студентима пружи темељно познавање кључних историјских епоха, процеса и појава, од праисторије до савременог доба, са посебним освртом на историју српског народа, Балкана и Европе у ширем контексту светских токова. Студије трају **четири академске године (осам семестара)** и носе укупно **240 ЕСПБ бодова**. По завршетку студија стиче се академски назив **дипломирани историчар**, који подразумева овладавање теоријским и методолошким основама историјске науке, способност самосталног истраживања, критичког мишљења и интерпретације историјских извора и литературе. Студенти који стекну звање дипломираног историчара стичу способност бављења научним и истраживачким радом, разумевања историјских процеса и развој људске цивилизације кроз епохе. Студенти током овог процеса овладавају вештинама да препознају, документују, класификују, архивирају и интерпретирају историјске изворе и разумеју сву комплексност међународних односа, функционисање дипломатије и државне политике из једне историјске епохе и области. Савладавањем ових вештина и компетенција, стицањем академског назива дипломирани историчар, студенти се уже специјализују за даље школовање у овој или сродној области друштвено-хуманистичких наука на наредном нивоу студија. Сем даљег школовања свршени студенти се оспособљавају и за бављење историјом као науком у некој од институција предвиђеним за то. Значајан део студијског програма историје заузима и разматрање историје материјалне и писане културе и духовне баштине смештене у оквиру европске и светске цивилизације.

Студијски програм основних академских студија историје има за циљ да оспособи студенте да стечено знање и разумевање проблема у области студија самостално даље развијају и продубљују применом критичког мишљења, затим да примене стечена знања и вештине, интегришу знања, решавају сложеније проблеме и доносе процене и закључке на основу сакупљених информација. Такође, студенти су оспособљени да осмисле и спроведу истраживања, процењују друштвена питања, преносе знање и резултате свог рада другима, стручној и широј јавности, као и да наставе своје професионално и академско усавршавање. Применом стечених знања, вештина и компетенција дипломирани историчар достигнућа из историјске науке преноси даље ученицима кроз систем основног и средњошколског образовања. Оваквим радом код средњошколаца се развија критичко мишљење, али и интересовање за изучавање националне и опште историје, чиме се доприноси развоју свести код млађих нараштаја. У зависности од одабира изборних предмета студенти се квалификују за рад у наставном процесу у систему основног и средњошколског образовања, затим за рад у научно-истраживачким

³ Опис студијског програма Основних академских студија историје, распоред предмета по годинама студија и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/osnovne/istorija>.

институцијама, библиотекама, музејима, архивима, културним центрима и другим институцијама чија област деловања укључује изучавање или представљање историје.

Иако се студенти превасходно школују за наставу историје у основној и средњој школи, могућ је широк спектар могућности запошљавања након завршених студија. Наши бивши студенти каријере граде у научним институцијама, попут историјских института са којима Департман за историју има сарадњу. Многи историчари посао налазе у музејима, архивима, издавачким кућама, заводима за заштиту споменика или културним центрима којих има готово у сваком граду. У последње време све више маха узима ИТ индустрија, где такође има примера запошљавања наших бивших студената у HR сектору, али и у делу где се креирају видео игре са историјском тематиком. С обзиром на ширину знања свршени историчари често обављају различите јавне функције у локалним заједницама или на нивоу земље. С обзиром на то да постоје и докторске студије, известен број одличних студената посао може наћи на универзитетима у земљи и иностранству.

Услов за упис студијског програма основних академских студија историје је завршена средња школа у трајању од четири године и положени пријемни испит. Остали услови регулисани су *Законом о високом образовању*. Упис ће се након увођења и спровођења државне матуре спроводити у складу са *Законом о високом образовању* који прописује упис на основу државне матуре и аката Универзитета у Нишу који се односе на упис. Укупан број студената који се уписују на студијски програм основних академских студија историје је 50 (30 на буџету и 20 самофинансирајућих). Редослед кандидата за упис на прву годину основних академских студија историје утврђује се на основу следећих критеријума:

- поена стечених успехом из средње школе, којих може бити максимално 40 (израчунавају се множењем просечне оцене са 4);
- поена стечених на пријемном испиту који се састоји из теста знања из историје и носи максимално 60 поена;
- студент који освоји прво место на републичком такмичењу из историје ослобођен је полагања пријемног испита.

Табела 3. Распоред предмета по семестрима на Основним академским студијама историје

Р.Б.	Шифра предмета	Назив предмета	Сем.	Број часова	ЕСПБ
ПРВА ГОДИНА					
1.	ОИС001	Историја старог Истока	I	2+2	5
2.	ОИС002	Историја старе Грчке и хеленистичког света	I	2+2	6
3.	OPSN01	Психологија	I	2+2	6
4.	ОИС003	Помоћне историјске науке	I	2+1	3
5.	ОИС004	Увод у историјске студије са методологијом 1	I	2+1	3
6.	ОИСИ01	Предмет изборног блока 1	I	2+2	4
	OFSA11	Француски језик А 1.1	I	2+2	4
	ORSA11	Руски језик А 1.1	I	2+2	4
	OGSA11	Грчки језик А 1.1	I	2+2	4
	ONSA21	Немачки језик А 2.1	I	2+2	4

	OESB11	Енглески језик B1.1	I	2+2	4
	ORSA21	Руски језик A2.1	I	2+2	4
	OGSA21	Грчки језик A2.1	I	2+2	4
	ONSB11	Немачки језик B1.1	I	2+2	4
7.	ОИСИ02	Предмет изборног блока 2	I	2+0	4
	OPSN04	Увод у педагошку психологију	I	2+0	4
	OPSN02	Увод у психологију наставе (НИЈЕ У ПОНУДИ)	I	2+0	4
	OPSN03	Уводу у психологију наставника	I	2+0	4
8.	ОИС005	Историја старог Рима	II	2+2	8
9.	ОИС048	Историјска географија античког доба	II	2+1	3
10.	OPDN1	Педагогија	II	2+2	6
11.	ОИС007	Увод у историјске студије са методологијом 2	II	2+1	4
12.	ОИСИ03	Предмет изборног блока 3	II	2+2	4
	OFSA12	Француски језик A 1.2	II	2+2	4
	ORSA12	Руски језик A 1.2	II	2+2	4
	OGSA12	Грчки језик A 1.2	II	2+2	4
	ONSA22	Немачки језик A 2.2	II	2+2	4
	OESB12	Енглески језик B1.2	II	2+2	4
	ORSA22	Руски језик A2.2	II	2+2	4
	OGSA22	Грчки језик A2.2	II	2+2	4
	ONSB12	Немачки језик B1.2	II	2+2	4
13.	ОИСИ04	Предмет изборног блока 4	II	2+2	4-5
	OPD030	Интеркултурално васпитање	II	2+2	5
	OPD041	Образовна технологија	II	2+2	5
	OPD042	Интерактивне методе у настави	II	2+2	4
Укупно часова активне наставе				26+20=46	
Укупно ЕСПБ					60-61
ДРУГА ГОДИНА					
14.	ОИС008	Историја Византије	III	2+2	5
15.	ОИС009	Општа историја раног средњег века	III	2+2	4
16.	ОИС010	Историја Срба до краја 11. века	III	2+1	4
17.	ОИСПП1	Педагошка пракса 1	III	6	3
18.	ОИСИ05	Предмет изборног блока 5	III	2+2	4
	OLAT1	Латински језик 1	III	2+2	4
	OSTG1	Старогрчки језик 1	III	2+2	4
	OSNSS1	Старословенски језик - увод и фонетика	III	2+2	4
19.	ОИСИ06	Предмет изборног блока 6	III	2+2	5
	OSO046	Историјска социологија	III	2+2	5
	OSON06	Основи социологије	III	2+2	5
	OSO050	Методика наставе друштвено-хуманистичких наука 1	III	2+2	5
	OFZ032	Филозофија религије	III	2+2	5
	OFZ025	Филозофија историје	III	2+2	5
	OSO035	Грађанско друштво	III	2+2	5

Студија изводљивости

	OFSJ01	Функционални српски језик	III	2+2	5
20.	ОИСИ07	Предмет изборног блока 7	III	1+1	5
	OIC033	Трговина и саобраћај у српским земљама у средњем веку	III	1+1	5
	OIC035	Изградња законодавства у српским земљама у средњем веку	III	1+1	5
	OIC051	Културна историја Рима	III	1+1	5
	OIC052	Српска војска у средњем веку	III	1+1	5
	OIC053	Приватни живот Срба у средњем веку	III	1+1	5
	OSNK10	Историја српске средњовековне културе	III	1+1	5
21.	ОИС011	Историја Срба у 12. и 13. веку	IV	2+1	5
22.	ОИС012	Општа историја позног средњег века	IV	2+2	4
23.	ОИС013	Историја Срба од 1300. до 1391. године	IV	2+2	4
24.	ОИС049	Историјска географија српских земаља у средњем веку	IV	2+1	3
25.	ОИС015	Византијска цивилизација	IV	2+2	6
26.	ОИСИ08	Предмет изборног блока 8	IV	2+2	4
	OLAT2	Латински језик 2	IV	2+2	4
	OSTG2	Старогрчки језик 2	IV	2+2	4
	OSNSS2	Старословенски језик - морфологија	IV	2+2	4
27.	ОИСИ09	Предмет изборног блока 9	IV	2+1	5
	OIC037	Византијски човек и друштво	IV	2+1	5
	OIC038	Културна историја Грчке	IV	2+1	5
	OIC039	Цариград од Константина до Јустинијана	IV	2+1	5
Укупно часова активне наставе				25+21=46+ (6 остали часови)	
Укупно ЕСПБ					60
ТРЕЋА ГОДИНА					
28.	ОИС016	Општа историја од 1492. до 1650. године	V	2+2	6
29	ОИС017	Историја Срба од 1459. до 1606. године	V	2+2	6
30.	ОИС018	Општа историја од 1789. до 1871. године	V	2+2	5
31.	ОИС019	Историја Срба од 1391. до 1459. године	V	2+2	5
32.	ОИСПП2	Педагошка пракса 2	V	6	3
33.	ОИСИ10	Предмет изборног блока 10	V	1+1	3
	OIC040	Историја Срба у Хабзбуршкој монархији	V	1+1	3
	OIC041	Држава и администрација у раном новом веку	V	1+1	3
	ONON04	Медијска репрезентација прошлости	V	1+1	3
34.	ОИСИ11	Предмет изборног блока 11	V	1+1	3
	OIC042	Балкан и Медитеран крајем 18. и у 19. веку	V	1+1	3
	OIC043	Историја Срба у Млетачкој републици	V	1+1	3
	OSNK22	Историја у усменим наративима	V	1+1	3
	OIC047	Француска буржоаска револуција	V	1+1	3
35.	ОИС020	Општа историја од 1650. до 1789. године	VI	2+2	7
36.	ОИС021	Општа историја од 1871. до 1918. године	VI	2+2	7
37.	ОИС022	Историја Срба од 1606. до 1800. године	VI	2+2	6
38.	ОИС023	Методика наставе историје 1	VI	4+4	9
Укупно часова активне наставе				20+20= 40 + (6 остали часови)	

Укупно ЕСПБ					60
ЧЕТВРТА ГОДИНА					
39.	ОИС024	Историја Срба од 1800. до 1878. године	VII	2+2	5
40.	ОИС025	Општа савремена историја до 1939. године	VII	2+2	4
41.	ОИС026	Савремена историја српског народа 1	VII	2+2	5
42.	ОИС027	Историја народа Балкана 19. века	VII	2+2	4
43.	ОИС028	Методика наставе историје 2	VII	3+3	5
44.	ОИССП1	Стручна пракса	VII	6	4
45.	ОИСПП3	Педагошка пракса 3	VIII	6	3
46.	ОИС029	Историја Срба од 1878 до 1918. године	VIII	2+2	4
47.	ОИС030	Општа савремена историја од 1939. године	VIII	2+2	4
48.	ОИС031	Савремена историја српског народа 2	VIII	2+2	5
49.	ОИС032	Историја народа Балкана 20. века	VIII	2+2	3
50.	ОИСИ12	Предмет изборног блока 12	VIII	2+1	4
	ОИС050	Југ Србије у Великом рату (1914-1918)	VIII	2+1	4
	ОИС045	Балкански ратови	VIII	2+1	4
	ОИС046	Стварање Републике Српске	VIII	2+1	4
	OSNK13	Документ и прича 20. и 21. века	VIII	2+1	4
51.	ОИСЗР1	Предмет завршног рада	VIII	2	4
52.	ОИСЗР2	Завршни рад – израда и одбрана	VIII	2	6
Укупно часова активне наставе				21+20+2=43+ (остали часови 14)	60
УКУПНО ЕСПБ					240- 241

Мастер академске студије историје⁴

Мастер академске студије историје представљају наставак и надградњу основних академских студија, усмерене ка продубљивању знања, развоју специјализованих истраживачких вештина и оспособљавању студената за самостално научно-стручно деловање у области историјске науке. Програм је конципиран тако да студентима омогући да, на основу већ стечених темељних историографских знања, развијају аналитички и критички приступ проучавању сложених историјских процеса и проблема. Студије трају **једну академску годину (два семестра)** и носе **60 ЕСПБ бодова**. Њиховим завршетком студент стиче академски назив **мастер историчар**, што подразумева висок степен научне и методолошке оспособљености за истраживање, писање стручних и научних радова, критичку анализу историјских извора, као и за рад у различитим образовним, културним, медијским и истраживачким институцијама.

Циљеви мастер студија историје усмерени су ка продубљивању знања, развијању истраживачких вештина, детаљним упознавањем са специфичним историјским периодима, регионима или тематским областима (нпр. политичка историја, друштвена историја, културна историја, историја идеја), разумевање сло-

⁴ Опис студијског програма Мастер академских студија историје, распоред предмета по годинама студија и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/master/istorija>.

жених историјских процеса уз употребу савремених теоријских и методолошких приступа и припреми студената за самостални научни или професионални рад. Унапређење истраживачких вештина студената одвија се уз рад са примарним изворима (архивска грађа, документи, усмена историја, визуелни и материјални извори), чији резултат представља писање научних радова и критичко размишљање о историјским наративима. Мастер студије историје у том смислу представљају и припрему за докторске академске студије и свеобухватни научно-истраживачки рад. Компетенције мастер историчара односе се на рад у установама образовања, архивима, музејима, библиотекама, медијима и институцијама културе у којима је опис послова и јавно иступање, презентација истраживачких резултата, писање стручних и популарних текстова. Развијање критичког мишљења и етичког односа према прошлости је од посебне важности за мастер историчаре, будући да је преношење знања о улози историје у обликовању идентитета, политике и друштвених вредности од посебне важности. Мастер студије историје имају обухватају и интердисциплинарни приступ истраживањима, повезујући историју са другим дисциплинама: антропологијом, политикологијом, књижевношћу, уметношћу, филмом, студијама културе. Савремени приступ све чешће подразумева рад на темама попут сећања, идентитета, миграција и глобалне историје.

Промене у студијском програму мастер академских студија историје у прошлом периоду огледале су се у креирању нових изборних предмета са акцентом на уже тематске целине и биле су условљене кадровским променама на Департману и различитим компетенцијама наставника. За упис мастер академских студија историје није потребно полагање пријемног испита, већ се студенти уписују на основу просека оцена на основним студијама историје. Кандидати који нису завршили основне академске студије историје полажу диференцијални испит који обухвата садржаје предмета – Историја старог, средњег и новог века, Општа и Национална историја. Кандидати морају освојити најмање 51% поена на диференцијалном испиту да би били ранжирани за упис на студијски програм мастер академских студија историје.

Табела 4. *Распоред предмета по семестрима на Мастер академским студијама историје*

Р. бр.	Шиф. пред.	Назив предмета	Сем.	Број часова	ЕСПБ
ПРВА ГОДИНА					
1.	MIS001	Методологија научно-истраживачког рада	I	4+3	8
2.	MISIB1	Предмет изборног блока 1	I	2+2	4
3.	MISIB2	Предмет 1 изборног блока 2	I	2+1	5
4.	MISIB2	Предмет 2 изборног блока 2	I	2+1	5
5.	MISIB2	Предмет 3 изборног блока 2	I	2+1	5
6.	MISPP1	Педагошка пракса мастер 1	I	6	3
Укупно часова активне наставе у првом семестру				12+8 (20)	30
7.	MISIR1	Студијски истраживачки рад	II	20	12
8.	MISPP2	Педагошка пракса мастер 2	II	6	3
9.	MISZR1	Завршни рад	II	4	15
Укупно часова активне наставе у другом семестру				20 +10	30
Укупно часова активне наставе на годишњем нивоу				40+16	
Укупно ЕСПБ на годишњем нивоу					60

Предмети изборног блока 1.									
1.	LATM1	Латински језик	АО	И	2	2			4
2.	STGM1	Старогрчки језик	АО	И	2	2			4
3.	MSSJ03	Старословенски језик - лексика	АО	И	2	2			4
4.	MIS002	Институционална, друштвена и културна историја позног Римског царства	СА	И	2	2			4
5.	MIS003	Источни Медитеран у средњем веку	СА	И	2	2			4
6.	MIS004	Источно питање	СА	И	2	2			4
Предмети изборног блока 2.									
1.	MIS005	Латинска епиграфика	НС	И	2	1			5
2.	MIS006	Римске провинције на тлу Балкана	НС	И	2	1			5
3.	MIS007	Политички и друштвени развитак српских земаља у средњем веку	НС	И	2	1			5
4.	MIS008	Простор, становништво и привреда српских земаља у средњем веку	НС	И	2	1			5
5.	MIS009	Развој парламентаризма у Србији у 19. веку	НС	И	2	1			5
6.	MIS010	Срби у Османском царству у 19 веку	НС	И	2	1			5
7.	MIS011	Политички, друштвени и културни живот Срба у модерно доба	НС	И	2	1			5
8.	MIS012	Дипломатички и друштвени односи у Европи модерног доба	НС	И	2	1			5
9.	MIS013	Балкан у позном средњем веку, 12-16. век	НС	И	2	1			5

Докторске академске студије историје⁵

Докторске академске студије историје представљају највиши ниво академског образовања у области историјских наука и усмерене су ка развоју самосталног, оригиналног и методолошког заснованог научноистраживачког рада. Основна сврха овог студијског програма јесте оспособљавање кандидата за критичко и аналитичко проучавање историјских појава и процеса, за креативно тумачење историјских извора и историографске литературе, као и за активно учешће у савременим научним расправама у области историје и хуманистичких наука уопште.

⁵ Опис студијског програма Докторских академских студија историје, распоред предмета по годинама студија и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/doktorske/istorija>.

Студије трају **три академске године (шест семестара)** и носе **180 ЕСПБ бодова**. По њиховом завршетку стиче се академски назив **доктор наука – историјске науке**, чиме се потврђује способност за самостално, иновативно и интердисциплинарно истраживање, као и за извођење наставе на високошколским установама и учешће у међународним научним пројектима.

Основна сврха докторских студија је да се студенти стручно и методолошки обуче за научну делатност. Нагласак је на самосталном истраживању, односно на самосталном научном раду, остваривању и примени оригиналних научних достигнућа. Посебан фокус стављен је на проучавање историје, у првом реду националне, али у ширем контексту међунационалних историјских веза. Сврха докторских студија постављена је у шири контекст друштвеног развоја, али не само научног, него и општег друштвеног развоја. Студијски програм докторских академских студија садржи све елементе предвиђене Законом и стандардима. Према последњој акредитацији из 2025. године предвиђен је упис 2 студента годишње. Кандидати полажу пријемни испит који се састоји од писања есеја на задату тему (максимално 20 поена). Предвиђено трајање докторских академских студија историје износи 6 семестара, односно три школске године. У току трајања докторских академских студија студент стиче Законом предвиђених 180 ЕСПБ, при чему је оптерећење студената добро избалансирано. Наиме, студијски истраживачки рад у функцији израде тезе носи укупно 50 ЕСПБ, а сама израда и одбрана докторске дисертације 20 ЕСПБ. Преостале бодове докторанди стичу опредељујући се које ће предмете похађати. Прва година обухвата 2 обавезна и 4 изборна курса (1 обавезни у првом и 1 у другом семестру, као и 2 изборна у првом и 2 изборна предмета у другом семестру). Другу годину чине такође 2 обавезна и 8 изборних курсева (1 обавезни у трећем и 1 у четвртном семестру, као и 2 изборна у трећем и 2 изборна предмета у четвртном семестру). У трећој години у оквиру истраживања за докторску дисертацију у потпуности се дефинишу сви структурни делови докторске дисертације. Студијски програм ДАС има укупно 18 понуђених изборних предмета и укључује самостални истраживачки рад, те прописани број бодова за пријаву, израду и одбрану докторске дисертације. Структура студијског програма одговара захтевима стандарда, предмети су изборни, а бирају се у складу са интересовањима докторанада. У обавезни предмет на другој години Филозофија историје уврштен је као пандан позитивистичком усмерењу историјских истраживања.

Циљеви програма базирају се на препознатљивим академским постулатима: стицање самосталног, системског и обухватног знања из историје, које има улогу у оспособљавању докторанда за самостални истраживачки рад, као и примену научних достигнућа из области историје. Студент се оспособљавања за самостално научно истраживање компликованих историјских појава у широком хронолошком распону, као и друштвених околности на којима су се оне одигравале, за њихово правилно разумевање и прецизно научно вредновање, засновано на савременим методолошким постулатима историјске науке. Издвојене су опште компетенције које се односе на: темељно познавање и разумевање историјске науке; самостално решавање практичних и теоријских проблема у области историо-

графије уз употребу научне методологије; укључивање у научноистраживачки рад домаћих и међународних научних пројеката и могућност самосталног организовања фундаменталних истраживања; способност самосталног коришћења техника и методологија рада на научној студији; способност активног доприноса новим сазнањима у области свог интересовања; способност самосталног коришћења и преношења знања и принципа научно-истраживачког рада. Поред наведених истакнуте су и специфичне компетенције, које студентима омогућавају активно укључивање у научно-истраживачки рад, самостално процењивање и решавање научно-историјских питања и проблема, самостално формулисање истраживачких тема и њихово потпуно обрађивање уз ослањање на најсавременије методолошке постулате и правце развоја историјске науке. Студент је компетентан да самостално проучава и вреднује историјске изворе, доноси закључке и судове, као и да их у стручној и у научној форми саопштава, презентује и публикује у земљи и у иностранству.

Наставно особље ангажовано на Докторским академским студијама историје поседују научне квалификације за извођење овог студијског програма. Ангажовани наставници имају објављене научне радове у референтним домаћим и страним часописима и зборницима. Потенцијални ментори на Докторским академским студијама историје испуњавају минимум од пет тематски релевантних радова током последње деценије.

Табела 5. Распоред предмета по семестрима на Докторским академским студијама историје

Р. бр.	Шифра предмета	Назив предмета	Сем.	Статус предмета	Активна настава			ЕСПБ
					П	В	СИР	
Прва година								
1.	DIS001	Техника научног рада	1	О	4			8
	DISIB1	ПРЕДМЕТИ ИЗБОРНОГ БЛОКА 1						
2.	DIS002	Материјална и духовна култура Срба у средњем веку	1	И	3			6
3.	DIS003	Историја Европе у новом веку	1	И	3			6
4.	DIS004	Револуције у Европи у 18. и 19. веку	1	И	3			6
5.	DIS005	Политичка економија позног Римског царства	1	И	3			6
	DIS111	Израда нацрта докторске дисертације 1	1	О			10	10
6.	DIS006	Преглед савремених историографских истраживања	2	О	4			8
	DISIB2	ПРЕДМЕТИ ИЗБОРНОГ БЛОКА 2						
7.	DIS007	Заштита културног наслеђа	2	И	3			6
8.	DIS008	Историја Срба у Хабзбуршкој монархији	2	И	3			6
9.	DIS009	Историја Срба у новом веку	2	И	3			6
10.	DIS010	Основне карактеристике друштвеног и религијског живота у периоду позног Римског царства	2	И	3			6
12.	DIS011	Израда нацрта докторске дисертације 2	2	О			10	10
Укупно часова активне наставе = 20 часова недељно= оба семестра 40								
Укупно бодова на години								60
Друга година								
1.	DIS012	Филозофија историје	3	О	4			8
	DISIB3	ПРЕДМЕТИ ИЗБОРНОГ БЛОКА 3						

2.	DIS013	Историја политичких странака у Србији у 19. веку	3	И	3		6
3.	DIS014	Државност, законодавство и установе Срба у средњем веку	3	И	3		6
4.	DIS015	Међународни односи у 19. веку	3	И	3		6
5.	DIS016	Управни систем Римског царства у рановизантијском периоду	3	И	3		6
6.	DIS017	Историја Срба од 1800. до 1878. године	3	И	3		6
	DIS024	Истраживање за докторску дисертацију 1	3	О		10	10
7.	DIS018	Архивистика	4	О	4		8
	DISIB4	ПРЕДМЕТИ ИЗБОРНОГ БЛОКА 4					
8.	DIS019	Источно питање	4	И	3		6
9.	DIS020	Историја Срба у 20. веку	4	И	3		6
10.	DIS021	Срби и медитеранске цивилизације	4	И	3		6
11.	DIS022	Византијски интелектуалци у XI и XII веку	4	И	3		6
12.	DIS023	Србија од 1878. до 1918. године	4	И	3		6
14.	DIS224	Истраживање за докторску дисертацију 2	4	О		10	10
Укупно часова активне наставе= 20 часова недељно = оба семестра 40							
Укупно бодова на години							60
Трећа година							
1.	DIS025	Истраживање за докторску дисертацију 3	5	О		20	25
2.	DIS325	Истраживање за докторску дисертацију 4	6	О		20	15
3.	DIS026	Израда и одбрана докторске дисертације	6	О/И			20
Укупно часова активне наставе= 20 часова недељно= оба семестра 40							
Укупно бодова на години							60
Укупно часова активне наставе= 20 недељно= сви семестри 120					40	80	
Укупно бодова							180

Статистика уписа на Основне академске студије историје у Нишу

Подаци о броју уписаних студената на Основне академске студије историје у периоду од 2013/2014. до 2024/2025. академске године указују на изразито флукутирајући тренд, са јасном тенденцијом опадања интересовања у последњим годинама. Иако је укупна планирана квота у том периоду остала стабилна – 600 студената (360 на буџету и 240 самофинансирајућих) – реално је уписано укупно 482 студента, што представља попуњеност од свега 80,3%. Овај дисбаланс је нарочито изражен у академским 2022/2023, 2023/2024. и 2024/2025. годинама, када број уписаних пада на 37, 25 и 26 студената, односно свега 74%, 50% и 52% од планиране квоте за буџет. Овакво стање захтева дубљу анализу и интерпретацију у ширем друштвеном и културолошком контексту. Један од кључних фактора је свеопшта релативизација значаја националне историје, језика и идентитета у савременом образовном систему, чему сведочимо последњих година. Пад интересовања за студије историје није изолован феномен, већ се надовезује на шире процесе маргинализације хуманистичких наука и потискивања национално усмереног образовања у корист прагматичних, краткорочно исплативих дисциплина. Истовремено, ови подаци јасно показују потребу за реорганизацијом и новим институционалним оквиром који би афирмисао значај проучавања историје, културе, језика и књижевности српског народа. У том смислу, оснивање Факултета српских студија представља не само академски, већ и стратешки одговор на савремене

не изазове очувања културног и националног идентитета. Историјска наука, као саставни део српских студија, не сме бити посматрана као дисциплина прошлости, већ као темељ разумевања садашњости и грађења одговорне будућности. Уз јасно профилисан наставни кадар, иновативне студијске програме и институционалну подршку, историјске студије у оквиру новог факултета могу поново постати привлачне генерацијама младих који желе да разумеју своје порекло, културу и место у свету. Податак да је у најновијој академској години (2024/2025) на историју уписано само 26 студената – од чега само 3 самофинансирајућа – упозорава, али истовремено и позива на деловање: на обнову поверења у значај образовања усмереног ка очувању духовног и историјског наслеђа. Уз наведено, **подаци о упису 33 студента на Основне академске студије историје у академској 2025/2026. години⁶ представљају изразито позитиван сигнал**, посебно у односу на претходне три године, у којима је број уписаних био алармантно низак: 37 (2022/2023), 25 (2023/2024) и 26 (2024/2025). **Такав пораст – иако не враћа бројке на ниво пре 2020. године – указује на почетак преокрета, али и на дубље процесе који се одвијају унутар академске заједнице и друштва у целини.** У том контексту, **не може се занемарити активна улога наставника Департмана за историју, који су, упркос све учесталијим и агресивнијим нападима на државу, културно наслеђе и национални идентитет, одлучно стали у одбрану значаја историјске науке.** Њихов јавни, стручни и педагошки ангажман показао је да се историја не може и не сме свести на формалну чињеницу, архиву или музејски експонат – она је живо поље отпора, критичког мишљења и интелектуалне борбе за истину. Пораст броја уписаних студената у овој академској години може се тумачити као повратак поверења у студије историје, али и као одговор младих људи на позив за очување националног идентитета у времену релативизације, културне амнезије и геополитичких притисака. Њихова одлука да студирају историју у оваквим околностима сведочи о буђењу академске и грађанске свести, а то је, у великој мери, резултат преданог рада наставника који нису посустајали ни када је изгледало да интересовање нестаје. Студије историје су, у оквиру српских студија, од суштинског значаја: оне пружају интелектуални оквир за разумевање прошлости, али и вредносни ослонац за деловање у садашњости. Управо зато је овај податак охрабрујући и важан не само за сам Департман, већ и за све будуће активности у оквиру пројекта Факултета српских студија. Он показује да отпор није био узалудан и да је борба за језик, културу, идентитет и историју – борба која доноси плодове. Факултет српских студија, као простор нове академске визије, треба да буде тачка окупљања свих оних који верују да историја није терет, већ путоказ – не препрека, већ ослонац. У том циљу, важно је развијати интегрисане студијске програме у којима ће историја, заједно са српским језиком, књижевношћу и културом, чинити живу, динамичну и савремену целину српских студија.

6 Приказани податак за 2025/2026. годину преузет је са званичне веб-странице Филозофског факултета у Нишу посвећене упису нове генерације студената: <http://skr.rs/z0oP> (приступљено: 19. јула 2025. год.). Дакле, наведени податак не укључује рангирање по листи жеља, као и остале уписне рокове (који су узети у разматрање за претходно наведене податке).

Табела 6. Приказ крепања броја студенаца из једне у једину на Основним академским студијама историје у Нишу

	Планирано			Укупно уписаних студената у оба рока		
	Б.	С.	Ук.	Б.	С.	Ук.
2013/2014.	30	20	50	30	20	50
2014/2015.	30	20	50	30+1	20	50+1
2015/2016.	30	20	50	30	20	50
2016/2017.	30	20	50	30	18	48
2017/2018.	30	20	50	30+1	8	39
2018/2019.	30	20	50	30	8	38
2019/2020.	30	20	50	30	18	48
2020/2021.	30	20	50	30	20	50
2021/2022.	30	20	50	30	20	50
2022/2023.	30	20	50	30	7	37
2023/2024.	30	20	50	20+1	4	25
2024/2025.	30	20	50	23	3	26
УКУПНО	360	240	600	316	166	482

2. Србистика под окриљем Факултета српских студија

Функционисање Одељења за србистику под окриљем Факултета српских студија представља неодложан и суштински корак у процесу јачања културног, националног и научног суверенитета Републике Србије. Добро је познато да је србистика на нашим просторима делила судбину друштва и нације. „Кроз цео двадесети век србистика је оспоравана, и директно и индиректно, српски језик и српска ћирилица брањени су и забрањивани, често оспоравани из различитих интереса” (Брборић 2021: 126). Другим речима, **у времену интензивних глобалних и цивилизацијских промена, када су српски језик, књижевност, култура и национални идентитет све чешће изложени релативизацији,⁷ маргинализацији⁸ и губитку друштвене видљивости,⁹ неопходно је стратешко институционално утемељење простора који ће имати искључиву и непрекидну мисију – очување, проучавање, тумачење и афирмацију српског језика, књижевности, српске културе и идентитета.¹⁰** Департман за србистику у Нишу већ готово четири деценије представља један од најзначајнијих центара српске филолошке мисли на српским просторима. Његов развојни пут одражава дубоко укорењену тежњу академске заједнице да србистика не буде тек део општих друштвено-хуманистичких токова, већ самосвојна, стратешки организована научна и образовна област, у служби језичког, књижевног, културног идентитета српског народа. Наставници, сарадници и истраживачи Департмана формирали су стабилну, кадровски потпуну и научно продуктивну заједницу која је у стању да реализује све нивое студија, као и да изнесе сложене домаће и међународне пројекте у области језика, књижевности, методике наставе језика и књижевности и културе. **Факултет српских студија са студијама србистике представљао би први универзитетски центар у Србији који би у свом називу, али и у својој суштини, афирмисао српски језик, књижевност и културу као темељне вредности српске духовности и историјског трајања.** Његово оснивање може

7 „Чини се да је данас као никада досад код Срба присутан *немаран* однос према језичкој култури” (Ковачевић 2021: 104).

8 „Српски језик и култура изражавања у нашем савременом друштву изложени су деградацији и декаденцији. Небрига о језику уступила је место бризи о друштвеном престижу сходно градирању друштвених вредности које су са моралних и духовних спале на материјалне. Свакако да томе у многе доприносе процеси глобализације који поништавају националне вредности и идентитет и намећу дигитални онлајн начин живљења и доминацију англофоне културе на свим па и на пољу вербалне комуникације” (Јањић 2023: 168).

9 Предраг Пипер (2004: 36–41) указује да су у савременом српском језику доста „видљиве управо оне промене које говоре о тенденцијама његовог смањивања, све до степена који би се могао оценити као угроженост српског језика у неким важним видовима његовог постојања”. Наведено дело се може узети за програмски текст о проблемима србистике у XX и XXI веку.

10 О статусу србистике и положају српског језика писано је у више десетина научних радова из којих се могу издвојити: Брборић 2015, 2021; Драгићевић 2015; Ковачевић 2012.

се сматрати једним од стратешких циљева Министарства културе и *Службеног портала Републике Србије* *развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029.* којом се предвиђа „унапређење регулаторног оквира, институционалних капацитета и система финансирања у култури”, односно једна од мера неговања „српског језика и ћирилице” и повећавања „српског културног простора”, која „има велики значај за очување културног идентитета Републике Србије и српског народа” (Службена 2017: 5–6). **Такође, оснивање Факултета српских студија, под чијим окриљем би се реализовале студије србистике, представљало би одговор Републике Србије на вишегодишње вайаје угледних универзитетских професора о стању србистике у земљи (и иностранству).**¹¹ Примера ради, на Међукатедрарском састанку у Београду, одржаном 6. октобра 2015. године, донети су закључци и предлози за побољшање статуса студија србистике, међу којима се посебно издвајају: „1. Националне катедре на филолошким/филозофским факултетима и национални институти имају огроман значај у свим државама и културама, па према томе и у Србији; 2. Националне дисциплине у наредном пројектном циклусу морају имати специјалан (приоритетни) статус. Оне то заслужују управо због националног карактера, како је то и у свим другим државама; 3. Српски језик и књижевност су строго националне дисциплине, па остварују приоритетно национална компаративна истраживања, чији су носиоци пре свега националне катедре у Србији” (према Брборић 2021: 128–129).¹² Такав факултет не би био само институција образовања, већ чувар колективног сећања, сабирно место традиције, научног тумачења и интеркултуралног дијалога. **Његов значај не огледа се само у академској функцији, већ у дубокој друштвеној, културној и националној мисији – да брани, гради и обликује српски идентитет у XXI веку.** Осим што би оснажио институционалне капацитете за очување српског културног наслеђа, **нови факултет био би и одговор на дугогодишњу кризу статуса друштвено-хуманистичких наука у Србији.** Факултет српских студија би, захваљујући својим капацитетима, раме уз раме са Институтом за српски језик САНУ, Институтом за књижевност и уметност, србистичким катедрама у српским земљама и осталим сродним институцијама, функционисао као равноправан чинилац и поуздан партнер у очувању, развоју и промоцији српског језика, књижевности и културе у академском, националном и међународном оквиру.

Србистика је једна од ретких дисциплина у којој се истовремено сачувао висок ниво научне продуктивности, педагошког интегритета и јавне друштвене одговорности. **Њено институционално јачање, кроз оснивање самосталног факултета, значило би и вредносну рехабилитацију друштвено-хуманистичких наука, њено враћање у фокус друштвеног интересовања, али и подсећање да се трајност једне државе мери не само економским или политичким индикатори-**

11 Наведено полази „од неспорне чињенице да језичку политику воде заједно држава и струка: језичко планирање врши струка у тијесној сарадњи с државом, а језичку политику утврђује и проводи држава у тијесној сарадњи са струком” (Танасић 2018: 22).

12 Вељко Брборић (2021: 128) истиче да су закључци „били упућени на десетак адреса, али ни са једне од њих није [...] стигао одговор”. Зато се оснивање Факултета српских студија и укључивање студија србистике у његов рад могу сматрати најбољим одговором Републике Србије и њених органа.

ма, већ и статусом који додељује сопственом језику, књижевности, култури и историјској свести. Факултет српских студија био би не само чувар него и стваралац нове културне енергије, нових генерација наставника, научника, стручњака за језик, књижевност, културну политику и комуникацију, који ће бити спремни да у епохи глобализације штите вредности српске духовне баштине, али и да их компетентно представе у интернационалном академском и културном простору.

Департман за србистику и његови студијски програми већ деценијама представљају стубове академског деловања у области хуманистике и друштвених наука у југоисточном делу Републике Србије. Другим речима, србистика представља темељну дисциплину у очувању и развоју српског језика, књижевности, културе и идентитета. Идеја о издвајању Департмана за србистику под окриље Факултета српских студија, у виду засебне и самосталне организационе јединице наведене високошколске установе, произилази из вишедеценијске традиције, академске зрелости, научноистраживачког и наставног капацитета, као и из потребе за институционалним оквиром који ће у целини одговорити савременим изазовима очувања и развоја српског језика, књижевности, културе и српског идентитета унутар и изван граница Републике Србије. Ова иницијатива није само плод актуелних околности, већ је резултат темељног сагледавања досадашњих постигнућа, реалних потреба и стратешких праваца развоја друштвено-хуманистичких наука у националном и међународном контексту.

1. Историјска утемељеност и академска зрелост. Департман за србистику Филозофског факултета у Нишу готово четири деценије представља централну наставно-научну јединицу у овом делу Србије у области изучавања српског језика, књижевности, фолклора, културе и методике наставе српског језика и књижевности. Наставници и сарадници овог департмана пружили су значајан допринос србистичким наукама у оквиру националне академске заједнице, али и у регионалним и европским оквирима. Развијеност студијских програма (основних, мастер и докторских), богата издавачка активност, међународна сарадња, као и успешно вођени пројекти сведоче о институционалној зрелости за прелазак на виши ниво организације.

2. Наставни, научни и кадровски потенцијал. Наставници ангажовани на Департману за србистику располажу високим научним знањима, значајним научним достигнућима и искуством у реализацији свих нивоа студија. Поред тога, поседују потребне компетенције у области методике наставе, дигиталне хуманистике, српског као страног, нематерњег и завичајног језика, као и у примењеним лингвистичким и интеркултуролошким дисциплинама. Кадар је у потпуности способан да изнесе комплетан наставни процес унутар нове институције, што је предуслов за почетну акредитацију високошколске установе.

3. Специфичност научне дисциплине и потреба за институционалним осамостаљивањем. Србистика као научна дисциплина данас се налази

пред новим изазовима¹³ – питања везана за статус српског језика, угроженост културног и националног идентитета, борба за равноправну употребу у међународним институцијама и заједницама, као и потреба за кохерентним приступом настави српског као страног, нематерњег и завичајног језика, захтевају институционално организовање које ће омогућити брзу реакцију, аутономију у планирању и фокусираност на приоритетне области. Оснивање посебног факултета омогућава управо то – дефинисање стратешких циљева у складу са националним интересима, без административне и академске зависности од ширих и често недовољно сензибилизаних структура.

4. Очување и унапређење националног идентитета. У времену када се српски језик, књижевност и култура суочавају са бројним притисцима постојање високообразовне институције која ће бити потпуно посвећена проучавању, неговању и промоцији српског идентитета добија приоритетан статус. Факултет српских студија неће бити само академска институција, већ културна и идентитетска институција од националног значаја, са посебном мисијом у заштити и интернационалној промоцији српског језичког, књижевног и културног наслеђа.

5. Међународна позиција и улога у културној дипломатији. Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик већ је покренуо бројне иницијативе у погледу интернационализације србистике – од организовања курсева за странце до сарадње са универзитетима у Европи и свету. Оснивањем Факултета српских студија ове активности добиће јасну институционалну платформу, што ће омогућити чвршћу позиционираност србистике у систему глобалне културне дипломатије и образовања. Нови факултет би тако постао значајна установа за све активности везане за промоцију српског језика, књижевности и културе у иностранству, али и кључни партнер државним институцијама у области културне политике. Једна од стратешких улога новоформираног Факултета српских студија била би активно ангажовање у подршци очувању српског језика, културе и идентитета међу странцима, националним мањинама и припадницима српске дијаспоре и Србима у региону. На овај начин би Факултет српских студија постао значајна карика у **чувању и јачању националног и културног идентитета Срба унутар и ван матичне земље, као и у изградњи мостова између Србије, иностранства¹⁴ и њене заједнице у расејању.**

6. Стратешки развој и дугорочна одрживост. Факултет српских студија има потенцијал да израсте у национални центар изврсности у области дру-

13 Студијски програми србистике остају у сенци већих и комерцијално исплативијих програма унутар мултидисциплинарних факултета. Самостални факултет обезбедиће србистици видљивост, стручну аутономију и континуирани институционални развој.

14 „Надамо се да ће ове напоре подржати наша држава и друштво у цјелини. Коначно ће се схватити да је упознавање странаца са српским језиком, српском културом и цивилизацијом у суштини упознавање са српским народом. А кад нас други боље упознају, боље ће нас разумјети и мање ћемо имати неспоразума с њима” (Дешић 2003: 67).

штвено-хуманистичких наука, повезујући филолошка знања са савременим технологијама, културним политикама и потребама дигиталног доба. Са јасном визијом и стратешким планирањем ова институција може бити модел одрживог развоја у оквиру високог образовања у Србији.

На основу свега реченог, може се закључити да **идеја о издвајању Департамента за србистику под окриље Факултета српских студија није израз изолованог академског интереса, већ одговор на дубоке друштвене, културне и образовне потребе нашег времена.** Она подразумева не само наставак и институционализацију досадашњих резултата у области србистике, већ и визију будућности у којој ће српски језик, књижевност, култура и идентитет имати јасно место, подршку и стручну институционалну инфраструктуру. **Зато се иницијатива за издвајање Департамента за србистику заснива на научној, наставној, друштвеној и националној оправданости – као нужна фаза ка остваривању ширих културно-образовних циљева Републике Србије.** Идеја о издвајању Департамента за србистику и његових студијских програма биће детаљно разрађена у наставку документа, кроз тематске целине које указују на свеобухватност и стратешку утемељеност овог предлога. У (пот)поглављима која следе подробно ће бити представљени историјски развој Департамента за србистику и студијских програма у Нишу, кадровска структура и компетентност наставног особља, садржај и структура студија на основним, мастер и докторским академским програмима, статистички подаци о интересовању и упису студената, као и важност функционисања Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик. Ове целине пружиће основ за целовито сагледавање институционалне, научне, образовне и друштвено-националне оправданости оснивања Факултета српских студија.

Коришћена литература и извори

- Брборић 2015: Брборић, Вељко (2015). Језички и национални идентитет у основној школи. *Узданица*, 12, 147–156.
- Брборић 2021: Брборић, Вељко (2021). Нека питања и проблеми србистике на несрбистичким катедрама. У М. Ковачевић (ур.), *Стањус српског језика и књижевности у образовном систему*. Београд: Завод за унапређивање образовања и васпитања, 125–144.
- Дешић 2003: Дешић, Милорад (2003). Српски језик као страни данас. У П. Вучковић (ур.), *Педесет година Института за српски језик: 1953–2000*. Београд: Институт за стране језике, 63–67.
- Драгићевић 2015: Драгићевић, Рајна (2015). Нека питања организације наставе српског језика као важан фактор очувања идентитета српског језика и културе. *Узданица*, XII, 1, 131–145.
- Јањић 2023: Јањић, Марина (2023). Настава језичке културе на темељима научног и академског наслеђа проф. др Милије Николића. У Љ. Бајић, З. Мркаљ, Н. Станковић Шошо, В. Брборић (ур.), *Научно дело и наслеђе професора др Милије Николића: У част професору Милији Николићу – корифеју методике наставе српског језика и књижевности*. Београд: Друштво за српски језик и књижевност Србије, 167–180.

- Ковачевић 2012: Ковачевић, Милош (2012). Статус српског језика на српским универзитетима. У Б. Димитријевић (ур.), *Филологија и универзитет: темељски зборник радова*. Ниш: Филозофски факултет, стр. 13–25.
- Ковачевић 2021: Ковачевић, Милош (2021). Питања српског језика на несрбистичким филолошким катедрама и на ненаставничким факултетима. У М. Ковачевић (ур.), *Систем српског језика и књижевности у образовном систему: зборник радова са Прве интеркаледијарске србистичке конференције*. Београд: ЗУОВ, 103–121.
- Пипер 2010: Пипер, Предраг (2004). *Српски између великих и малих језика*. Београд: Београдска књига.
- Стратегија 2017: *Стратегија развоја културе Републике Србије од 2020. до 2029.* (нацрт). Београд: Министарство културе и информисања Републике Србије.
- Танасић 2018: Танасић, Срето (2018). Двадесет година рада Одбора за стандардизацију српског језика. *Наш језик*, 49(1), 13–26.

Пут Департмана за србистику и студија србистике у Нишу: од оснивања до данас

Оснивање Департмана за србистику представљало је важан, али уједно комплексан задатак, који је подразумевао вишегодишњу припрему и предан рад. Идеја о оснивању Департмана сеже још у осамдесете године XX века и прелазак Више педагошке школе у Нишу у Филозофски факултет школске 1971/1972. године. У годинама након трансформације Више педагошке школе у Филозофски факултет, током осамдесетих година XX века, у академској, образовној и културној јавности Ниша све снажније се осећала потреба за формирањем самосталне студијске групе која би се бавила проучавањем српског језика и књижевности. Разлози за то били су вишеструки — са једне стране, постојао је сталан пораст интересовања за наставу у области србистике, како међу студентима тако и у потребама образовног система, а са друге стране, Ниш је као значајан универзитетски и културни центар југа Србије тежио да прошири своју понуду студијских програма у складу са својим географским и демографским положајем. Припреме су обухватале израду елабората, дефинисање наставног плана и програма, као и утврђивање кадровских и материјалних капацитета потребних за покретање студија. Након вишегодишњег рада и институционалних корака, Савет Филозофског факултета усвојио је Елаборат 12. марта 1987. године, што је убрзо довело до доношења одлуке о оснивању на нивоу Универзитета. Департман за србистику на Филозофском факултету у Нишу званично је основан 29. маја 1987. године као „Наставно-научна група за српскохрватски језик и југословенске књижевности” на основу одлуке Скупштине Универзитета у Нишу „са циљем развијања студија националне филологије на простору југоисточне Србије, те стварања компетентних кадрова за рад у основним и средњим школама [...], а самим тим и за стварање амбијента у којем ће бити значајно унапређена језичка култура и писменост, те образовни идентитет и самосвест у овим деловима Србије” (Максимовић, Османовић 2017: 447).¹⁵ Након распада Социјалистичке Федеративне Републике Југославије дошло

¹⁵ „Проучавање српског језика и књижевности на универзитетима у Србији, у некадашњој Југославији, као и у свету, има релативно дугу историју, али је праћено и политичким и културоло-

је до промене у називу – група је преименована у „Студијску групу за српски језик и књижевност”, што је одражавало нови историјски и културни контекст. Током 2008. године студијска група је трансформисана у две организационе јединице – Департман за српски језик и Департман за српску и компаративну књижевност. Садашњи назив, Департман за србистику, установљен је 2020. године, у складу са савременим концептима организације високошколских установа (*Историја и Департмана*, <http://skr.rs/z0dK>), али и са тежњом ка прихватању кључних принципа обнове србистике (Бојовић 2021: 57).

Поседно место и улогу у заснивању Департмана за србистику и студијских програма имали су еминентни професори, чија је научна и стручна делатност била од пресудног значаја за покретање и усмеравање рада Департмана – проф. др Мирољуб Стојановић, проф. др Недељко Богдановић, проф. др Слободан Реметић, чији су ауторитет, преданост и визионарски напори допринели популаризацији рада Департмана. Њихов научни и педагошки рад представља темељ на којем је изграђен и развијен, а допринос није био само у учioniци и академској литератури, већ и у визионарском промишљању мисије србистике у националном и регионалном контексту. Били су не само наставници него и ствараоци научне, кадровске и институционалне основе која је омогућила Департману да постане признат центар за изучавање српског језика, књижевности и културе. Њиховом ангажовању и подршци придружили су се и „први наставници на студијској групи” – проф. др Радослав Раденковић, проф. др Борис Првуловић и сарадници – Јордана Марковић и Драган Станић, који су својом младошћу, енергијом и посвећеношћу дали снажан подстрек почецима наставног и научног рада на србистици у Нишу (Зајечарановић 1996: 231–248). Велику част и непроцењив допринос у најранијој фази развоја Департмана представљало је учешће двојице академика — проф. др Павла Ивића и проф. др Мирослава Пантића, који су, у својству гостујућих професора, дали немерљив допринос не само у постављању високих научних и педагошких стандарда, већ и у кадровском профилисању департмана и концепцијском обликовању самог студијског програма. Поред њих, током година су у наставном процесу, у својству гостујућих предавача, учествовали бројни угледни србисти и слависти, међу којима су: Јелка Ређап, Слободан Ж. Марковић, Владета Јанковић, Драгана Стојановић, Асим Пецо, Радоје Симић, Милорад Дешић, Милосав Вукићевић, Перо Ђукановић, Марија Митровић, Александар Илић, Слободан Калезић, Светозар Стијовић, Весна Половина, Зорка Кашић, Бојан Ђорђевић, Срето Танасић¹⁶ и многи други. Њихово учешће оставило је снажан траг у укупном обликовању академске и научне климе Департмана, доприносећи разноликости и високим критеријумима наставних и научних достигнућа који су од самог почетка представљали његово обележје. Неизбрисив траг оставила су имена појединих професора и сарадника који су део своје каријере радили у пу-

шким променама и изазовима, који су то проучавање често одводили на научну странпутицу. Најчешће се то огледало у губљењу националног имена језика, водило је у његово маргинализовање, али често и у злоупотребу” (Бојовић 2021: 55).

16 Најдужи стаж међу гостујућим професорима има проф. др Срето Танасић, који је скоро две деценије реализовао наставу синтаксичких предмета студентима србистике на Филозофском факултету у Нишу (Димитријевић 2012: 113–120; 121–130).

ном радном односу на на Департману: Миљко Јовановић, Борислав Првуловић, Радослав Раденковић, Станиша Величковић, Јован Петковић, Симеон Маринковић, Радослав Ђуровић, Љубисав Ћирић, Драган Станић, Мирјана Соколовић, Марија Славковић, Љиљана Марковић, Вилотије Вукадиновић, Слободан Марјановић, Бранко Летић, Славољуб Обрадовић, Милентије Ђорђевић, Миливоје Р. Јовановић, Маја Вукић, Дубравка Поповић Срдановић, Мирољуб Јоковић, Милош Ковачевић, Бобан Арсенијевић, Ирена Арсић и др. (Димитријевић 2012: 113–120; 121–130)

Наставни план је током година више пута ревидиран и допуњаван ради прилагођавања променљивим потребама наставе у основним и средњим школама, као и ради отварања нових могућности запошљавања дипломираних студената у ширем спектру културних и јавних установа – медијима, библиотекама, архивима, издавачким кућама и другим сродним институцијама. Првобитни студијски програм, покренут академске 1987/1988. године, реализовао се тада под именом „Српскохрватског језика и југословенских књижевности”. Друштвено-историјска дешавања током 1991. и 1992. године условила су низ промена у концепцији студијског програма, тако да је студијски програм добио назив „Српски језик и књижевност”. Суштину наведеног студијског програма представљало је проучавање српског језика, књижевности и културе. У периоду од 2004. до 2008. године најпре је јединствен студијски програм трансформисан у два асиметрична програма – „Српски језик и књижевност” и „Књижевност и српски језик”, а затим, од академске 2008/2009. године, оба програма била обједињена у јединствен студијски програм – „Србистика”, под којим функционишу до данас (в. Максимовић, Османовић 2017: 448). Јединствени студијски програм националне филологије био је у наведеном периоду реформисан у складу са захтевима „болоњске реформе универзитета”. Такође, на Департману су, поред основних академских студија, организовани и виши нивои студија – мастер академске студије и докторске академске студије. Од 2011. године покренут је програм мастер академских студија „Србистике” са два модула – „Српски језик” и „Српска и компаративна књижевност”. На терцијалном нивоу покренут је студијски програм докторских академских студија под називом „Филологија – модул Српска и компаративна књижевност”, а потом је акредитован и модул „Српски језик”. Током 2021. године заснован је програм докторских академских студија „Србистике”. Дакле, у наставном процесу србистичких студија у Нишу, од оснивања до данас, учествовао је велики број професора и истраживача – више од стотину стручњака из Србије, простора бивше Југославије и иностранства. Посебно је значајна чињеница да највећи број садашњих наставника потиче управо из овог образовног система — управо на нишком Департману стекли су основно образовање, а многи од њих су своја магистарска и докторска истраживања реализовали и одбранили на наведеним студијским програмима. **Тај континуитет школовања и научног сазревања у оквиру исте академске средине допринео је снажном идентитетском ослонцу департмана, његовој стабилности и програмској доследности.** На путу развоја Департмана наставници и сарадници остварили су значајну улогу и на пољу утемељења посебне организационе јединице – Центра за српски као страни,

нематерњи и завичајни језик, који је основан са циљем да систематизује, унапреди и координише наставу и истраживања у области српског као страног, нематерњег и завичајног језика. Центар организује курсеве српског језика за стране студенте, припаднике дијаспоре и националних мањина, као и заинтересованих полазника из земље и иностранства, а уједно представља и подршку мобилности и интернационализацији универзитета.¹⁷

У оквиру богатог научноистраживачког и издавачког рада, Департман за србистику се истакао не само кроз домаће пројекте, већ и кроз вишегодишњу плодотворну сарадњу са иностраним партнерима.¹⁸ Реализован је читав низ пројеката у оквиру међународне академске размене и научне кооперације – нарочито са Западним универзитетом у Темишвару и Савезом Срба из Румуније са седиштем у Темишвару, као и са Универзитетом у Великом Трнову и Универзитетом у Ђилину. Ове сарадње резултирале су заједничким научним скуповима, публикацијама, тематским зборницима и периодичним издањима, чиме је проширен истраживачки хоризонт Департмана, али и учвршћене везе са србистичким и славистичким центрима у региону. У оквиру научне делатности Департмана значајно место заузимају и вишегодишњи истраживачки пројекти реализовани у сарадњи са Огранком Српске академије наука и уметности у Нишу: *Књижевна прошлост и садашњост на југословенској Србији*, под руководством проф. др Горана Максимовића; *Теренска истраживања усмене традиције југословенске Србије*, под руководством проф. др Данијеле Поповић Николић; *Извори за проучавање српског језика на тлу југословенске Србије у XVIII и XIX веку*, под руководством проф. др Ирене Цветковић Теофиловић; *Говорни и стандардни језик јавне комуникације у Нишу*, под руководством проф. др Марине Јањић; *Фреквенцијски речник јоезије Бранка Миљковића*, под руководством проф. др Мирјане Илић. Ови пројекти, чији су резултати објављивани у релевантним зборницима, представљају изузетан допринос изучавању језичког, књижевног и културног наслеђа југоисточне Србије. Важан сегмент научне активности чини и издавачка делатност Департмана, у оквиру које се редовно објављују четири научна часописа: *Philologia Mediana* (врхунски научни часопис националног значаја – М51; <http://www.philologiamediana.com>), *Годишњак за српски језик* (истакнути национални часопис – М52; <http://skr.rs/z0dg>), *Исходишта* (истакнути национални часопис – М52; <http://skr.rs/z0dO>) и *Лингвистика*¹⁹ (новопокренути часопис; <http://skr.rs/z0dO>). Сваки од ових часописа заузима препознатљиво место у домаћој и европској научној периодици,

17 Више информација о функционисању Центра можете пронаћи у посебном (пот)поглављу ове Студије.

18 Наставници активно учествују у научним пројектима, међународним конференцијама и предавањима по позиву, а студенти се укључују у програме академске размене на свим нивоима студија.

19 „Иако је током деценија постојања” методике наставе српског као страног језика „у више наврата било речи о покретању часописа који би се искључиво бавио теоријом и праксом подучавања српског као страног (нематерњег/завичајног) језика, дуго није било храбрости да се такав часопис и званично успостави, што због великог броја активности које институције, институти и универзитети/факултети имају што због бојазни да неће бити прикупљен довољан број радова” (Новаковић 2024: 788). Захваљујући подршци Департмана за србистику 19. фебруара 2024. године званично је покренут први часопис посвећен питањима методике наставе српског као страног, завичајног, матерњег и нематерњег језика под називом *Лингвистика*.

пружајући простор за објављивање резултата истраживања из области филологије, србистике и сродних дисциплина.

Од самог оснивања Департмана за србистику успостављена је жива и континуирана сарадња са бројним научним и образовним институцијама у земљи и иностранству. У оквиру те сарадње, наставници из различитих научних области били су ангажовани као гостујући предавачи или сарадници по позиву, чиме је наставни процес добио ширину и разноврсност, а студентима је омогућен непосредан увид у различите научне методологије и перспективе. Тако су, у оквиру редовне наставе, македонски и бугарски језик предавали лектори из матичних земаља, док су лектори из редова запослених на Департману, као и његови бивши студенти, предавали српски језик на више реномираних иностраних универзитета. Међу њима се посебно истичу сарадње са Универзитетом „Св. св. Кирил и Методиј“ у Великом Трнову и Универзитетом „Св. Климент Охридски“ у Софији, као и са Западним универзитетом у Темишвару, где се српски језик и култура изучавају као део академског програма. Наставници Департмана редовно учествују у раду домаћих и међународних научних скупова, одржавају предавања по позиву на иностраним универзитетима, као и у оквиру разноврсних пројеката који обухватају истраживачки, наставни и културни сегмент. Њихов допринос србистици, али и широј хуманистичкој науци, препознат је у бројним академским круговима ван граница Србије. Посебно драгоцен облик међународне сарадње јесте дугогодишње заједничко деловање са Савезом Срба из Румуније у оквиру научног пројекта *Материјална и духовна култура Срба у мултиетничким срединама и/или њериферним областима*, који је инициран 2015. године. У оквиру овог пројекта наизменично се одржавају годишњи научни скупови у Нишу и Темишвару, док се резултати истраживања публикују у заједничком међународном часопису *Исходишта*.²⁰ Овај подухват не само што афирмише српску културу у ширем европском контексту већ и отвара простор за нове видове сарадње, размене и интердисциплинарних научних проучавања. Истовремено, и студенти Департмана активно учествују у међународним програмима академске размене, попут програма *Erasmus+* и других билатералних уговора, чиме им се омогућава стицање нових искустава, академских вештина и интеркултуралних компетенција на свим нивоима студија – од основних до докторских. На тај начин, Департман за србистику остаје место отвореног дијалога, интернационалне сарадње и сталног научног и педагошког усавршавања.

Департман за србистику Филозофског факултета у Нишу је, за готово четири деценије постојања, изградио препознатљив научни и наставни профил, афирмишући се као значајан национални, али и регионални центар српске филолошке мисли. Пут од првобитног институционалног утемељења, преко поступне кадровске консолидације, до формирања стабилне и продуктивне наставно-научне заједнице, био је у многоструком сложен и испуњен бројним спољним и унутрашњим изазовима. Функционишући у контексту измењених политичких, друштвених и образовних околности, суочио се са многобројним изазовима које је успешно превазишао – распадом заједничке државе, нестанком јединственог српскохр-

20 Крајем јула 2025. године објављен је једанаести број часописа.

ватског језичког стандарда, изолацијом у условима санкција деведесетих година, као и каснијим системским променама у високом образовању. Ипак, упркос свим препрекама и искушењима, једна чињеница улива наду и представља темељ за будући развој: кадровска политика која је доследно и стратешки вођена од оснивања до данас омогућила је формирање снажног, компетентног и научно активног тима наставника и сарадника. Тај кадар није само носилац наставног процеса, већ и покретач бројних научноистраживачких, пројектних и издавачких подухвата који имају видљив утицај на културни и академски живот Србије, као и на свеукупну српску културну и језичку баштину у регионалном и европском контексту. **Департман за србистику у Нишу данас не постоји само као организациона јединица која образује студенте, већ као активна научна заједница која истражује, негује и преноси вредности српског језика, књижевности и културе. У времену када су те вредности све чешће изложене равнодушности, погрешном тумачењу или релативизацији, улога оваквих јединица/институција постаје не само академска, већ и културна, па и идентитетска мисија.** У том смислу, будућност србистике на нишком универзитету не зависи само од квантитативних показатеља већ од свести академске и шире заједнице о значају очувања и развоја националне филолошке културе – као темеља не само научне дисциплине, већ и духовног интегритета српског народа.

Коришћена литература и извори

- Бојовић 2021: Бојовић, Драгиша (2021). Од обнове србистике до имена Департмана. *Philologia Mediana*, 13, 55–63.
- Департман за србистику: *Историја и Дејармана*, <http://skr.rs/z0dK>
- Димитријевић 2012: Димитријевић, Бојана (2012). *Четиридесет година Филозофског факултета у Нишу (1971–2011)*, прир. Бојана Димитријевић. Ниш: Филозофски факултет Ниш, 113–120; 121–130.
- Зајечарановић 1996: Зајечарановић, Глигорије (1996). *Филозофски факултет у Нишу (1971–1996)*. Ниш: Издавачка јединица Универзитета у Нишу, 231–248.
- Максимовић, Османовић 2017: Maksimović, Jelena, Osmanović, Jelena (2017). Tri decenije studija srpskog jezika i književnosti na Univerzitetu u Nišu: hronologija, stanje i perspektive. *Philologia Mediana*, 9, 447–461.
- Новаковић 2025: Новаковић, Александар (2025). Први часопис за методiku наставе српског као страног, завичајног, матерњег и нематерњег језика на Филозофском факултету у Нишу. *Philologia Mediana*, 17, 787–791.

Наставно особље Департмана за србистику

Један од најважнијих предуслова за формирање новог факултета јесте постојање адекватних кадровских капацитета. У том смислу, Департман за србистику представља изузетно стабилну и развијену наставно-научну средину, у којој већ делују стручњаци различитих звања и вештина. Њихова истраживачка и наставна усмерења обухватају све релевантне области србистике: лингвистику, фонетику са фонологијом, морфологију, синтаксу, лексикологију, правопис, стилистику, прагматику, српску и компаративну књижевност, методику наставе српског језика и књижевности, као и методику наставе српског као страног, нематерњег и завичајног језика, чиме је обезбеђен пун академски профил потребан за оснивање нове високошколске институције. **На Департману за србистику тренутно је запослено двадесет троје наставника: десет редовних професора** ([Горан Максимовић](#), [Драгиша Бојовић](#), [Снежана Милосављевић Милић](#), [Надежда Јовић](#), [Марина Јањић](#), [Ирена Цветковић Теофиловић](#), [Данијела Поповић Николић](#), [Дејан Милутиновић](#), [Данијела Костадиновић](#), [Јелена В. Јовановић](#)), **девет ванредних професора** ([Александра Лончар Раичевић](#), [Мирјана Илић](#), [Снежана Божић](#), [Бранимир Станковић](#), [Татјана Трајковић](#), [Кристина Митић](#), [Александра Јанић Митић](#), [Ивана Митић](#), [Мирјана Бојанић Ђирковић](#)), **четири доцента** ([Јелена Стошић](#), [Јелена Младеновић](#), [Александар Новаковић](#), [Нина Судимац Јовић](#)). На Департману су у настави ангажовани и **лектори за бугарски** (са Универзитета у Великом Трнову) – Валентина Седефчева и **македонски језик** (са Универзитета у Скопљу) – Ђоко Здравески. Такав састав представља кадровску структуру у пуној равнотежи, са довољним бројем наставника у свим звањима потребним за самостално организовање основних, мастер и докторских студија.

Табела 7. *Наставно особље Департмана за србистику према звањима*

Редовни професори	Ванредни професори	Доценти
• Проф. др Горан Максимовић • Проф. др Драгиша Бојовић • Проф. др Снежана Милосављевић Милић • Проф. др Надежда Јовић • Проф. др Марина Јањић • Проф. др Ирена Цветковић Теофиловић • Проф. др Данијела Поповић Николић • Проф. др Дејан Милутиновић • Проф. др Данијела Костадиновић	• Проф. др Јелена В. Јовановић • Проф. др Александра Лончар Раичевић • Проф. др Мирјана Илић • Проф. др Снежана Божић • Проф. др Бранимир Станковић • Проф. др Татјана Трајковић • Проф. др Кристина Митић • Проф. др Александра Јанић Митић • Проф. др Ивана Митић • Проф. др Мирјана Бојанић Ђирковић	• Доц. др Јелена Стошић • Доц. др Јелена Младеновић • Доц. др Александар Новаковић • Доц. др Нина Судимац Јовић

У време глобалних културних и технолошких промена, увод у систематско, интегрално и стратешко проучавање српског језика, књижевности и културе преко нове институционалне форме као што је Факултет српских студија постаје нужност; наука о српском језику, наука о књижевности, као и методика наставе, чине трослојну структуру која обезбеђује стабилан темељ нове институције

и њену релевантност у савременом научном, образовном и културном простору. Наставни кадар Департмана за србистику одликује се високим научним и педагошким компетенцијама које покривају све кључне области савремене србистике. Управо захваљујући томе, ова структура представља стратешки значајну основу за формирање и развој будућег Факултета српских студија. Њихова стручност распоређена је у три основне области:

1. Наука о српском језику. Наука о српском језику представља темељну област србистичких студија, јер се кроз њу језик сагледава не само као систем граматичких правила, већ и као живи носилац културног и националног идентитета. Историјска и дијахронијска лингвистика, као и изучавање старословенске и српкословенске писмености, осветљавају историјски развој српског језика и писмености, откривајући везе са духовном традицијом и културном баштином. Таква истраживања чувају колективно памћење и потврђују континуитет језичког идентитета. Фонетика са фонологијом и дијалектологија омогућавају проучавање и очување звучне препознатљивости српског језика и његових дијалеката. Морфологија, лексикологија и семантика омогућавају разумевање и обогаћивање лексичког фонда, што је важно за израду речника, културолошке пројекте и разумевање савремених комуникацијских токова. Синтакса и формална граматика подржавају проучавање језика у реализацији. Нормативистика и језичка политика имају централну улогу у очувању и унапређивању језичке културе, посебно у друштвима са дијаспором и мултикултуралним оквирима. Прагматика и стилистика заузимају важно место у савременом проучавању српског језика, јер осветљавају начин на који се језик употребљава у стварним комуникацијским ситуацијама и како се кроз стил обликују значења, емоције и друштвене улоге. Прагматика омогућава разумевање односа између језика и контекста: како се значење изграђује у зависности од говорне ситуације, интеракције и културних норми. Ова област је од посебног значаја за наставу српског као страног и завичајног језика, јер страни говорници често морају да науче не само граматичка правила, већ и начине на које се језик социјално и културно користи. Прагматичка свест доприноси развоју језичке компетенције и интеркултуралне сензибилности. Стилистика, с друге стране, истражује естетске и функционалне аспекте језика – од књижевног стила до стила у медијима, науци, политици и свакодневном говору. Проучавањем стилистичких средстава и језичких варијанти развија се способност критичког читања, разумевања књижевних и јавних дискурса и уочавања стилских механизма који обликују перцепцију стварности. Стилистику је такође важно неговати у оквиру наставе, у језичкој култури, али и у припреми будућих наставника, лингвиста и књижевних тумача. Социolingвистика истиче важност разумевања језика као друштвеног феномена, указујући на улогу језика у формирању идентитета, као и на проблеме билингвизма, језичке дискриминације и очувања мањинских и регионалних говора. Све ове дисциплине доприносе изградњи интегралне лингвистичке слике српског језика и његовој заштити у савременим условима и повезују језик с културом, вредностима, етиком комуникације и колективним идентитетом. У том смислу, прагматика и стилистика доприносе не само научном разумевању српског језика већ и његовој културној одрживости и способности да

одговори на изазове савремене комуникације.

2. Наука о књижевности. Наука о књижевности представља један од кључних стубова србистике, јер кроз проучавање српске и светске књижевне баштине гради и обнавља културни идентитет српског народа. Средњовековна духовна књижевност, хагиографије и списи из византијске традиције сведоче о духовним темељима српске културе и религијске самосвести. Њихово тумачење омогућава повезивање прошлости са садашњошћу и доприноси очувању културне аутентичности. Народна усмена традиција, као израз колективног искуства и памћења, подстиче развој етнолошких, фолклористичких и културолошких истраживања. Њено проучавање чува нематеријално културно наслеђе и отвара увид у вредносне системе народа. Књижевности XVIII, XIX, XX, XXI века, како домаћа тако и светска, у фокусу имају критичко сагледавање историјских процеса, идентитетских питања, као и естетских и друштвених промена. Анализа ових периода омогућава разумевање начина на који се национални идентитет обликује, преиспитује и комуницира унутар и изван српског културног простора. Теорија и критика књижевности обезбеђују научни и аналитички оквир за интерпретацију текста, не само у академским већ и у педагошким контекстима. Њихово укључивање у наставу ствара критички осетљиве појединце способне за дубље разумевање културних процеса. Компаративна књижевност и преводилаштво проширују србистичку перспективу, омогућавајући позиционирање српске књижевности у светском контексту. Другим речима, омогућавају дијалог са другим традицијама и културама, чиме се афирмише значај српске књижевности у глобалном културном мозаику.

3. Методика наставе и дијигитална хуманистика. Образовна компонента србистике – кроз наставу, методику и примену дигиталних технологија – представља кључни инструмент у преношењу и очувању језичког, књижевног и културног знања. Методика наставе српског као матерњег, страног, нематерњег и завичајног језика подржава ширење српског културног утицаја у регионалном и глобалном оквиру, прилагођавајући садржаје различитим ученицима и културним контекстима. Кроз примену савремених педагошких метода и интеркултуралних приступа, наставни процес постаје средство очувања идентитета у дијаспори и срединама где српски није већински језик. То има непроцењиву вредност за очување језичке разноврсности и културног континуитета. Развој дигиталне и медијске писмености у оквиру србистике уноси нову динамику у изучавање језика и књижевности. Дигитални ресурси – као што су електронски речници, корпуси, наставне платформе и архиви – омогућавају лакши приступ знању, подстичу истраживање и унапређују наставу. Интеграција дигиталних хуманистичких метода са традиционалним научним приступима значајно проширује домет србистичких студија. Таква интеграција чини србистику савременом и доступном, што доприноси њеном очувању и даљем развоју у глобалном академском простору.

Све наведене области заједно граде академску и културну мрежу која ће чинити темељ Факултета српских студија. Њихова међусобна повезаност омогућава интердисциплинарни приступ, а њихова усмереност на националну и интерна-

ционалну димензију отвара простор за глобално позиционирање српског језика, књижевности и културе у XXI веку.

У протеклих пет година (2019–2024) наставници и сарадници Департмана за србистику Филозофског факултета у Нишу остварили су изузетан научни допринос у области српског језика, књижевности и културе, који у академском, методолошком и друштвеном смислу иде у прилог идеји о оснивању Факултета српских студија. Са више стотина научних и стручних радова, монографија, зборника, приређених издања и уредничких активности, научни опус Департмана сведочи о континуираној и интердисциплинарној истраживачкој пракси. Радови су објављивани у угледним националним и међународним часописима, а обухватају различите области и правце. Истраживања су у значајној мери оријентисана ка очувању, опису и тумачењу српског језика, српске и компаративне књижевности и културе. Све ово указује на потребу институционалног оквира који би био посвећен искључиво српским студијама – **језику, књижевности, култури, образовању и идентитету српског народа у целини. Оснивање Факултета српских студија представљало би логичан исход вишедеценијског научног и педагошког рада, али и одговор на друштвене изазове у вези са очувањем и промоцијом српског језичког, књижевног и културног наслеђа у савременом свету.** Таква институција била би место повезивања србистике са другим хуманистичким и друштвеним дисциплинама, уз отвореност ка регионалној и глобалној сарадњи. Она би омогућила синергију истраживања и наставе, али и конципирање нових студијских програма који би одговарали како домаћем, тако и међународном интересовању за српску културу и језик.

На Департману за србистику остварује се посебна врста генерацијске равнотеже која представља један од темеља стабилности, континуитета и развоја студија србистике. У оквиру наставног кадра налазе се еминентни професори с дугогодишњим искуством, који су својим радом, истраживањима и педагошком посвећеношћу трајно обележили развој србистике на Департману. Њихова стручност и научни ауторитет представљају не само академски капитал, већ и живи мост ка традицији, вредностима и идентитетским темељима на којима почива национална филологија. Истовремено, унутар колектива све већу улогу добијају млади наставници и истраживачи – припадници нових генерација који су стасали у окриљу овог истог Департмана, најчешће као студенти основних, мастер и докторских студија Србистике. Управо та чињеница да је значајан број садашњих наставника прошао кроз све фазе образовања управо на студијским програмима србистике у оквиру деловања Департмана сведочи о снажном академском идентитету и унутрашњој кохезији која се гради не само кроз знање, већ и кроз припадност једној научној и педагошкој заједници. Кадровска политика Департмана вођена је пажљиво и промишљено, са жељом да се очувају високи научни и наставни стандарди, али и да се истовремено отвори простор за иновације, нове методолошке приступе и осавремењивање наставе. Улагање у младе кадрове није само организациона потреба, већ дубоко усвојени стратешки и вредносни став – уверење да без подршке и афирмације младих научника нема дугорочног очувања и развоја србистике као научне и културне области. Подршка млађим колегама

огледа се кроз менторство, укључивање у научне пројекте, домаће и међународне сарадње, као и кроз могућност професионалног усавршавања у оквиру саме институције. Та динамична симбиоза искуства и младости, традиције и иновације чини да Департман за србистику не буде само место преношења знања, већ и активан чинилац у обликовању будућности српског језика, књижевности и културе. Брига о кадровима и улагање у нове нараштаје ту се не појављују као административна формула, већ као мисија дубоко укорењена у академску свест колектива – мисија очувања континуитета и одговорности према културном и духовном наслеђу српског народа. **Оснивањем Факултета српских студија отварају се нови институционални оквири који ће омогућити наставницима и сарадницима да у пуном капацитету остваре своје академске и професионалне потенцијале.** Један од кључних елемената те нове институционалне структуре јесте систематска подршка академском напредовању – од истраживачких и доцентских до највиших наставно-научних звања.

Нови Факултет биће у потпуности опремљен кадровски и организационо да спроводи процедуре избора у звања у складу са највишим стандардима високог образовања и националним прописима. **Ова могућност представља важан корак ка оснаживању кадровске стабилности, задржавању младих истраживача у академском окружењу и подстицању научног и наставног усавршавања.** Истовремено, обезбеђује се јасна и предвидљива путања академског развоја, што доприноси мотивисаности, одговорности и дугорочном планирању научне и педагошке каријере. Поред постојећег кадра предвиђено је запошљавање наставника у областима које су кључне за развој студија – посебно у домену педагошко-психолошких дисциплина, које су постале саставни део наставничких програма и предуслов за оспособљавање будућих наставника. У том циљу **предвиђено је ангажовање наставника из области педагогије и психологије, који испуњавају услове за извођење наставе на свим нивоима студија и који имају искуство у иницирању и реализацији наставничких студија.** Наставници овог профила морају бити ангажовани у сталном радном односу. Настава на основним, мастер и докторским студијама биће у потпуности покривена компетентним наставним особљем. Планирано је да већина наставника буде у сталном радном односу, чиме се обезбеђује континуитет у раду, развој институције и испуњење акредитационих услова. Спољни сарадници биће укључивани у специфичне наставне области, као и у оквиру изборних програма, где се препознаје потреба за додатном експертизом или интердисциплинарним садржајима. Оваква кадровска структура осигурава не само наставну стабилност већ и стратешку перспективу развоја Факултета српских студија као водеће установе у области хуманистичких и србистичких наука. На тај начин, Факултет српских студија неће бити само простор знања и традиције, већ и динамична институција у којој се негује академска будућност, професионални интегритет и континуитет у образовању нових генерација србиста.

На основу свега реченог може се закључити да Департман за србистику у Нишу располаже кадровским, научним и наставним потенцијалима који у потпуности задовољавају услове за формирање самосталног Факултета српских студи-

ја. Распон академских звања и истраживачких интересовања гарантује могућност конципирања три нивоа студија, уз додатне програме за стране студенте и припаднике националних мањина и дијаспоре. Континуирана продукција научних радова, активно учешће у домаћим и међународним пројектима, као и искуство у организацији научних скупова додатно потврђују да постоје реални и одрживи услови за институционално проширење делатности у оквиру новог факултета. Ангажовање наведених стручњака у новој институцији омогућило би чврсту интеграцију традиције и савремених токова у србистици, уз посебан акценат на интердисциплинарност, дигиталну хуманистику и глобалну промоцију српског језика, књижевности и културе.

Извори

Званични веб-сајт Филозофског факултета Универзитета у Нишу, <https://www.filfak.ni.ac.rs/nastavno-osoblje/srbistika>

Репозиторијум *Научне јудикације и уметничке референце академској особља Универзитета у Нишу*, <https://www.npao.ni.ac.rs>

Студијски програми србистике у Нишу

Департман за србистику реализује наставу на сва три нивоа студија – на Основним академским студијама србистике, на Мастер академским студијама србистике (у оквиру модула *Српски језик* и модула *Српска и књижевност*) и на Докторским академским студијама србистике. Оваква структура омогућава студентима континуирано академско напредовање и систематско усавршавање у областима језика, књижевности и културе. Студијски програми су осмишљени у складу са савременим стандардима високог образовања и засновани на вишедеценијској традицији србистичких истраживања и наставе у Нишу. Настава се одвија у оквиру компетентног наставничког кадра, уз подршку савремене наставне литературе и отворености ка интердисциплинарним приступима. Поседна пажња посвећује се неговању и проучавању српског језика, књижевности и културе као темељних елемената националног и културног идентитета, али и њиховом сагледавању у ширем словенском и европском контексту. Тиме се студентима пружа могућност да стекну квалитетна теоријска знања, развију истраживачке и аналитичке способности и припреме се за рад у просвети, науци, културним институцијама и другим областима друштвеног деловања.

Основне академске студије србистике

Основне академске студије србистике на Филозофском факултету у Нишу представљају темељни академски програм намењен студентима који желе да се стручно и систематично образују у областима српског језика, књижевности, културе и методике наставе. Програм се успешно реализује готово четири деценије, при чему је у неколико наврата унапређиван у складу са савременим стандардима високог образовања. У овом тренутку важећа је [акредитација добијена 12. априла 2021. године](#). Управо ова акредитација донела је низ иновација у структури и са-

држају студија, прилагођених новим академским, друштвеним и културним околностима, као и потребама савременог тржишта рада. Циљ основних академских студија је да студентима обезбеди филолошку, педагошко-психолошку и методичку основу, као и да их подстакне на развијање критичког мишљења, истраживачких вештина и креативног приступа настави и тумачењу језичких и књижевних појава. Овим програмом поставља се темељ за даље стручно и научно усавршавање на вишим нивоима студија, али и за активно учешће у културном, просветном и научном животу друштва.

Студијски програм основних академских студија србистике осмишљен је тако да пружи темељно, вишестрано и функционално образовање из области српског језика, књижевности, културе и методике наставе. Програм траје четири академске године, обухвата осам семестара и носи укупно 240 ЕСП бодова. Завршетком студија стиче се академски назив **дипломирани филолог (за српски језик и књижевност)**. Циљ ових студија јесте образовање стручњака који ће бити у стању да одговоре на изазове савременог образовног, културног и комуникацијског окружења. Програм подстиче развој аналитичког и критичког мишљења, филолошке писмености, говорне културе и комуникацијских вештина, али и креативних способности и методичке спремности за рад у настави и другим делатностима. Студенти се кроз наставу упознају с језичким и књижевним појавама у њиховом дијахроно-синхронијском развоју, као и са ширим књижевним, културним и друштвеним контекстима у којима се те појаве остварују.

Наставни план и програм²¹ (в. табелу 8) обухвата теме из области фонологије, морфологије, синтаксе, лексике и правописа стандардног српског језика, као и дијалектологије и историје српског књижевног језика. Пажња се поклања и старим књижевним идиомима као што су старословенски, српкословенски, рускословенски, славеносрпски и караџићевска језичка норма, а посебно се развија разумевање теоријских и методолошких оквира у проучавању језика. С друге стране, кроз изучавање националне и светске књижевности, студенти овладавају знањима о поетикама књижевних епоха, жанровима и правцима, као и интерпретативним техникама које се примењују у тумачењу уметничких текстова. У фокусу је и упознавање са српском усменом и писаном традицијом, као и са компаративним увидима у словенске, европске и светске књижевности. Програм је осмишљен тако да студентима пружи систематично образовање из лингвистике, књижевности, културе, методике наставе и педагошко-психолошко-методичких дисциплина, уз могућност развијања индивидуалних интересовања кроз изборне предмете. Посебан део студијског програма чине педагошко-психолошке и методичке дисциплине које припремају студенте за самосталан и креативан рад у настави. Поред тога, програм укључује савладавање технике академског писања, критичке анализе литературе, као и изучавање једног страног језика ради боље комуникације и сналажења у академском и професионалном окружењу. У оквиру изборних блокова, посебно место заузима група страних и сродних језика, која

²¹ Опис студијског програма Основних академских студија србистике, распоред предмета по годинама студија и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/osnovne/srbistika>.

је обавезна током прве и друге године. Студенти могу бирати између: енглеског, немачког, француског, руског, грчког, македонског и бугарског језика, у више нивоа (од А1 до В2), чиме се подстиче интеркултурна компетенција и филолошка ширина.²² Стицање писмене и усмене комуникационе компетенције на једном страном језику део је општег исхода програма. Компетенције које студенти стичу завршетком овог нивоа образовања омогућавају им рад у настави, културним институцијама, издаваштву, новинарству и другим областима у којима је потребно филолошко знање, способност интерпретације текстова, језичка прецизност и висока комуникациона писменост. Поред тога, основне студије служе и као полазна основа за наставак академског усавршавања на мастер и докторским студијама у области србистике или сродним дисциплинама.

Табела 8. Распоред предмета по семестрима на Основним академским студијама србистике

Р. бр.	Шиф. пред.	Назив предмета	Сем.	Број часова	ЕСПБ
ПРВА ГОДИНА					
1.	OSR01	Старословенски језик 1	I	2 + 2	4
2.	OSR02	Увод у општу лингвистику	I	2 + 2	4
3.	OSR03	Правопис	I	2 + 1	3
4.	OSR04	Теорија књижевности	I	2 + 2	4
5.	OSR05	Стара српска књижевност	I	3 + 1	4
6.	OSR06	Историја културе српског народа	I	3 + 0	3
7.	OSR07	Предмет изборног блока 1	I	2 + 2	4
	OSR071	Правци у лингвистици	I	2 + 2	4
	OSR072	Српска антропониимија	I	2 + 2	4
	OSR073	Основе академског писања	I	2 + 2	4
	OSR074	Свето писмо у старој српској књижевности	I	2 + 2	4
8.	OSR08	Предмет изборног блока 2	I	2 + 2	4
	OEJB11	Енглески језик Б1.1	I	2 + 2	4
	ONSA21	Немачки језик А2.1	I	2 + 2	4
	OFSA21	Француски језик А2.1	I	2 + 2	4
	ORSA21	Руски језик А2.1	I	2 + 2	4
	OGSA11	Грчки језик А1.1	I	2 + 2	4
	OMAKA1	Македонски језик у књижевно-културном контексту 1	I	2 + 2	4
	OBUGA1	Бугарски језик у књижевно-културном контексту 1	I	2 + 2	4
9.	OSR09	Старословенски језик 2	II	2 + 2	4
10.	OSR10	Фонетика са фонологијом	II	2 + 2	4
11.	OSR11	Тумачење књижевног дела	II	2 + 2	5
12.	OSR12	Народна лирска поезија и народна проза	II	3 + 1	4
13.	OPSN01	Психологија	II	2 + 2	6
14.	OSR13	Предмет изборног блока 3	II	2 + 2	3

22 У циљу обезбеђивања пуне реализованости наставног плана и програма, посебно у делу који се односи на изборне блокове страних језика, неопходно је ангажовање компетентних наставника са искуством у извођењу наставе страних и сродних језика.

	OSR131	Акустичка фонетика	II	2 + 2	3
	OSR132	Језик у медијима	II	2 + 2	3
	OSR133	Вук Караџић и народна књижевност	II	2 + 2	3
	OSR134	Свети Сава у српској књижевности и култури	II	2 + 2	3
15.	OSR14	Предмет изборног блока 4	II	2 + 2	4
	OEJB12	Енглески језик Б1.2	II	2 + 2	4
	ONSA22	Немачки језик А2.2	II	2 + 2	4
	OFSA22	Француски језик А2.2	II	2 + 2	4
	ORSA22	Руски језик А2.2	II	2 + 2	4
	OGSA12	Грчки језик А1.2	II	2 + 2	4
	OMAKA2	Македонски језик у књижевно-културном контексту 2	II	2 + 2	4
	OBUGA2	Бугарски језик у књижевно-културном контексту 2	II	2 + 2	4
Укупно часова активне наставе				30 + 28 (58)	
Укупно ЕСПБ					60 (30 + 30)
ДРУГА ГОДИНА					
16.	OSR15	Увод у дијалектологију	III	2 + 2	4
17.	OSR16	Акцентологија српског језика	III	2 + 2	4
18.	OSR17	Народна епска поезија	III	2 + 2	5
19.	OSR18	Књижевност од ренесансе до рационализма	III	2 + 2	5
20.	OSR19	Српски предромантизам	III	2 + 2	5
21.	OSR20	Предмет изборног блока 5	III	3 + 1	3
	OSR201	Јавни говор и јавни наступ	III	3 + 1	3
	OSR202	Анализа академског дискурса	III	3 + 1	3
	OSR203	Народна епска поезија о Марку Краљевићу у балканском контексту	III	3 + 1	3
	OSR204	Љубав у старој српској књижевности	III	3 + 1	3
	OSR205	Теорије читања и интерпретације	III	3 + 1	3
22.	OSR21	Предмет изборног блока 6	III	2 + 2	4
	OEJB21	Енглески језик Б2.1	III	2 + 2	4
	ONSB11	Немачки језик Б1.1	III	2 + 2	4
	OFSB11	Француски језик Б1.1	III	2 + 2	4
	ORSB11	Руски језик Б1.1	III	2 + 2	4
	OGSA21	Грчки језик А2.1	III	2 + 2	4
	OMAKB1	Македонски језик у књижевно-културном контексту 3	III	2 + 2	4
	OBUGB1	Бугарски језик у књижевно-културном контексту 3	III	2 + 2	4
23.	OSR22	Преглед српских дијалеката	IV	2 + 2	5
24.	OSR23	Историја српског језика 1	IV	2 + 2	4
25.	OSR24	Српски романтизам	IV	2 + 2	5
26.	OPDN1	Педагогија	IV	2 + 2	6
27.	OSR25	Педагошка пракса 1	IV	6	3

28.	OSR26	Предмет изборног блока 7	IV	2 + 2	4
	OEJB22	Енглески језик Б2.2	IV	2 + 2	4
	ONSB12	Немачки језик Б1.2	IV	2 + 2	4
	OFSB12	Француски језик Б1.2	IV	2 + 2	4
	ORSB12	Руски језик Б1.2	IV	2 + 2	4
	OGSA22	Грчки језик А2.2	IV	2 + 2	4
	OMAKB2	Македонски језик у књижевно-културном контексту 4	IV	2 + 2	4
	OBUGB2	Бугарски језик у књижевно-културном контексту 4	IV	2 + 2	4
29.	OSR27	Предмет изборног блока 8	IV	2 + 2	3
	OSR271	Дијалекат у књижевном делу	IV	2 + 2	3
	OSR272	Лингвистика текста	IV	2 + 2	3
	OSR273	Пасторала у старој дубровачкој књижевности	IV	2 + 2	3
	OSR274	Наратологија	IV	2 + 2	3
Укупно часова активне наставе				28 + 30 (58)	
Укупно ЕСПБ					60 (30 + 30)
ТРЕЋА ГОДИНА					
30.	OSR28	Морфологија 1	V	2 + 2	4
31.	OSR29	Историја српског језика 2	V	2 + 2	4
32.	OSR30	Српски реализам	V	2 + 2	4
33.	OSR31	Увод у методику наставе српског језика	V	3 + 1	6
34.	OSR32	Методика наставе књижевности	V	3 + 1	6
35.	OSR33	Предмет изборног блока 9	V	2 + 2	3
	OSR331	Историја српске ћирилице	V	2 + 2	3
	OSR332	Увод у лексикологију	V	2 + 2	3
	OSR333	Српска комедија 19. века	V	2 + 2	3
	OSR334	Савремена македонска поезија	V	2 + 2	3
36.	OSR34	Предмет изборног блока 10	V	2 + 2	3
	OSR341	Увод у лексикографију	V	2 + 2	3
	OSR342	Историјски речници у дигиталном окружењу	V	2 + 2	3
	OSR343	Увод у трансмедијалне студије	V	2 + 2	3
	OSR344	Вештина писања	V	2 + 2	3
37.	OSR35	Морфологија 2	VI	2 + 2	5
38.	OSR36	Историја српског књижевног језика	VI	2 + 2	4
39.	OSR37	Српска књижевност модерне и модернизма (до 1941)	VI	2 + 2	5
40.	OSR38	Општа књижевност од сумерске књижевности до ренесансе	VI	2 + 2	5
41.	OSR39	Упоредно проучавање јужнословенских књижевности	VI	2 + 2	5
42.	OSR40	Педагошка пракса 2	VI	6	3
43.	OSR41	Предмет изборног блока 11	VI	2 + 2	3
	OSR411	Говорна култура у настави	VI	2 + 2	3

	OSR412	Методика наставе српског као завичајног	VI	2 + 2	3
	OSR413	Наставно проучавање романа	VI	2 + 2	3
	OSR414	Дигитални медији у настави књижевности и језика	VI	2 + 2	3
Укупно часова активне наставе				28 + 30 (58)	
УКУПНО ЕСПБ					60

ЧЕТВРТА ГОДИНА

44.	OSR42	Синтакса 1	VII	2 + 2	4
45.	OSR43	Стилистика	VII	2 + 1	3
46.	OSR44	Прагматика	VII	2 + 1	3
47.	OSR45	Српска књижевност неомодернизма (1941–1980)	VII	2 + 2	4
48.	OSR46	Општа књижевност од ренесансе до модернизма	VII	3 + 0	5
49.	OSR47	Педагошка пракса 3	VII	6	3
50.	OSR48	Предмет изборног блока 12	VII	2 + 2	4
	OSR481	Српски језик и језичка политика	VII	2 + 2	4
	OSR482	Продуктивни типови творбе у српском језику	VII	2 + 2	4
	OSR483	Љубав, брак, прељуба у књижевности	VII	2 + 2	4
	OSR484	Српски класици 20. века: Црњански, Андрић, Пекић, Киш	VII	2 + 2	4
	OSR485	Приповедачи хрватске модерне	VII		
51.	OSR49	Предмет изборног блока 13	VII	2 + 0	4
	OPD036	Инклузивно образовање	VII	2 + 0	4
	OPSN03	Увод у психологију наставника	VII	2 + 0	4
	OSR491	Нормативна граматика у настави	VII	2 + 0	4
	OSR492	Пројектна метода у настави књижевности	VII	2 + 0	4
52.	OSR50	Синтакса 2	VIII	4 + 3	6
53.	OSR51	Савремена српска књижевност (после 1980)	VIII	2 + 2	6
54.	OSR52	Општа књижевност од симболизма до постмодернизма	VIII	2 + 2	6
55.	OSR53	Књижевност за децу	VIII	2 + 2	5
56.	OSR54	Стручна пракса	VIII	6	3
57.	OSR55	Предмет изборног блока 14	VIII	2 + 2	4
	OSR551	Синтакса српског језика у формалном кључу	VIII	2 + 2	4
	OSR552	Лектура и коректура	VIII	2 + 2	4
	OSR553	Књижевност краја 20. и почетка 21. века у друштвеном контексту	VIII	2 + 2	4
	OSR554	Књижевни наратив 21. века и дигитална комуникација	VIII	2 + 2	4
	OSR555	Видови књижевне критике	VIII	2 + 2	4
Укупно часова активне наставе				29 + 29 (58)	
УКУПНО ЕСПБ					60

Мастер академске студије србистике

Мастер академске студије србистике представљају студије другог степена академског образовања у области српског језика, књижевности и културе.²³ Трају

23 Опис студијског програма Мастер академских студија србистике, распоред предмета по годи-

једну академску годину (два семестра) и носе укупно 60 ЕСП бодова. Акредитоване су 12. октобра 2021. године одлуком Националног тела за акредитацију и обезбеђење квалитета у високом образовању. Осмишљене су тако да продубе знања стечена на основним студијама србистике, развију истраживачке способности и оспособе студенте за самосталан научни, педагошки и културни рад у различитим институцијама. Програм је намењен свима који желе да се усмере ка научној каријери, настави, раду у медијима или установама културе. Циљ мастер академских студија србистике је образовање научног и наставничког подмлатка, способног за истраживање и пренос знања у области српског језика и књижевности. Програм подстиче интердисциплинарност, отвара врата ка докторским студијама, а истовремено даје студентима могућност да своја знања примене у пракси – у настави, културним институцијама, издаваштву, медијима, научним институтима. Програм је усклађен са савременим токовима европске и светске лингвистике и књижевности, као и са трендовима у наставној методици и интердисциплинарним истраживањима. Он се темељи на европским академским стандардима, а истовремено је снажно укорењен у националном културном и филолошком контексту. По завршетку студија студент је оспособљен да: систематизује и примени сложене методолошке и теоријске апарате у области српског језика и књижевности; критички интерпретира лингвистичке и књижевне појаве у ширем културном, друштвеном и историјском контексту; самостално спроводи научно-истраживачки рад, пише и брани мастер рад; интердисциплинарно приступи тумачењу естетских и културолошких феномена; користи савремене педагошке и методичке приступе у настави; примењује знања у дијахронијском и синхронијском проучавању српског језика и књижевности; користи резултате савремених истраживања из области семантике, лексикографије, фразеологије, интертекстуалности, теорије рецепције и културне трансмисије.

Студије обухватају два модула: 1. Српски језик и 2. Српска и компаративна књижевност. Оба модула теже да повежу наставне, истраживачке и културолошке аспекте србистике и да студенте уведу у сложене методолошке, теоријске и практичне процесе тумачења и примене знања. Приликом уписа студент бира један модул у складу са својим интересовањима и стручним афинитетима. Право уписа имају кандидати који су на основним академским студијама стекли најмање 240 ЕСП бодова. Уколико кандидат није завршио основне студије србистике, неопходно је полагање диференцијалних испита – из области књижевности или језика, у зависности од изабраног модула. Рангирање кандидата врши се на основу успеха са основних студија и, ако је потребно, резултата диференцијалног испита. Студијски програм нуди транспарентне и објективне критеријуме рангирања, прилагодјене природи хуманистичког образовања.

Модул *Српски језик*

Програм на модулу *Српски језик* (в. табелу 9) садржи три обавезна предмета (Методологија лингвистичких истраживања, Основи упоредне граматике словенских језика и Лингвометодика), четири изборна предмета распоређена у четири изборна блока (синхронијски и дијахронијски лингвистички предмети, као и страни – словенски – језици), две обавезне педагошке праксе и студијски истраживачки рад који води изради мастер рада.

Табела 9. *Распоред предмета по семестрима на Мастер академским студијама српистике (модул Српски језик)*

Р. бр.	Шифра	Назив		Сем.	Активна настава				Ост.	ЕСПБ
					П	В	ДОН	СИР /ПИР		
ПРВА ГОДИНА										
1.	MFJ01	Методологија лингвистичких истраживања		I	2	2	0	0	0	7
2.	MFJ02	Основи упоредне граматике словенских језика		I	3	2	0	0	0	6
3.	MFJ03	Лингвометодика		I	2	2	0	0	0	6
4.	MFJ04	Изборни блок 1	MFJ041	Увод у когнитивну лингвистику	I	2	2	0	0	4
			MFJ042	Славеносрпски језик						
			MFJ043	Српска ономастика						
5.	MFJ05	Изборни блок 2	MFJ051	Основи социolingвистике	I	2	2	0	0	4
			MFJ052	Корпусна лингвистика						
			MFJ053	Методика наставе српског језика као страног						
6.	MFF01	Педагошка пракса 1		I	0	0	0	0	6	3
7.	MFJ06	Изборни блок 3	MFJ061	Формална семантика	II	2	2	0	0	4
			MFJ062	Примењена фонетика и фонологија						
			MFJ063	Језичка анализа српскословенских текстова						
			MFJ064	Урбана дијалектологија						
8.	MFJ07	Изборни блок 4	MFJ071	Руски језик – почетни курс	II	2	2	0	0	4
			MFJ072	Руски језик – продужни курс						
			MFJ073	Увод у проучавање бугарског језика, књижевности и културе						
			MFJ074	Увод у проучавање македонског језика, књижевности и културе						
			MFJ075	Бугарски језик – специфичности преводња						
			MFJ076	Македонски језик – специфичности преводња						
9.	MFF02	Педагошка пракса 2		II	0	0	0	0	6	3
10.	MFF08	Студијски истраживачки рад		II	0	0	0	12	0	6
11.	MFF09	Завршни рад		II	0	0	0	0	4	13
Укупно часова (предавања+вежбе, ДОН, остали часови) и ЕСПБ на години					15	14	12		16	30 + 30
Укупно часова активне наставе на години					41				16	

Модул *Српска и комјарашивна књижевност*

Модул *Српска и комјарашивна књижевност* (в. табелу 10) обухвата такође три обавезна предмета (Методологија књижевнонаучних, Техника научног рада и Књижевност у настави), четири изборна предмета распоређена у три изборна блока, две обавезне педагошке праксе и завршни мастер рад. Изборни предмети

покривају широк спектар тема: поетика постмодерне прозе, интертекстуалност, фолклорни подтекст, историја у имагинацији, интердисциплинарни приступ књижевности, савремени приступи класицима, као и књижевност за децу и теренска истраживања.

Табела 10. Распоред предмета по семестрима на Мастер академским студијама србистике (модул Српска и компаративна књижевност)

Р.	Шифра	Назив			С.	Активна настава				О.	ЕСПБ
						П	В	ДОН	СИР/ ПИР		
ПРВА ГОДИНА I											
1.	MFK01	Методологија књижевнонаучних истраживања			I	2	2	0	0	0	7
2.	MFK02	Техника научног рада			I	2	2	0	0	0	6
3.	MFK03	Књижевност у настави			I	3	2	0	0	0	6
4.	MFK04	Изборни блок 1 (бирају се два предмета)	MFK041	Поетика средњовековних жанрова	I	4	4	0	0	0	4+4
			MFK042	Фолклорни подтекст							
			MFK043	Комедиографски рад Марина Држића							
			MFK044	Јужнословенски интеркултурни и књижевни контекст							
			MFK045	Жанровски плурализам у српској књижевности 20. и 21. века							
			MFK046	Постмодерна проза							
			MFK047	Савремена читања класика							
5.	MFF01	Педагошка пракса 1			I	0	0	0	0	6	3
6.	MFK05	Изборни блок 2	MFK051	Имагинација историје у новој српској књижевности (18. и 19. век)	II	2	2	0	0	0	4
			MFK052	Интертекстуалност у српској књижевности 20. и 21. века							
			MFK053	Књижевни часописи							
			MFK054	Књижевност и друге уметности у наставном контексту							
7.	MFK06	Изборни блок 3	MFK061	Српска теотоколошка поезија	II	2	2	0	0	0	4
			MFK062	Књижевност за децу у наставним програмима							
			MFK063	Теренска истраживања српске усмене књижевности							
			MFK064	Интердисциплинарни приступи српској књижевност 20. и 21. века							
8.	MFF02	Педагошка пракса 2			II	0	0	0	0	6	3
9.	MFF08	Студијски истраживачки рад			II	0	0	0	12	0	6
10.	MFF09	Завршни рад			II	0	0	0	0	4	13
Укупно часова (предавања+вежбе, ДОН, остали часови) и ЕСПБ на години						15	14	12		16	30 + 30
Укупно часова активне наставе на години						41				16	60

Мастер академске студије србистике представљају синтезу теоријског знања, истраживачких компетенција и практичне примене у просвети, култури и науци. Студије су осмишљене тако да студентима пруже продубљено разумевање српског језика и књижевности, али и способност да то знање примењују у различитим друштвеним и професионалним контекстима. У том смислу, овај програм чини снажан ослонац националној културној политици и науци, а истовремено

остаје отворен према међународним академским токовима.

Докторске академске студије србистике

Докторске академске студије србистике представљају највиши ниво академског образовања у области српске филологије. Осмишљене су тако да омогуће стицање највиших научних, истраживачких и професионалних компетенција у области српског језика, књижевности и методике наставе.²⁴ Програм траје три године (шест семестара) и носи 180 ЕСПБ (30 бодова по семестру). Акредитован је 28. септембра 2021. године одлуком Националног тела за акредитацију и обезбеђење квалитета у високом образовању. По завршетку студија, студент стиче академски назив *доктор наука – филолошке науке*. Основна сврха програма јесте оспособљавање докторанада за самосталан научно-истраживачки рад, критичко мишљење и креативно деловање у области србистике. Програм подстиче развој научног подмлатка и припрема студенте за рад у академском, културном, образовном и истраживачком сектору. Посебан нагласак стављен је на: развој и примену научних достигнућа у србистици; темељно познавање релевантне филолошке литературе; теоријску и методолошку оспособљеност за критичку анализу текстова и појава; писање и презентовање научних радова у стручној и академској заједници; припрему за постдокторска усавршавања у земљи и иностранству. Поред општих академских компетенција, програм подстиче и развој специфичних способности као што су: темељно разумевање српског језика, књижевности и културе у оквиру словенске филологије; употреба интердисциплинарног приступа у тумачењу сложених филолошких феномена; примена информационо-комуникационих технологија у истраживању и презентацији резултата.

Настава у оквиру ДАС србистике (в. табелу 11) организована је у виду изборних предмета у шест блокова кроз које студенти профилишу своје научно усмерење – наука о језику или наука о књижевности. У завршној фази студија, студент спроводи самостално научно истраживање у оквиру одабране теме и припрема дисертацију чија одбрана представља последњу фазу реализације студијског програма. Највећи део наставе на изборним предметима реализују наставници Департмана за србистику, док само мањи део наставници са других одсека/департмана.²⁵ Право на упис имају кандидати који су завршили основне и мастер академске студије у области србистике у укупном обиму од најмање 300 ЕСПБ, уз просечну оцену не мању од 8. Студенти који заврше ДАС србистике стичу највиши ниво академског образовања у области филологије и добијају квалификације за: запошљавање у високошколским и научно-истраживачким установама; учешће у националним и међународним научним пројектима; рад у културним институци-

24 Опис студијског програма Докторских академских студија србистике, распоред предмета по годинама студија и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/doktorske/srbistika>.

25 У циљу обезбеђивања пуне реализованости наставног плана и програма, посебно у делу који се односи на предмете попут *Системско-функционалне грамајике*, *Конструкционе грамајике* или *Савремене естетичке теорије* неопходно је ангажовање компетентних наставника са искуством у извођењу наставе.

јама и медијима; стручно и научно усавршавање у иностранству; лидерску улогу у развоју србистике као научне дисциплине. На тај начин, докторске академске студије србистике представљају круну академског усавршавања и значајан корак ка даљем развоју науке о српском језику и књижевности у националном и међународном контексту.

Табела 11. Распоред предмета по семестрима на Докторским академским студијама србистике

Р.бр.	Шифра	Назив предмета	С.	Статус предмета	Активна настава			ЕСПБ
					П	СИР	ОСТАЛО	
Прва година								
Изборни блок 1, бира се један од два								
1.	DJK001	Преглед књижевних теорија	I	И	3	0		8
2.	DJK002	Преглед савремених лингвистичких истраживања	I	И	3	0		8
Изборни блок 2, бирају се два од осамнаест								
3.	DJK003	Увод у генологију	I	И	3	0		7
4.	DJK004	Савремена поетика књижевно-научних врста	I	И	3	0		7
5.	DJK005	Поезија обреда	I	И	3	0		7
6.	DJK006	Град у српској књижевности	I	И	3	0		7
7.	DJK007	Српска реалистичка приповетка	I	И	3	0		7
8.	DJK008	Савремени приступи проучавању књижевности за децу и младе	I	И	3	0		7
9.	DJK009	Књижевност у културном контексту	I	И	3	0		7
10.	DJK010	Културни идентитет дубровачке књижевности	I	И	3	0		7
11.	DJK011	Барокна реченица српског књижевног језика предстандардне епохе	I	И	3	0		7
12.	DJK012	Когнитивни, функционални и формални аспекти граматике	I	И	3	0		7
13.	DJK013	Актуелна књижевна продукција у науци и настави	I	И	3	0		7
14.	DJK014	Диглосија у старосрпској писмености	I	И	3	0		7
15.	DJK015	Социolingвистичка истраживања у српској дијалектологији	I	И	3	0		7
16.	DJK039	Системско-функционална граматика	I	И	3	0		7
17.	DJK016	Интердисциплинарна лингвистичка истраживања	I	И	3	0		7
18.	DJK017	Лингвометодичка истраживања у настави српског језика	I	И	3	0		7
19.	DJK018	Форензичка фонетика	I	И	3	0		7
20.	DJK019	Примена когнитивно-лингвистичких теорија у истраживањима	I	И	3	0		7

21.	DJKIN1	Израда нацрта докторске дисертације 1	I	O	0	11		8
Изборни блок 3, бира се један од два								
22.	DJK020	Савремене књижевне теорије	II	I	3	0		8
23.	DJK021	Емпиријски основи лингвистичког истраживања	II	I	3	0		8
Изборни блок 4, бирају се два од седамнаест								
24.	DJK022	Савремене естетичке теорије	II	I	3	0		7
25.	DJK023	Методологија проучавања српске црквене књижевности	II	I	3	0		7
26.	DJK024	Поетика усмених предања	II	I	3	0		7
27.	DJK025	Европски оквири старијих српских књижевности	II	I	3	0		7
28.	DJK026	Завичајна књижевност и језик	II	I	3	0		7
29.	DJK027	Савремена методичка истраживања наставе књижевности	II	I	3	0		7
30.	DJK028	Српско-јужнословенске књижевне везе	II	I	3	0		7
31.	DJK029	Поетички модели у српској књижевности 20. и 21. века	II	I	3	0		7
32.	DJK030	Комично и комедија у српској књижевности	II	I	3	0		7
33.	DJK031	Дигитални наратив	II	I	3	0		7
34.	DJK032	Лингвистика у примени	II	I	3	0		7
35.	DJK033	Контрастивна језичка истраживања	II	I	3	0		7
36.	DJK034	Палеографски опис ћирилских рукописа	II	I	3	0		7
37.	DJK035	Лексички слојеви у српском језику	II	I	3	0		7
38.	DJK036	Српски дијалекти у светлу контактне лингвистике	II	I	3	0		7
39.	DSF032	Актуелна истраживања у морфологији и лексикологији српског језика	II	I	3	0		8
40.	DSF041	Конструкциона граматика	II	I	3	0		8
41.	DJKIN2	Израда нацрта докторске дисертације 2	II	O	0	11		8
Укупно часова активне наставе и бодова на години					40			60–62
Друга година								
Изборни блок 5, бирају се три од осамнаест								
42.	DJK003	Увод у генологију	III	I	3	0		7

43.	DJK004	Савремена поезика књижевно-научних врста	III	И	3	0		7
44.	DJK005	Поезија обреда	III	И	3	0		7
45.	DJK006	Град у српској књижевности	III	И	3	0		7
46.	DJK007	Српска реалистичка приповетка	III	И	3	0		7
47.	DJK008	Савремени приступи проучавању књижевности за децу и младе	III	И	3	0		7
48.	DJK009	Књижевност у културном контексту	III	И	3	0		7
49.	DJK010	Културни идентитет дубровачке књижевности	III	И	3	0		7
50.	DJK011	Барокна реченица српског књижевног језика предстандардне епохе	III	И	3	0		7
51.	DJK012	Когнитивни, функционални и формални аспекти граматике	III	И	3	0		7
52.	DJK013	Актуелна књижевна продукција у науци и настави	III	И	3	0		7
53.	DJK014	Диглосија у старосрпској писмености	III	И	3	0		7
54.	DJK015	Социолингвистичка истраживања у српској дијалектологији	III	И	3	0		7
55.	DJK039	Системско-функционална граматика	III	И	3	0		7
56.	DJK016	Интердисциплинарна лингвистичка истраживања	III	И	3	0		7
57.	DJK017	Лингвометодичка истраживања у настави српског језика	III	И	3	0		7
58.	DJK018	Форензичка фонетика	III	И	3	0		7
59.	DJK019	Примена когнитивно- лингвистичких теорија у истраживањима	III	И	3	0		7
60.	DJKIR1	Истраживање за докторску дисертацију 1	III	О	0	11		9

Изборни блок 6, бирају се два од седамнаест

61.	DJK022	Савремене естетичке теорије	IV	И	3	0		7
62.	DJK023	Методологија проучавања српске црквене књижевности	IV	И	3	0		7
63.	DJK024	Поетика усмених предања	IV	И	3	0		7
64.	DJK025	Европски оквири старијих српских књижевности	IV	И	3	0		7
65.	DJK026	Завичајна књижевност и језик	IV	И	3	0		7
66.	DJK027	Савремена методичка истраживања наставе књижевности	IV	И	3	0		7
67.	DJK028	Српско-јужнословенске књижевне везе	IV	И	3	0		7
68.	DJK029	Поетички модели у српској књижевности 20. и 21. века	IV	И	3	0		7

69.	DJK030	Комично и комедија у српској књижевности	IV	И	3	0		7
70.	DJK031	Дигитални наратив	IV	И	3	0		7
71.	DJK032	Лингвистика у примени	IV	И	3	0		7
72.	DJK033	Контрастивна језичка истраживања	IV	И	3	0		7
73.	DJK034	Палеографски опис ћирилских рукописа	IV	И	3	0		7
74.	DJK035	Лексички слојеви у српском језику	IV	И	3	0		7
75.	DJK036	Српски дијалекти у светлу контактне лингвистике	IV	И	3	0		7
76.	DSF032	Актуелна истраживања у морфологији и лексикологији српског језика	IV	И	3	0		8
77.	DSF041	Конструкциона граматика	IV	И	3	0		8
78.	DJKIR2	Истраживање за докторску дисертацију 2	IV	О	0	14		16
Укупно часова активне наставе и бодова на години					40			60–62
Трећа година								
79.	DJKIR3	Истраживање за докторску дисертацију 3	V	О	0	20		24
80.	DJKIR4	Истраживање за докторску дисертацију 4	VI	О	0	20		16
81.	DJKZR	Израда и одбрана докторске дисертације	VI	О	0	0	10	20
Укупно часова активне наставе и бодова на години					0	40		60
Укупно часова активне наставе и бодова у студијском програму					120	/		180–184

Извори

Опис студијских програма, распоред предмета и силабуси Основних академских студија Србистике, <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/osnovne/srbistika> (приступљено: 16. јула 2025. год.)

Опис студијских програма, распоред предмета и силабуси Мастер академских студија Србистике, <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/master/srbistika> (приступљено: 16. јула 2025. год.)

Опис студијских програма, распоред предмета и силабуси Докторских академских студија Србистике, <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/doktorske/srbistika> (приступљено: 16. јула 2025. год.)

Статистика уписа на основне, мастер и докторске академске студије србистике у Нишу

Анализа статистике уписа на студијске програме „Србистике” у Нишу представља важан сегмент процене изводљивости и одрживости ових програма у оквиру нове високошколске установе – Факултета српских студија. Подаци о броју уписаних студената на основне, мастер и докторске академске студије пружају

увид у трендове интересовања за србистичке студије, као и у капацитете институције да одговори на образовне, научне и друштвене потребе у вези са очувањем, проучавањем и развојем српског језика, књижевности и културе. **Студије србистике имају вишеструки значај – оне не само што образују будуће наставнике српског језика и књижевности, лингвисте, филологе и истраживаче, већ и снажно доприносе очувању културног и језичког идентитета, како у националном, тако и у интернационалном контексту.** У том смислу, бројност и структура студената који се уписују на ове програме важан су показатељ актуелне позиције србистике у оквиру високог образовања, као и интересовања нових генерација за филолошке дисциплине у условима динамичних друштвених, демографских и образовних промена. Посебно је значајно сагледати уписну динамику у контексту свеукупне трансформације образовног система, смањења броја ученика у средњим школама, промене статуса друштвено-хуманистичких наука у друштву/свету, као и услова на тржишту рада. У том светлу, статистика уписа не пружа само увид у просте бројеве, већ доноси и важне сигнале о потенцијалним правцима развоја студијских програма, неопходности иновација у наставним плановима и програмима, као и могућностима интернационализације и сарадње са сродним установама у земљи и иностранству.

Упис на Основне академске студије србистике²⁶

Питању уписа на Основне академске студије србистике у Нишу озбиљно су приступиле Јелена Максимовић и Јелена Османовић у научном раду „Три деценије студија српског језика и књижевности на Универзитету у Нишу: хронологија, стање и перспективе” (2017). Обухватајући период од оснивања катедре (академске 1987/1988. године) до тренутка писања рада (академске 2015/2016. године), представиле су кретање броја уписаних студената на основне академске студије: „Од 1987/88. године до 2015/16. године укупно су уписана 2494 студента” (Максимовић, Османовић 2017: 450). Имајући у виду вишедеценијску традицију извођења наставе на Департману за србистику и различите друштвене трендове, у овом потпоглављу пажња ће бити усмерена ка променама броја студената у последњих једанаест академских година (дакле, у последњим акредитационим периодима) – од 2014/2015. до 2024/2025. године.²⁷ Статистички подаци су ексцерпирани из *Годишњих извештаја о раду Филозофског факултета у Нишу* (доступним на званичном [веб-сајту](#)), а све у циљу стварања шире слике уписних трендова на основним академским студијама. На тај начин, анализа обухвата дужи временски период, пружајући ширу слику развоја студија Србистике.

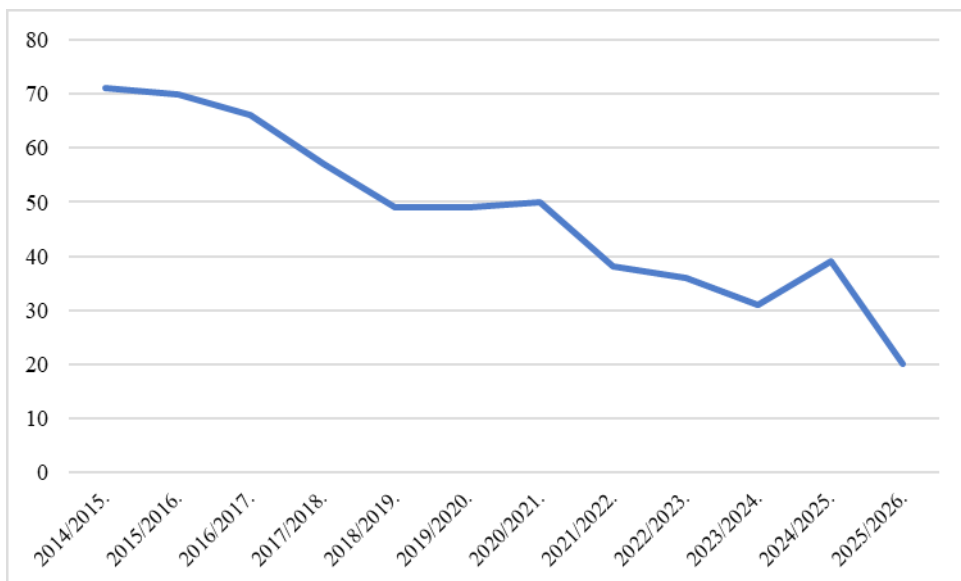
Табела 12. Приказ кретања броја студената из године у годину на Основним академским

26 У овом потпоглављу се под „Србистиком” подразумевају сви студијски програми основних академских студија (српског језика и књижевности) на којима су наставници Департмана за србистику реализовали наставу.

27 У табели је додат податак о уписном резултату за академску 2025/2026. годину (на основу [прелиминарне ранг-листе](#)).

2014/2015.	2015/16.	2016/17.	2017/18.	2018/19.	2019/2020.	2020/2021.	2021/2022.	2022/2023.	2023/2024.	2024/2025.	2025/2026. ¹
71	70	66	57	49	49	50	38	36	31	39	20

Из приложених података се може закључити да број студената уписаних на Основне академске студије србистике у наведеном периоду показује **јасан тренд опадања**. Другим речима, подаци указују на **пад интересовања за студије Србистике**, што је у складу са општим трендом смањења броја студената у области хуманистичких наука у Србији и региону. На овај тренд утичу: демографски пад броја матураната, миграције младих, друштвена перцепција (не)перспективности филолошких струка, као и конкуренција нових и атрактивних студијских програма у области информационих технологија, економије и менаџмента.

Графички приказ 4. Тренд смањења броја сџуденаџа Основних академских сџудија србистике у Нишу

Подаци о броју уписаних студената на Основне академске студије србистике у периоду 2014/2015–2024/2025. године указују на **дугорочни тренд опадања интересовања за овај програм**. Међутим, управо такав тренд пружа снажну аргументацију за системску реорганизацију и ново позиционирање србистичких студија у оквиру једне шире, савремено осмишљене институционалне структуре – **будућег Факултета српских студија**. Идеја о формирању или трансформацији у Факултет српских студија треба да буде одговор на изазове које статистика јасно открива: демографски пад, пад друштвене видљивости филологије и конкуренцију нових студијских програма. **Уместо да се ови подаци тумаче искључиво као знак слабљења, они могу бити полазиште за стратешку интервенцију** у академској понуди кроз: 1. интердисциплинарно повезивање србистике са другим областима (историјом, славистичким студијама и др. сродним областима), 2. флексибилније наставне планове и изборне модуле прилагођене савременим

потребама, 3. институционално преименовање и брендирање које би створило препознатљиву и снажну академску тачку унутар националног и међународног образовног простора. **Факултет српских студија** могао би да, дакле, представља **квалитативни преокрет**, уместо квантитативног повлачења, кроз нову академску визију србистике као савремене, културолошки и друштвено релевантне области знања. Истовремено, такав факултет би пружио јасну платформу за побољшање квалитета студија Србистике кроз предузимање различитих активности и пројеката (на пример: институционално интегрисање наставе српског као страног, завичајног и нематерњег језика; интернационализацију студија кроз привлачење страних студената; успостављање партнерстава са сродним катедрама и институтима у иностранству и дијаспори). У том смислу, **тренд опадања не треба тумачити као знак неминовног губитка, већ као** показатељ истрошености постојећег модела, **који захтева осавремењивање у складу са реалним друштвеним токовима и потенцијалима**. Развој Факултета српских студија био би одговор на ту потребу – и прилика да се Србистика поново позиционира као виталан и савремен академски избор за нове генерације студената. У прилог наведеној тврдњи може се узети и компаративна анализа података с почетка реализације програма и из последњих неколико академских година. Наиме, податак да је у академској 1987. години уписано **само 29 студената** (Максимовић, Османовић 2017: 452), што је **најнижи забележени број у деценијама постојања студија Србистике**, представља вредну историјску референцу за тумачење новијих података. Поређењем података може се закључити да у последњих неколико академских година број уписаних студената се приближава наведеном минимуму. Другим речима, гледано у ширем контексту указује на неколико важних ствари:

1. **Одрживост програма упркос променама** – Србистика је и у прошлости пролазила кроз периоде смањеног интересовања, што значи да пад броја уписаних сам по себи није нов феномен, нити нужно сигнал коначне угрожености програма. Студије су опстајале и реорганизовале се, што сведочи о **дугорочној стабилности и академској дубини** програма, који има капацитет за прилагођавање.
2. **Савремени пад као сигнал за акцију, а не за повлачење** – Може се закључити да је Србистика већ показала отпорност на смањени упис и да је способна за обнову. Стога тренутни подаци не морају бити тумачени као „почетак краја”, већ **као позив на институционално реорганизовање**, унапређење садржаја, већу повезаност са савременим језичким, културним и образовним потребама. Управо тај механизам адаптације треба да буде у средишту развоја Факултета српских студија.
3. **Симболичка важност историјских поређења** – Поређење са 1987. годином такође има **симболичку тежину**, показујући да српске студије постоје, опстају и мењају се упркос различитим друштвеним фазама. Чак и у годинама смањеног уписа несумњив је квалитет који може бити унапређен кроз нову институционалну фазу, укључујући и оснивање Факултета српских студија.

Уз горе наведено, веома је важно да сагледати драстичан пад броја студената током академске 2025/2026. године у односу на 2023/2024, односно 2024/2025. годину. Кретање броја уписаних студената у периоду од 2023/2024. до 2025/2026. године показује занимљив и, у извесној мери, забрињавајући тренд: након благог раста, који је кулминирао у академској 2024/2025. години, долази до наглог пада у наредној, што намеће потребу за дубљом интерпретацијом овог феномена. Овако изражено опадање интересовања за студије Србистике не треба посматрати само кроз призму образовне статистике. Оно је симптом дубљих поремећаја у друштвеном и културном животу, али и последица све агресивнијих удара на темељне вредности које чине национални идентитет. Напади на државу, њене институције, универзитете, српски језик, колективно сећање и културну аутономију – било да долазе изнутра или споља – неминовно се преливају на систем образовања, посебно на оне области које чувају и утемељују национални идентитетски код. Србистика, као дисциплина која се бави језиком, књижевношћу и културним наслеђем српског народа, постаје природна мета у временима у којима се национални идентитет релативизује, омаловажава или потискује. Пад интересовања за ову област у том смислу није само образовни већ и цивилизацијски изазов. Уколико се не препозна и не заустави, тај тренд може довести до дугорочних последица по академску и друштвену самосвест будућих генерација. Управо зато је оснивање Факултета српских студија не само пожељна већ и нужна мера. Та институција би имала за циљ не само да чува и унапређује знање из области српског језика и културе, већ и да пружи јасан институционални одговор на процесе који угрожавају национални идентитет. У временима када је потребно снажно и систематско деловање у области културе, образовања и јавне речи, нова институција би представљала бастион научне и културне отпорности. Пад броја уписаних студената мора се, дакле, разумети као сигнал упозорења — али и као позив на одговор. Оснивање Факултета српских студија представља управо такав одговор: стратешки, дугорочан и усмерен на јачање оних вредности које нас као друштво и културу чине трајним.

Историјско искуство кретања броја уписаних студената на ОАС србистике у Нишу показује отпорност, прилагодљивост и академску зрелост као вредности које морају бити основа будућег развоја планираног Факултета српских студија. Статистика уписа добија у том контексту шире значење – не као прости број, већ као референтна основа за преиспитивање модела наставе, структуре програма, позиционирања дисциплине и њене друштвене релевантности. Институционално повезивање, интердисциплинарност, интернационализација и стратешка промоција могу представљати кључне алате у изградњи нове академске визије србистике – као области која није заточена у прошлости, већ отворена за изазове и потребе савременог доба.

Упис на Мастер академске студије србистике

Студијски програм Мастер академских студија србистике акредитован је 2021. године. Настава се реализује кроз два модула: модул *Српски језик* (скр. СЈ)

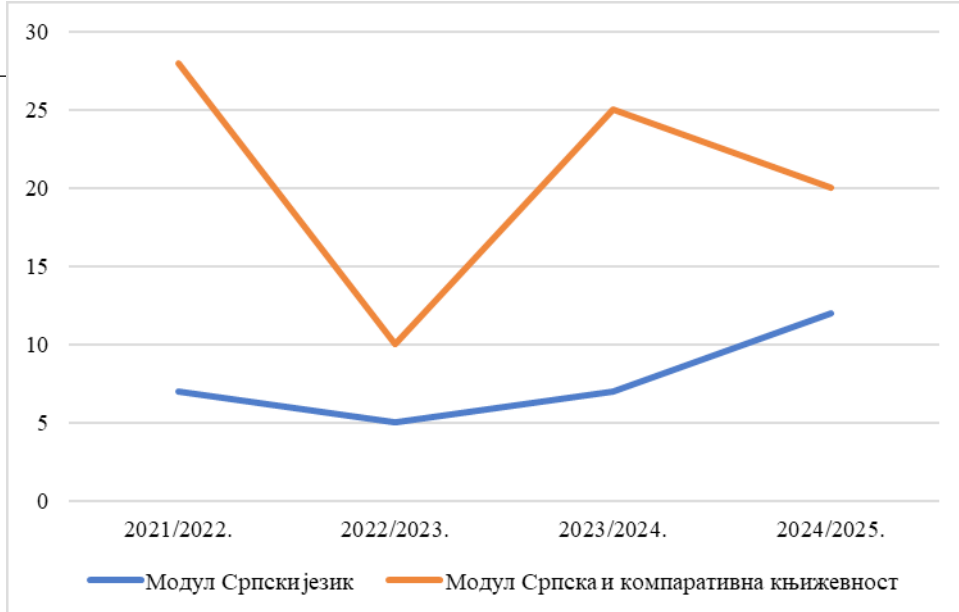
и модул *Српска и компаративна књижевност* (скр. СКК). Први пут је реализован академске 2021/2022. године. Подаци о броју уписаних кандидата на Мастер академским студијама србистике у Нишу у периоду од 2021. до 2024. године представљају веома значајан индикатор не само интересовања за ове студије, већ и изводљивости и оправданости оснивања посебне високошколске установе – Факултета српских студија.

Табела 13. Приказ кретања броја студентата српског језика и књижевности из године у годину на Мастер академским студијама србистике у Нишу

	2021/2022.		2022/2023.		2023/2024.		2024/2025	
	CJ	СКК	CJ	СКК	CJ	СКК	CJ	СКК
	7	28	5	10	7	25	12	20
Укупно	35		15		32		32	

Већ у првој години реализације програма (2021/2022) укупно је уписано 35 студената (7 на језичком и чак 28 на књижевном модулу), што указује на снажан почетни интерес, нарочито за књижевност. Иако је број уписаних у наредној години (2022/2023) опао (укупно 15), током 2023/2024. и 2024/2025. године бележи се стабилизација броја кандидата (по 32 кандидата). Наведени тренд, посебно у домену језичког модула, значајан је у контексту кадровског јачања области (методике наставе, лингвистике, дигиталне хуманистике и других актуелних дисциплина) које би биле носеће на новоформираном факултету. Истовремено, стабилан интерес за књижевност, упркос благим флукуацијама, потврђује да постоји континуирана база кандидата заинтересованих за филолошка истраживања у интердисциплинарном и компаративном оквиру. У том смислу, ови подаци подупиру тезу да је постојећи мастер програм не само одржив, већ и развојно оријентисан, што је један од кључних предуслова за оснивање специјализоване институције каква је Факултет српских студија. Они показују да постоји и интересовање и стручна основа за наставак и продубљивање академског рада у области србистике на вишим нивоима образовања.

Графички приказ 2. *Крећање броја студентата мастер академских студија Србистике у Нишу*

Подаци о кретању броја уписаних студената на мастер академске студије Србистике у Нишу у периоду од 2021. до 2024. године указују на стабилно интересовање за овај ниво студија и потврђују релевантност и одрживост програма. Видљиво је да програм, иако релативно нов, има потенцијал за даљи развој, што је нарочито важно у светлу иницијативе за оснивање Факултета српских студија. Узимајући у обзир досадашње резултате, може се закључити да постоји и квантитативна и квалитативна основа за конципирање наставе, научног рада и кадровског профилисања у оквиру нове институције. У том контексту, број уписаних студената представља не само статистички податак, већ и јасан показатељ друштвене и академске потребе за постојањем и унапређивањем студија србистике на мастер нивоу.

Упис на Докторске академске студије србистике

Докторске академске студије Србистике на Филозофском факултету у Нишу акредитоване су као круна академског образовања у области српског језика, књижевности и културе. Њихово покретање представља логичан наставак основних и мастер студија и одраз потребе за систематским научним проучавањем србистичких дисциплина унутар јасно профилисаног истраживачког оквира. Ове студије намењене су кандидатима са израженим научним афинитетом, спремним да се упусте у вишегодишњи истраживачки рад на највишем академском нивоу. Иако се број кандидата на овом нивоу природно креће у мањим оквирима у односу на претходне циклусе, докторске студије Србистике од почетка бележе континуирано интересовање. Континуирано интересовање за Докторске академске студије србистике сведочи о постојању трајне потребе за научним усавршавањем у области српског језика, књижевности и културе. То интересовање указује на формирану академску заједницу способну да развија истраживачке теме од националног и интернационалног значаја. Сваке године уписује се нова генера-

ција студената, што потврђује да постоји стабилна и трајна академска заједница усмерена на истраживање и научни рад у оквиру српског језика, књижевности и културе. Периодичне осцилације у упису, уобичајене за овај ниво студија, нису утицале на одрживост програма, нити на квалитет пријављених истраживачких тема и профила кандидата. Већ сам континуитет уписа указује на постојање језгра будућих научника, наставника и истраживача, који ће чинити носећи академски и кадровски темељ Факултета српских студија. Ови програми не представљају само завршну тачку формалног образовања, већ и полазиште за развој савремених научних приступа, интердисциплинарних пројеката и институционалног умрежавања на националном и међународном нивоу. У контексту оснивања нове високошколске институције, постојање докторских студија Србистике добија додатну тежину. Оне сведоче о томе да је наставни и научни процес на свим нивоима већ успостављен, да постоји јасна визија стручног усмерења и развоја и да је институционална трансформација у Факултет српских студија не само оправдана, већ и нужна.

Коришћена литература и извори

Максимовић, Османовић 2017: Maksimović, Jelena, Osmanović, Jelena (2017). Tri decenije studija srpskog jezika i književnosti na Univerzitetu u Nišu: hronologija, stanje i perspektive. *Philologia Mediana*, 9, 447–461.

Веб-страница Филозофског факултета у Нишу посвећена упису нове генерације студената: <http://skr.rs/z0o7> (приступљено: 16. јула 2025. год.)

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2014. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2015. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2016. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2017. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2018. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2019. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2020. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2021. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2022. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2023. годину. Ниш: Филозофски факултет.

Извештај о раду Филозофског факултета у Нишу за 2024. годину. Ниш: Филозофски

факултет.

3. Славистика под окриљем Факултета српских студија

Одељење за славистику на Факултету српских студија види своју будућност у повратку изворној мисији славистичке науке, одавно дефинисаној кроз потребу за узајамним проучавањем словенских језика и култура као значајном компонентом идентитетских наука на српском говорном подручју. Чувајући достигнућа постојећих основних и мастер студија руског језика и књижевности, даља перспектива развоја Одељења огледа се у обухватању ширег оквира славистике као научне области. Овакав развој комплементаран је са актуелном потребом да се у српском образовном систему, нарочито високошколском, реafirмишу вредности неговања националног идентитета, националне културе, културе сећања и културе дијалога.

Стратешки правци развоја Одељења за славистику могу се поделити у неколико сегмената и обухватиће следеће активности.

1. Проширење и модернизација наставних планова и програма

Увођење нових изборних предмета – Фокус на компаративну славистику, руско-српске културне везе, историју руске филологије и рецепцију руске књижевности у Србији. Ово ће студентима омогућити дубљи увид у међусобне утицаје и паралелни развој словенских култура.

Модернизација методологије наставе – Примена најновијих дидактичких приступа, укључујући дигиталне алате и платформе за учење језика, како би се студентима омогућио интерактивнији и ефикаснији начин усвајања знања. Овај приступ ће припремити студенте за изазове савременог тржишта рада.

Фокус на практичну примену – Развијање програма који ће студентима омогућити стицање вештина неопходних за рад у превођењу, међународним односима, туризму, медијима и културној дипломатији. Ово укључује и могућност организовања пракси у релевантним институцијама.

2. Јачање научноистраживачког рада

Развој компаративних студија – Покретање пројеката са руским универзитетима који ће систематски истраживати везе између српског и руског језика и књижевности, укључујући истраживања у области лингвистике, књижевности, фолклористике и културологије. Ово ће допринети стварању нових научних сазнања и објавама у реномираним часописима.

Међународна сарадња – Активирање и проширење сарадње са универзитетима и научним институцијама у Русији и другим словенским земљама кроз заједничке пројекте, конференције и размену студената и професора. Овакве размене обогаћују академско искуство и отварају нове могућности.

Издавачка и научна делатност – Подстицање објављивања научних радо-

ва у релевантним домаћим и међународним часописима, као и издавање монографија и зборника радова који ће допринети ширењу знања о руском језику и култури.

3. Повезивање са другим катедрама Факултета српских студија

Интеграција програма – Развијање заједничких модула или предмета са другим катедрама на Факултету српских студија, како би се истакла интердисциплинарност и значај руског језика за свеукупно разумевање српске културе и идентитета.

Заједнички научни пројекти – Покретање истраживања која ће објединити напоре русиста и других слависта у циљу дубљег проучавања словенског наслеђа. Ово ће омогућити свеобухватнији приступ комплексним темама.

Промоција славистике – Заједничке активности на промоцији значаја проучавања словенских језика и култура, са посебним нагласком на руски језик као мост између источне и јужнословенске културе.

4. Друштвена одговорност и видљивост

Културне манифестације – Организовање културних догађаја, предавања, изложби и радионица посвећених руској култури и књижевности, отворених за ширу јавност, како би се промовисала култура дијалога и разумевања.

Сарадња са институцијама – Успостављање чврстих веза са амбасадама, културним центрима, школама и другим институцијама у циљу промоције учења руског језика и размене искустава. Ово може укључивати и подршку школама које уводе руски језик у своје програме.

Кроз све ове набројане стратешке правце, Одељење за руски језик и књижевност на Факултету српских студија не само да ће учврстити своју позицију, већ ће значајно допринети обогаћивању идентитетских наука у Србији и неговању вредности националног идентитета у ширем словенском контексту. У плану је и отварање Руског центра на Факултету српских студија. То представља важан корак у реализацији дугорочне визије Одељења за руски језик и књижевност, као и самог Факултета. Овај центар би био средиште за унапређење славистичких идентитетских наука на српском говорном подручју, снажење културних веза и проширење образовних и истраживачких капацитета. Његово оснивање је у потпуности комплементарно актуелној потреби за реафирмацијом вредности неговања националног идентитета, националне културе, културе сећања и културе дијалога у српском високошколском систему. Руски центар би функционисао као мултифункционална платформа која би обједињавала образовне, истраживачке, културне и промотивне активности, с циљем да постане значајна тачка сусрета српске и руске културе и науке.

1. Образовна компонента

Допунска настава и курсеви – Организовање специјализованих курсева руског језика (од почетног до напредног нивоа), укључујући и курсеве пословне, научне или специјализоване терминологије за студенте свих сме-

рова Факултета, као и за ширу јавност.

Предавања и радионице – Редовна предавања гостујућих професора из Русије и других земаља, као и радионица на различите теме из руске лингвистике, књижевности, историје, уметности и актуелних друштвених дешавања.

Припрема за међународне испите – Центар би могао да понуди припремну наставу за међународно признате испите из руског језика (ТРКИ), омогућавајући студентима добијање сертификата за међународну мобилност и запошљавање.

2. Научноистраживачка компонента

База података и ресурси – Формирање богате библиотеке и дигиталне базе података са русистичком литературом, научним часописима, речницима и електронским ресурсима, доступним за студенте и истраживаче.

Подршка истраживачким пројектима – Центар би пружао логистичку и методолошку подршку истраживачким пројектима Катедре и Факултета који се баве руско-српским везама, компаративном славистиком и идентитетским студијама.

Организација научних скупова – Редовно организовање међународних научних конференција, симпозијума и округлих столова посвећених русистици и славистици.

3. Културна и промотивна компонента

Културни догађаји – Организовање вечери руске поезије, филмских пројекција, изложби, концерата и других културних манифестација које промовишу руску културу и уметност.

Промоција дијалога – Центар би био место за отворени дијалог о актуелним темама, подстичући разумевање и толеранцију међу културама.

Сарадња са институцијама – Развијање сарадње са Руским домом у Београду, Амбасадом Руске Федерације, као и другим руским и српским културним и образовним институцијама.

4. Студентска мобилност и сарадња

Информативни центар – Пружање информација студентима о могућностима студирања, специјализација и стипендија у Руској Федерацији.

Програми размене – Активно учешће у програмима студентске и наставничке размене са универзитетима у Русији.

Отварањем Руског центра, Факултет српских студија не само да ће проширити своју академску понуду, већ ће значајно ојачати своју улогу у неговању културних веза између Србије и Русије, те допринети развоју идентитетских наука у ширем словенском контексту.

Пут Департмана за руски језик и књижевност и студије руског језика и књижевности у Нишу: од оснивања до данас

Прве назнаке намере да се постојећа структура Филозофског факултета Универзитета у Нишу прошири формирањем Катедре на којој би се, између осталог, проучавали словенски језици и словенске културе појављују се још 1988. године у Елаборату о организовању Филозофског факултета у Нишу. У том документу истакнута је потреба за формирањем студија балканистике и етнологије, које би Нишу, као средишту географских и економских путева на Балкану, отворила могућност да се културно и историјско искуство етничког окружења Ниша представи како научној, тако и широј јавности. Напореда са овом иницијативом, Елаборат је предвиђао и шири оквир проучавања словенских језика и словенских култура оснивањем студија славистике, које би, поред продубљивања знања о језицима и култури словенских народа, допринела и неговању и очувању националног идентитета српског народа. Ова иницијатива преточена је у конкретан резултат формирањем студијске групе под називом Славистика са балканистиком, на основу Одлуке бр. 271/1-3 Наставно-научног већа Филозофског факултета од 19. јула 2000. године и Одлуке бр. 8/0-01-007/00-003 Наставно-научног већа Универзитета у Нишу од 27. јула 2000. године, којом је дата сагласност на наставне планове новооснованих студијских група на Филозофском факултету у Нишу. Настава на основним студијама почела је 1. октобра 2000. године према усвојеном наставном плану, који је предвиђао изучавање руског језика и руске књижевности у четворогодишњем трајању, а од балканских језика, обавезно изучавање грчког и једног јужнословенског језика: бугарског или македонског (по избору) у двогодишњем трајању. На самом почетку у радном односу са пуним радним временом група је имала једног редовног професора, који је био и први Управник Студијске групе, проф. др Драгољуб Величковић, а асистент је била Виолета Џонић (сада ванредни професор за ужу научну област русистичка лингвистика). Као ангажовани сарадници у то време наставу су изводили: проф. др Предраг Пипер, редовни професор Филолошког факултета у Београду, мр Ирина Антанасијевић, виши лектор Филолошког факултета у Косовској Митровици, мр Вера Борисенко, виши лектор Филолошког факултета у Београду, Клаудија Тасић, лектор за македонски језик, Атханасиос Бинтас, лектор за грчки језик, Ценка Иванова, лектор за бугарски језик.

Преименовањем групе у Студијску групу Руски језик и књижевност, јула 2002. године, у радни однос примљени су нови наставници и сарадници. То су били: проф. др Надежда Лаиновић-Стојановић, дотадашњи наставник руског језика на Електронском факултету у Нишу, која је школске 2002/03. и 2003/04. била Управник студијске групе, доц. др Ирина Антанасијевић, професор руске књижевности и културе, мр Дејан Марковић, у звању лектора (сада редовни професор за ужу научну област русистичка лингвистика, а такође и Управник Департмана у периоду од 2011-2017), мр Живојин Трајковић, у звању вишег предавача (за извођење наставе руског језика на другим департманима) и Тамара Костић-Пахноглу, предавач за грчки језик. Поред наведених наставника, као лектори страних језика радили и др Ристо Бонцолов (за бугарски језик), Михаил Харлицки, Зоја Попова,

Викторија Строило, Ана Митрофанова, Татјана Матјушкина, др Олга Трапезникова (за руски језик), др Стратигопоулос Димостенис (за грчки језик). На Департману за руски језик и књижевност, поред стално запослених, наставу су изводили ангажовани наставници са других факултета, међу којима су били: проф. др Зоран Божовић, проф. др Богољуб Станковић, проф. др Радмило Маројевић, сва тројица са Филолошког факултета у Београду, проф. др Лариса Раздобудко-Човић и проф. др Абдулах Мушовић, обоје са Филозофског факултета у Косовској Митровици, проф. др Марија Стефановић са Филозофског факултета у Новом Саду, проф. др Драган Копривица са Катедре за руски језик и књижевност Филозофског факултета у Никшићу.

Департман за руски језик и књижевност је током свог постојања остварио значајну међународну научну и стручну сарадњу са великим бројем партнера из Руске Федерације и других земаља, где се посебно издваја сарадња са руском државном агенцијом за сарадњу у области високог образовања „Россотрудничество“, као и билатерална сарадња са Белгородским државним технолошким универзитетом „Шухов“ (Белгород, Русија), Кемеровским државним институтом културе (Кемерово, Русија), Институтом руског језика А.С. Пушкин (Москва, Русија), Великотрновским универзитетом у Бугарској. Резултат ове сарадње огледа се како у размени студената, постдипломаца и гостујућих професора, тако и у популаризацији учења српског језика код студената из иностранства, учешћу у заједничким научним пројектима, сарадњи у области издаваштва, научне продукције и другим активностима, предвиђеним уговорима о сарадњи.

Наставно особље Департмана за руски језик и књижевност

Департман за руски језик и књижевност чини следеће наставно особље: један наставник у звању редовни професор, три наставника у звању ванредни професор, два наставника у звању доцент, један сарадник у звању лектор, два сарадника у звању асистент:

проф. др [Дејан Марковић](#), редовни професор
 проф. др [Виолета Цонић](#), ванредни професор
 проф. др [Велимир Илић](#), ванредни професор
 проф. др [Јелена Лепојевић](#), ванредни професор
 доц. др [Маја Вељковић](#), доцент
 доц. др [Ненад Благојевић](#), доцент
 др [Олга Благојевић](#), лектор
 мср [Емилија Николић](#), асистент
 мср [Милица Ђорђевић](#), асистент

Табела 14. Наставно особље Дејарџмана за руски језик и књижевности према звањима

Редовни професори	Ванредни професори	Доценти	Асистенти	Лектори
• проф. др Дејан Марковић	проф. др Виолета Џошић проф. др Велимир Илић проф. др Јелена Лепојевић	доц. др Маја Вељковић доц. др Ненад Благојевић	мр Емилија Николић мр Милица Ђорђевић	др Олга Благојевић

Овакав састав наставног особља омогућава да се постојећим кадровима реализују акредитовани студијски програми на сва три нивоа студија: основним и мастер академским студијама руског језика и књижевности, као и поједини предмети из уже научне области Русистичке лингвистике и Руске књижевности и културе на заједничком програму Докторских академских студија страних филологија.

Студијски програми руског језика и књижевности у Нишу

Департман за руски језик и књижевност је у досадашњем периоду прошао кроз три циклуса акредитације студијских програма у складу са организационим оквирима Болоњске декларације. Национално тело за акредитацију и обезбеђење квалитета у високом образовању је најпре 2008. године одобрило студијски програм Основних академских студија руског језика и књижевности у трајању од осам семестара, обима студија 240 ЕСПБ бодова. У благо измењеном облику овај студијски програм је реакредитован 2014. године, и истовремено је иницирана акредитација Мастер академских студија руског језика и књижевности, у трајању од два семестра, обима 60 ЕСПБ бодова, која је успешно окончана академске 2015. године. Тренутно актуелни студијски програми Основних и Мастер академских студија руског језика и књижевности акредитовани су 2021. године.

Основне академске студије руског језика и књижевности²⁸

Циљеви студијског програма Основних академских студија руског језика и књижевности дефинисани су на следећи начин: овладавање руским као страним језиком на нивоу Ц1/Ц2 Заједничког европског оквира за језике; упознавање студената са предметом и методама лингвистичких и књижевних истраживања, са развојем и актуелним статусом руског језика као науке и струке; овладавање лингвистичким и књижевним појмовима и теоријским системима; упознавање студената са предметом и основним лингвистичко-теоријским и књижевно-теоријским методама у настави руског језика као страног; оспособљавање студената за примену основних техника превођења с једног словенског језика на други, као и за самостално превођење књижевних дела и стручних текстова са руског на српски језик и обратно; оспособљавање студената за рад у школама, привредним, дру-

²⁸ Опис студијског програма Основних академских студија руског језика и књижевности, распоред предмета и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/osnovne/ruski>.

штвеним, пословним делатностима и удружењима; формирање комуникативне и (интер)културне компетенције за разумевање и анализу културе руског говорног подручја и поређење са сопственом културом.

По завршетку Основних академских студија руског језика и књижевности предвиђено је да студенти стекну свеобухватно знање и разумевање области, основних метода, развоја и актуелног статуса русистике, да овладају лингвистичким, преводачким и књижевним појмовима, разумеју их и примењују у раду, да овладају основним методама научног истраживања у области руског језика и књижевности, као и дидактичким и методичким принципима и методама у настави руског језика као страног, те техником превођења са једног словенског језика на други, да поседују знање руског као страног језика на нивоу Ц1/Ц2 Заједничког европског оквира за језике, комуникативну и (интер)културну компетенцију уз способност разумевања и анализе културе руског говорног подручја и поређења са сопственом културом, да самостално анализирају и конфронтирају структуру језичких система и да адекватно и кохерентно интерпретирају лингвистичке и књижевне чињенице у настави руског језика у нашим школама, као и да самостално прате и евалуирају свој рад, да формирају свој етички суд о појавама којима се баве и о методологији бављења тим појавама, у складу са општим моралним принципима и етичким кодексом струке; препознају потребу за континуираном едукацијом, остварују тимску комуникацију.

Табела 15. *Распоред предмета по семестрима на Основним академским студијама руског језика и књижевности*

Р. бр.	Шиф. пред.	Назив предмета	Сем.	Број часова	ЕСПБ
ПРВА ГОДИНА					
1.	ORU001	Основи граматике руског језика 1	I	2+4	5
2.	ORU002	Књижевност и култура Старе Русије	I	2+2	6
3.	ORU003	Увод у славистику	I	2+0	4
4.	OPDN1	Педагогија	I	2+2	6
5.	ORU034	Српски језик – фонетика	I	2+1	5
6.	ORUB01 OESA21 OFSA11 OGSA11 OEFB11 ONSA21 OFSA21 OBUGA1 OMAKA1	Изборни блок 1 Енглески језик A2.1 Француски језик A1.1 Грчки језик A1.1 Енглески језик B1.1 Немачки језик A2.1 Француски језик A2.1 Бугарски језик у књижевно-културном контексту 1 Македонски језик у књижевно-културном контексту 1	I	2+2	4
7.	ORU004	Фонетика и фонологија руског језика	II	2+2	6
8.	ORU005	Основи граматике руског језика 2	II	2+2	5
9.	ORU006	Руски предромантизам и романтизам прве половине 19. века	II	2+2	6
10.	ORU033	Старословенски језик	II	2+2	5
11.	ORU035	Српски језик – морфологија и синтакса	II	2+1	4

12.	ORUB02 OESA22 OFSA12 OGSA12 OEFB12 ONSA22 OFSA22 OBUGA2 ОМАКА2	Изборни блок 2 Енглески језик А2.2 Француски језик А1.2 Грчки језик А1.2 Енглески језик Б1.2 Немачки језик А2.2. Француски језик А2.2 Бугарски језик у књижевно-културном контексту 2 Македонски језик у књижевно-културном контексту 2	II	2+2	4
Укупно часова активне наставе				690	
				Укупно ЕСПБ	60
ДРУГА ГОДИНА					
13.	ORU007	Творба речи руског језика	III	3+3	5
14.	ORU008	Основи лексике руског језика 1	III	2+2	6
15.	ORU009	Руски романтизам	III	2+2	5
16.	ORU010	Историја руске културе	III	2+0	4
17.	ORUB03 OEFB11 OFSA21 OGSA21 OBUGB1 ОМАКВ1 OEFB21 ONSB11 OFSB11	Изборни блок 3 Енглески језик Б1.1 Француски језик А2.1 Грчки језик А2.1 Бугарски језик у књижевно-културном контексту 3 Македонски језик у књижевно-културном контексту 3 Енглески језик Б2.1 Немачки језик Б1.1 Француски језик Б1.1	III	2+2	4
18.	ORUB04 OSNK19 OPD023 ONON02	Изборни блок 4 Увод у теорију књижевности Докимологија Медијска писменост у дигиталном добу	III	2+2	5
19.	ORU010	Морфологија именских речи руског језика	IV	3+3	5
20.	ORU011	Основи лексике руског језика 2	IV	2+2	5
21.	ORU012	Руски реализам 1	IV	2+2	5
22.	ORU036	Упоредна граматика словенских језика	IV	2+0	3
23.	OPSN01	Психологија	IV	2+2	6
24.	ORUB05 OEFB12 OFSA22 OGSA22 OBUGB2 ОМАКВ2 OEFB22 ONSB12 OFSB12	Изборни блок 5 Енглески језик Б1.2 Француски језик А2.2 Грчки језик А2.2 Бугарски језик у књижевно-културном контексту 4 Македонски језик у књижевно-културном контексту 4 Енглески језик Б2.2 Немачки језик Б1.2 Француски језик Б1.2	IV	2+2	4
25.	ORUPP1	Педагошка пракса 1 (ОАС - РУС)	IV		3
Укупно часова активне наставе				720 + 90 праксе	
				Укупно ЕСПБ	60
ТРЕЋА ГОДИНА					
26.	ORU013	Морфологија глаголских речи руског језика	V	2+4	6
27.	ORU014	Конфронтациона анализа руског и српског језика	V	2+0	4
28.	ORU015	Руски реализам 2	V	2+2	7
29.	ORU016	Историјска граматика руског језика 1	V	2+1	4

30.	ORUB06 OEFB21 OFSB11 OGSB11 OESC11 ONSB21 OFSB21 OSNK20	Изборни блок 6 Енглески језик Б2.1 Француски језик Б1.1 Грчки језик Б1.1 Енглески језик Ц1.1 Немачки језик Б2.1 Француски језик Б2.1 Интернет и мултимедија у настави књижевности и језика	V	2+2	4
31.	ORUB07 OPDN2 OPD036	Изборни блок 7 Основи дидактике Инклузивно образовање	V	2+0	4
32.	ORUB08 OSNK07 OSR073	Изборни блок 8 Креативно писање Основе академског писања	V	2+2	4
33.	ORU017	Лексикологија руског језика	VI	2+4	6
34.	ORU018	Руски модернизам	VI	2+2	6
35.	ORU019	Историјска граматика руског језика 2	VI	2+2	4
36.	ORUB09 OEFB22 OFSB12 OGSB12 OESC12 ONSB22 OFSB22 OPD042 ORU021	Изборни блок 9 Енглески језик Б2.2 Француски језик Б1.2 Грчки језик Б1.2 Енглески језик Ц1.2 Немачки језик Б2.2 Француски језик Б2.2 Интерактивне методе у настави Синтагматика	VI	2+2	4
37.	ORUB10 OPSN03 OPSN12 OPSN04	Изборни блок 10 Увод у психологију наставника Одрастање у дигиталној околини Увод у педагошку психологију	VI	2+0	4
38.	ORUPP2	Педагошка пракса 2 (ОАС-РУС)	VI		3
Укупно часова активне наставе				675+90 праксе	
				Укупно ЕСПБ	60
ЧЕТВРТА ГОДИНА					
39.	ORU022	Основи синтаксе руског језика	VII	2+4	6
40.	ORU023	Методика наставе руског језика 1	VII	2+2	6
41.	ORU025	Руска књижевност 20. века	VII	2+2	7
42.	ORU026	Техника превођења	VII	2+2	4
43.	ORUB11 OSNJ04 ORU027 ORU026	Изборни блок 11 Језик и стил у студентским истраживачким радовима Симултано и консекутивно превођење Лингвокултурологија	VII	2+2	4
44.	ORUPP3	Педагошка пракса 3 (ОАС-РУС)	VII		3
45.	ORU028	Синтакса руског језика	VIII	2+4	5
46.	ORU029	Стилистика руског језика	VIII	2+0	4
47.	ORU030	Књижевно превођење	VIII	2+0	4
48.	ORU031	Савремена руска књижевност	VIII	2+2	5
49.	ORU032	Методика наставе руског језика 2	VIII	1+1	4
50.	ORUB12 OFZN18 OPD030 OPD031 OSR272	Изборни блок 12 Етика и књижевност Интеркултурално васпитање Педагошка превенција поремећаја у понашању Лингвистика текста	VIII	2+2	5
51.	ORUSP1	Стручна пракса (ОАС-РУС)	VIII		3
Укупно часова активне наставе				630+180 праксе	
				УКУПНО ЕСПБ	60

Мастер академске студије руског језика и књижевности²⁹

Мастер академске студије руског језика и књижевности имају за циљ да студентима пружи могућност да стекну адекватна уже-стручна знања и вештине неопходне како за квалитетнији и успешнији рад у струци, тако и за даље академско образовање и научно-истраживачки рад. Специфични циљеви студијског програма су: увећање и продубљивање теоријско-методолошких, научних и стручних знања студента из области русистичке лингвистике, науке о књижевности и студија културе; оспособљавање за самостално обављање послова у образовању у области руског језика, руске књижевности и културе; оспособљавање студента за самостални истраживачки рад на вишем нивоу кроз рад на развоју вештина критичког мишљења, аналитичности, синтетичког закључивања, и активног односа према себи и другима у процесу образовања, како у академском тако и професионалном окружењу; овладавање техничким аспектима израде и писања научног рада, као и развијање способности за критичко вредновање научне и стручне литературе из барем једне од области покривених студијским програмом: русистичке лингвистике, студија руске књижевности и културе, преводњења и пословне кореспонденције; усмеравање студента ка развоју способности самоевалуације и ауторефлексије, као и даљи развој свести о неопходности доживотног интелектуалног и професионалног усавршавања; развијање индивидуалних способности студената које могу допринети њиховом квалитетнијем професионалном раду и њиховом даљем образовању у академском и научноистраживачком окружењу у области русистике.

Након завршетка Мастер академских студија руског језика и књижевности, студент је способан да: овлада теоријским и основним практичним методама истраживачких и развојних приступа науке о језику; користи и вреднује достигнућа из области лингвистике; самостално анализира и тумачи језичке проблеме и појаве у настави или науци; изабере најбоље књижевнонаучне методе за интерпретацију књижевног дела; примењује технике научног писања током самосталног научно-истраживачког рада; напише, презентује и одбрани мастер рад; критички размишља о проблемима из области филологије; самостално прати и евалуира свој рад; формира лични етички суд о појавама којима се бави и о методологији бављења тим појавама у складу са општим моралним принципима и етичким кодексом струке; препознаје потребу за континуираним усавршавањем.

Табела 16. Распоред предмета по семестрима на Мастер академским студијама руског језика и књижевности

Редни број	Шифра	Назив	Сем.	Активна настава				Ост.	ЕСПБ
				П	В	ДОН	СИР/ПИР		
ПРВА ГОДИНА									
1.	MFK02	Техника научног рада	1	2	2	0	0	0	6

²⁹ Опис студијског програма Мастер академских студија руског језика и књижевности, распоред предмета и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/master/ruski>.

Изборни блок 1 (бирају се 2 предмета)									
2.	MRJK01	Лингвистичка анализа текста	1	2	2	0	0	0	6
3.	MRJK02	Пословни руски језик	1	2	2	0	0	0	6
4.	MRJK03	Лингвистички проблеми превођења руских књижевних текстова	1	2	2	0	0	0	6
5.	MRJK08	Методологија лингвистичких истраживања	1	2	2	0	0	0	6
6.	MNP002	Дидактика	1	2	2	0	0	0	6
Изборни блок 2 (бирају се 2 предмета)									
7.	MRJK04	Руска класика као систем	1	2	2	0	0	0	6
8.	MRJK05	Руска књижевна критика	1	2	2	0	0	0	6
9.	MRJK06	Руска књижевност и филм	1	2	2	0	0	0	6
10.	MRJK07	Руска емиграција	1	2	2	0	0	0	6
11.	MNP004	Психологија образовања	1	2	2	0	0	0	6
12.	MRJKPP1	Педагошка пракса 1	1	0	0	0	0	6	3
13.	MRJKIR	Студијски истраживачки рад	2	0	0	0	20	0	9
14.	MRJKPP2	Педагошка пракса 2	2	0	0	0	0	6	3
15.	MRJKZR	Мастер рад	2	0	0	0	0	4	15
Укупно часова (предавања+вежбе, ДОН, СИР/ПИР, остали часови) и ЕСПБ на години				10	10	20		16	60
Укупно часова активне наставе на години				40					
Укупно часова активне наставе, остали часови и бодова за све године студија				56			16	60	

Докторске академске студије страних филологија³⁰

Наставници Департмана за руски језик и књижевност учествују у реализацији студијског програма Докторских академских студија страних филологија, који се на основу акредитације реализује на Филозофском факултету у Нишу од 2021. године. Циљеви студијског програма Докторских академских студија страних филологија обухватају стицање општих научних способности и предметно-специфичних компетенција које доприносе развоју науке и критичког мишљења у оквиру појединачних филологија обухваћених овим програмом. Студијски програм Докторских академских студија страних филологија највиши је степен универзитетских академских студија и његови циљеви су оспособљавање докторанада: за развој, унапређивање и примену научних достигнућа у областима страних филологија обухваћених овим програмом (англистика, романистика, германистика и русистика), и то на пољу науке о књижевности и науке о језику; за темељно познавање релевантне филолошке литературе (странице и домаће); за самосталне теоријске анализе и критичке оцене релевантне филолошке литературе; за самостално праћење развоја филолошких научних дисциплина у свету и код нас; за критичке оцене резултата других истраживача у овој области; за сложена методолошка истраживања у филолошким дисциплинама и компетентну интерпретацију добијених резултата; за писање научних текстова и презентирање резултата својих истраживања научној јавности и академској заједници; за по-

³⁰ Опис студијског програма Докторских академских студија руског језика и књижевности, распоред предмета и силабуси могу се преузети са следеће веб-адресе: <https://www.filfak.ni.ac.rs/studije/doktorske/strane-filologije>

стизање највише академске школске спреме чији је крајњи циљ израда докторске дисертације а резултат одбрањени докторат из области филолошких наука (науке о језику и науке о књижевности). Веома важни циљеви ових докторских студија јесу и подизање и оспособљавање научног подмлатка и његово припремање за образовну делатност у области филолошких наука у високошколским установама, за припрему за постдокторска усавршавања у земљи и иностранству и за припрему за запошљавање у секторима за које су неопходне компетенције из области страних филологија обухваћених овим програмом.

Докторске академске студије страних филологија (ДАС страних филологија) трају три године (6 семестара) са укупно 180 ЕСПБ (30 ЕСПБ/семестру, 8/предмету) и омогућавају остварење следећих циљева: стицање знања и компетенција за бављење научно-истраживачким радом у области филологије; припрема за запошљавање у секторима за које су неопходне компетенције из области страних филологија. Очекивани исходи су да су студенти: стекли знања и компетенције за успешно обављање научно-истраживачког рада у области филологије; оспособљени за примену стечених знања и компетенција за самостално обављање научно-истраживачке делатности у области филологије и оспособљени за наставак постдокторских усавршавања у земљи и иностранству. Студенти по завршетку ДАС страних филологија стичу академски назив доктор наука – филолошке науке.

У оквиру Докторских академских студија страних филологија наставници Департамента за руски језик и књижевност реализују наставу из следећих предмета:

DSF031	Контрастивна језичка истраживања	2	И	3			8
DSF030	Когнитивни, функционални и формални аспекти граматике	4	И	3			8
DSF053	Феномен лакуне у контрастивним истраживањима језика и култура	2	И	3			8
DSF029	Књижевност и политика	4	И	3			8
DSF056	Руска драма друге половине XX века	1	И	3			8
DSF057	Семиотика руске културе	4	И	3			8

Статистика уписа на основне, мастер и докторске академске студије руског језика и књижевности у Нишу

Упис на Основне академске студије руског језика и књижевности

У периоду од оснивања Департамента за руски језик и књижевност до академске 2024/25 године, програм Основних академских студија руског језика и књижевности уписао је 351 студент. Уписне квоте са којима је Депарتمان почео да реализује студијске програме на основним студијама подразумевале су 10 места за студенте чије се високошколско образовање финансира из буџета Републике Србије, и 10 места за самофинансирајуће студенте. На основу тога се може израчунати да просечна статистика уписаних студената за 25 година постојања Департамента показује цифру од приближно 14 студената сваке академске године, што оправдава изворне пројекције уписне политике приликом оснивања Департамента. Гледано по академским годинама, уписни резултати значајно варијају: почев од

академске године 2014/15, када се за студијски програм пријавило 27 кандидата на понуђених 20 места, до академске 2019/20, када се на студијски програм пријавило свега 8 студената. Како показатељи интересовања за студијски програм основних академских студија руског језика и књижевности показују извесну негативну динамику, недвосмислено условљену и геополитичким и локалним околностима, може се закључити да опстанак и даљи развој студијских програма и самог Департмана захтева ширу институционалну подршку. Овај закључак је у извесном смислу противуречан уписној политици Филозофског факултета у Нишу као матичној институцији на којој се Департман за руски језик и књижевност налази, будући да је Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета од 05.02.2024. године, а на основу предлога управе Факултета, број уписних места за студенте чије се студије финансирају из буџета на студијском програму ОАС руског језика и књижевности умањен са 10 на 8, уз образложење да се на основу статистичких показатеља уписа умањују квоте свим студијским програмима који показују континуирано смањење интересовања. Ова се одлука може интерпретирати и као злонамерна према студијском програму ОАС руског језика и књижевности, будући да је смањење буџетских места деловало обесхрабрујуће и на постојеће, и на потенцијалне будуће студенте овог студијског програма.

Упис на Мастер академске студије руског језика и књижевности

У периоду од акредитовања Мастер академских студија руског језика и књижевности 2014. године до академске 2024/25, на овај студијски програм уписало се 60 студената, што резултира просеком нешто већим од 5 студената по години. И овај показатељ сведочи о оправданости акредитације студијског програма МАС руског језика и књижевности са предвиђеном квотом од 5 студената чије се студије финансирају из буџета Републике Србије, и 5 самофинансирајућих студената. Ипак, као и у претходном случају, истом одлуком НН већа од 05.02.2024., иницираном предлогом управе Факултета, број буџетских места на студијском програму МАС руског језика и књижевности умањен је са 5 на 2 студента. Уколико се одлуке о квотама за упис на студијске програме Департмана за руски језик и књижевност сагледају у целини, може се стећи утисак о постепеном, али континуираном деловању управе Филозофског факултета у правцу депопуларизације и укидања ових студијских програма, па и самог Департмана за руски језик и књижевност.

Важно је у оквиру овог одељка нагласити да је Департман за руски језик и књижевност у протеклих 25 година остварио највећи део задатака због којих је формиран. Образовање наставних кадрова омогућило је да се одржи статус руског језика у основним и средњим школама на југоистоку Републике Србије у оном статусу који је руски језик као школски предмет имао пре оснивања Департмана, уз елементе извесног напредовања. Притом Департман својом делатношћу није проузроковао прекомерну продукцију кадрова која би изискивала каснију преквалификацију незапослених. Ови показатељи, као и праћење каријера свршених студената, сведоче о реалистичној процени капацитета Департмана и студијских програма које нуди.

III. ЦЕНТРИ ПОД ОКРИЉЕМ ФАКУЛТЕТА СРПСКИХ СТУДИЈА

1. Научно-истраживачки центар српских студија

Оснивање Научно-истраживачког центра српских студија као организационе јединице Факултета српских студија у Нишу, која ће имати и научну акредитацију релевантних институција у Републици Србији, представља нужан и стратешки потез са више аспеката, како академских тако и друштвених, културолошких и идентитетских.

Најпре треба рећи да град Ниш представља важну тачку српског националног идентитета на југу централне Србије. Ниш је један од најстаријих и културно најсложенијих градова на Балкану, пре свега као родно место Константина Великог, војно-стратешки, духовни и трговачки центар средњовековне српске државе, и као кључна тачка у српским ослободилачким покретима XIX и XX века. Реч је о граду који има изразиту историјску тежину и представља природно окружење за научно-истраживачки рад посвећен српској националној историји, књижевности, језику и култури.

Својим изразито повољним геостратешким положајем и статусом водећег административног, образовног и културног центра југоисточне Србије, Ниш би као место оснивања Факултета српских студија и истоименог научно-истраживачког центра имао потенцијал да постане снажан кохезиони фактор у повезивању са српским културним и духовним простором изван граница Републике Србије, али и да игра улогу интелектуалног и културног моста према другим словенским и балканским народима. Снажан образовни и научни потенцијал који црпи из чињенице да се у њему налази јака универзитетска инфраструктура и вишедеценијска традиција историјских и филолошких студија препоручује Ниш за седиште Научно-истраживачког центра српских студија – прве научно-истраживачке установе из поља хуманистичких наука (идентитетског типа) на југоистоку земље.

Када је у питању Научно-истраживачки центар српских студија у Нишу, он би представљао специјализовану институцију у којој би се научно-истраживачки рад у оквиру српских студија организовао на систематичан и континуиран начин. То би омогућило дугорочни развој истраживачких пројеката на југоистоку Србије из области:

- српске историје,
- српске филологије и језика,
- националне културе и културологије,
- као и компаративне славистике.

У ери глобализације и убрзаних културних трансформација, неопходно је имати научни ослонац у проучавању, очувању и развоју српског националног

идентитета. Оснивањем једног оваквог Центра у Нишу пружио би се допринос афирмацији националне историје и српског културног наслеђа, критичкој реинтерпретацији националне традиције и интердисциплинарном разумевању савременог положаја српске културе, књижевности и језика у регионалном и глобалном контексту.

Научно-истраживачки центар српских студија обухватао би следеће научне области:

- Историју;
- Српски језик;
- Српску књижевност.

Организација Научно-истраживачког центра српских студија

Научно-истраживачки центар српских студија организован је као одељење Факултета српских студија, а предмет рада Центра обухвата следеће делатности:

- 72.20 – Истраживање и развој у друштвеним и хуманистичким наукама
- 74.90 – Остале стручне, научне и техничке делатности
- 58.11 – Издавање књига
- 58.14 – Издавање часописа и периодичних издања.

Предмет рада Научно-истраживачког центра српских студија

Проучавање српске националне историје и културе, српског језика и српске књижевности, од најранијих помена српског имена и народа до савременог доба, представља један од темељних истраживачких праваца у оквиру рада Научно-истраживачког центра за српске студије. Овај истраживачки приступ реализује се кроз систематску обраду следећих тематских области:

1. Српско име, српска култура и српски народ – од праискона до савременог доба: историјско-етнолошки и културолошки аспекти развоја српског идентитета.
2. Историја српског народа – преглед политичке, друштвене, економске и културне историје српског народа од најстаријих трагова до данас.
3. Српски народ у ратовима за национално ослобођење – учешће, страдање и допринос српског народа у борбама за слободу и државну независност.
4. Српски језик – развој, структуралне и функционалне промене српског језика кроз векове, укључујући старословенску, црквенословенску и савремену фазу.
5. Српска усмена и писана књижевност – од народне поезије и средњовековне писмености до модерне и постмодерне српске књижевне продукције.
6. Српска државност и политичке структуре – историја српске државе и њених институција од првих облика организовања до савременог периода.
7. Српска православна црква и народ – духовни, културни и друштвени

- значај СПЦ у животу српског народа од њених почетака до данас, као и развој православне теологије на српским етничким просторима.
8. Образовне и културне институције у историји српског народа – школство, уџбеничка политика, штампарство, библиотеке, позоришта и друге институције културе од првих појава до савременог доба.
 9. Политичко и друштвено уређење српске државе и друштва – историјски модели владавине, правне и административне структуре.
 10. Дипломатска и спољнополитичка историја српског народа – односи са другим државама и народима, улога српске дипломатије у регионалном и глобалном контексту.
 11. Војна историја српског народа – одбрана, војне институције, тактика и стратегија, као и значајни војни конфликти кроз историју.
 12. Методика наставе националне историје српског народа, српског језика и српске књижевности, као и примена дигиталних технологија.

Делатност Научно-истраживачког центра српских студија

У оквиру своје основне делатности, Научно-истраживачки центар за српске студије бавиће се применом савремених научних метода у проучавању, истраживању, упоређивању и тумачењу појава, процеса и проблема из области:

- 1) историјских наука,
- 2) науке о језику,
- 3) науке о књижевности
- 4) методике наставе историје, српског језика и српске књижевности.

Центар ће посебну пажњу посветити систематизацији и класификацији проучене грађе, која ће, по тематској и проблемској сродности, бити обрађена, штампана и објављивана ради њене даље научне анализе и педагошке примене. У том оквиру Центар ће нарочито: Проучавати националну историју српског народа, српски језик, културу, књижевност и уметност у њиховим дијакроним и синхроним аспектима, у оквиру националног, регионалног и општекултурног контекста; Истраживати међусобне односе српске историје, језика, културе, књижевности и уметности са другим културама, језицима, књижевностима и уметностима, посебно у оквиру словенског и балканског културног простора; Обрађивати и тумачити кључна питања и кретања из области: националне историје српског народа, историје српске књижевности, науке о језику, књижевности и култури, теорије и методологије историјске, филолошке и књижевно-научне мисли; Истраживати научне изворе и грађу, њихову методолошку обраду, систематизацију и интерпретацију, као и начине представљања резултата научних истраживања; Омогућавати рад на припреми и писању: синтетичких и тематских историја српског народа, школских уџбеника, хрестоматија, речника, антологија и библиографија, научно-критичких и текстолошки поузданих издања из српске историје, књижевности и културе; Припремати и издавати грађу од значаја за проучавање српске историје, језика и књижевности, у складу са принципима савремене науке и академске етике; Организовати и подстицати различите облике научног рада, стручног

усавршавања и сарадње међу истраживачима, укључујући и организацију научних скупова, семинара, округлих столова и едукативних програма; Сарађивати са сродним институцијама у земљи и иностранству ради размене знања, искустава и заједничког научног ангажмана; Развијати и одржавати библиотечке, рукописне и архивске фондове, који су од значаја за истраживачку, наставну и образовну делатност Факултета српских студија, у чијем саставу се Центар налази; Развијати област образовне компоненте националне историје српског народа, српског језика и српске књижевности – кроз наставу, методiku и примену дигиталних технологија. Тиме ће бити постигнут кључни инструмент у преношењу и очувању историјског, језичког, књижевног, културног и уметничког знања; Развијати методiku наставе историје као идентитетског предмета, затим методiku наставе српског као матерњег, страног, нематерњег и завичајног језика и тиме усмерити пажњу на ширење српског културног утицаја у регионалном и глобалном оквиру, прилагођавајући садржаје различитим ученицима и културним контекстима; Развијати примену савремених образовних метода и интеркултуралних приступа, тако да наставни процес постане средство очувања идентитета у дијаспори и срединама где српски није већински језик; Развијати дигиталну и медијску писменост у оквиру националне историје српског народа, српског језика и српске књижевности и томе уносити нову динамику у изучавање историје, језика и књижевности; Развијати дигиталне ресурсе – као што су електронски речници, корпуси, наставне платформе и архиви – омогућавају лакши приступ знању, чиме ће бити подстакнута нова истраживања и унапређена наставна пракса; Развијати интеграцију дигиталних хуманистичких метода са традиционалним научним приступима и тиме значајно проширити домет студија националне историје српског народа, српског језика и српске књижевности. Таква интеграција учиниће националну историју српског народа, српски језик и српску књижевност савременим и доступним, што доприноси њиховом очувању и даљем развоју у глобалном академском простору.

Ангажовани истраживачи Научно-истраживачког центра српских студија

У оквиру почетне, оснивачке фазе рада, Научно-истраживачки центар за српске студије ослањаће се на научни и наставни потенцијал Факултета српских студија, те ће у његов рад бити укључени поједини наставници, сарадници и истраживачи који су већ институционално везани за факултет. Ови истраживачи ће, кроз индивидуалне и тимске пројекте, доприносити развоју основних научних праваца и постављању методолошких и програмских оквира рада Центра. У наредним фазама развоја, Центар ће отворити простор за шире научно ангажовање, те ће у свој рад укључивати и истраживаче који нису директно ангажовани у наставном процесу на Факултету. То могу бити: истраживачи из других научних и образовних институција у земљи и иностранству; стручњаци из сродних научних области (историје, филологије, културологије) или независни научни радници са релевантним референцама.

Посебна пажња биће посвећена укључивању младих истраживача, са фокусом на студенте докторских академских студија чије теме се уклапају у истраживачке приоритете Центра, стипендисте Министарства науке, технолошког ра-

звоја и иновација Републике Србије, као и добитнике других облика националне или међународне научне подршке.

Центар ће настојати да подстакне интердисциплинарност, менторство и едукативну вертикалу између истраживача различитих генерација, чиме ће остварити синергију између научног искуства и нових истраживачких приступа.

У циљу даљег развоја, Центар ће радити на формирању истраживачких тимова по тематским областима; креирању и пријављивању домаћих и међународних научних пројеката; умрежавању са сродним центрима и институцијама, као и на обезбеђивању услова за трајно научно и стручно усавршавање својих истраживача.

Оснивање Научно-истраживачког центра за српске студије при Факултету српских студија у Нишу има вишеслојни значај који обухвата историјски, културолошки, образовни, геостратешки, геополитички и регионални аспект. Такав центар не представља само институционални оквир за научно истраживање српског идентитета у његовим различитим појавним облицима – историјском, језичком, културном, књижевном и уметничком, већ и важан корак ка децентрализацији научног и академског живота у Србији.

Ниш и југоисток Србије као простор дубоко укореван у историјску и културну матрицу српског народа, са богатом традицијом, значајним културним наслеђем и активном академском заједницом, представљају природно окружење за оснивање једне овакве установе. Његов положај на раскрсници словенског, балканског и медитеранског културног круга пружа додатну могућност за српски, али и интеркултурни и интердисциплинарни научни дијалог, као и за отварање према регионалној и међународној сарадњи.

Центар би имао потенцијал да постане научно и културно средиште од националног значаја, али и да допринесе изградњи новог модела интегралног проучавања српског културно-историјског искуства, повезујући при томе академске потенцијале, културне институције и друштвене потребе за афирмацијом, очувањем и тумачењем српског националног идентитета у савременом контексту.

На тај начин, оснивање оваквог Научно-истраживачког центра у Нишу не само што представља одговор на научне, културне и геополитичке изазове данашњице, већ и стратешко улагање у национални карактер југоисточне Србије, будућност српске науке, културе и образовања, као и у очување и унапређење духовног и културног наслеђа српског народа.

2. Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик

Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик основан је при Департману за србистику Филозофског факултета у Нишу као одговор на растуће потребе за организованим, стручним и научно утемељеним приступом у настави српског језика за странце, припаднике националних мањина и дијаспоре. Током више од једне деценије постојања, Центар је изградио препознатљив идентитет кроз бројне курсеве, програме, научне и методичке публикације, као и кроз активно учешће у домаћим и међународним иницијативама. Наставници и сарадници Центра афирмисали су мултидисциплинарни и иновативни приступ у настави српског као страног / нематерњег / завичајног језика, ослањајући се на богату традицију србистичких студија у Нишу. **Са оснивањем Факултета српских студија делатност Центра добиће нови институционални оквир у којем ће се наставити и проширити развојне активности у домену образовања, истраживања и културне промоције српског језика, књижевности и идентитета у ширем интернационалном и мултикултурном контексту.**

Развој и делатност Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик

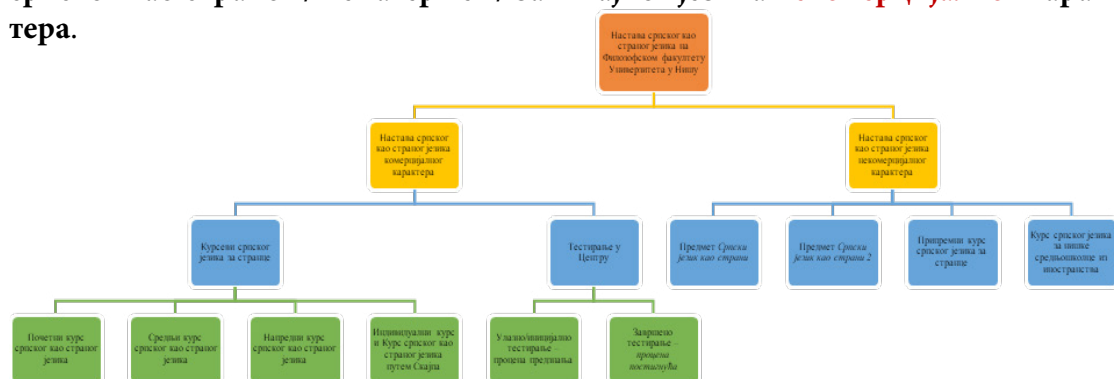
Иницијатива за оснивање Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик произашла је из потребе коју је наметнула специфична позиција града Ниша као универзитетског и културног средишта југоисточне Србије. Према Граду гравитира велики број становника из околних области, али и странаца – нарочито студената који долазе у оквиру европских програма академске размене, као и других иностраних држављана са професионалним или личним везама. Имајући у виду значај наставе српског као страног, нематерњег и завичајног језика, наставници и сарадници Департмана за србистику истакли су неопходност формирања организационе јединице која би се систематски бавила учењем и подучавањем српског као страног, нематерњег и завичајног језика. Посебну улогу имала је чињеница да на југу Србије у том тренутку није постојала ниједна слична установа.³¹ У складу са тим, Центар је основан 12. фебруара 2013. године при Департману за српски језик, на основу одлуке декана Филозофског факултета у Нишу – проф. др Горана Максимовића (Новаковић 2021: 952). Првобитни назив Центар за српски као страни језик најпре је промењен у Центар за српски као страни и нематерњи језик (в. Новаковић 2021), а затим и у Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик. Центар је од оснивања до данас водило више наставника: проф.

31 Јована Јаћимовић у свом мастер раду под називом *Настава српског као страног језика на Народној универзитетској у Нишу* (2022) указује на важна питања организације и реализације ове врсте наставе у периоду од 1982. до 1991. године. Према резултатима истраживања српски језик је учило 2750 ученика из тридесет различитих земаља.

др Ирена Цветковић Теофиловић (2013–2016), доц. др Маја Вукић (2017–2019), проф. др Надежда Јовић (2019–2024) и актуелни управник проф. др Бранимир Станковић. У његовом раду учествују сви наставници и сарадници Департмана за србистику. Делатност Центра подразумева реализацију многобројних наставних, ненаставних и научних активности: 1. организовање наставе српског као страног, нематерњег и завичајног језика на свим нивоима – од А1 до Ц2, 2. провера знања српског језика код страних држављана / припадника националних мањина / дијаспоре и издавање одговарајућих сертификата, 3. организовање и реализацију пројеката од националног и међународног значаја, 4. припрема одговарајућих наставних материјала и 5. публиковање научноистраживачких резултата из области методике наставе српског као страног (нематерњег и завичајног) језика.

1. Настава српског језика за странце, припаднике националних мањина и дијаспору

Настава српског као страног језика се у Центру за српски као страни, нематерњи и завичајни језик реализује кроз два модалитета: **1. наставу српског као страног / нематерњег / завичајног језика комерцијалног** карактера и **2. наставу српског као страног / нематерњег / завичајног језика некомерцијалног** карактера.

Графички приказ 3. Модалитети наставе српског као страног језика

1.1. Настава српског као страног / нематерњег / завичајног језика комерцијалног карактера

Према подацима Александра Новаковића (2021), број полазника наставе српског језика за странце у Центру бележи континуиран пораст. Центар за српски као страни, завичајни и нематерњи језик реализује пет основних типова курсева, који су намењени различитим категоријама полазника и усклађени са њиховим потребама и језичким компетенцијама. Курсева се, по својој структури, могу поделити у две основне групе: 1. Групни курсеви (*Почетни курс српског језика, Средњи курс српског језика, Напредни курс српског језика*) и 2. Индивидуални курсеви (*Индивидуални курс српског језика, Курс српског као страног /нематерњег /завичајног језика иуштем онлајн-илайфформи*). Курсеви обично почињу са почетком јесењег или пролећног семестра, али постоји могућност организовања наставе и

ван тог оквира – у току академске године – уколико постоји претходни договор између кандидата и управе Центра, односно Факултета.

1.1.1. Почетни курс српског као страног / нематерњег / завичајног језика

Настава на почетном нивоу организована је кроз два међусобно повезана степена – А1 и А2. Ниво А1 намењен је полазницима без претходног знања српског језика. У фокусу је овладавање основним фонолошким јединицама, разликовање и правилна артикулација свих гласова српског језика, као и активна употреба оба писма – ћирилице и латинице. Поред тога, полазници усвајају основне граматичке категорије: глаголска времена (*ћрезенић, фућур, ћерфекаћ*), променљиве врсте речи и основе падежног система. На нивоу А2 знање се проширује и продубљује, посебно у домену глаголског и падежног система. Изучавају се нове глаголске форме као што су императив и трпни глаголски придев, непроменљиве речи, као и синтаксичке целине са нагласком на правилан редослед речи и употребу енклитика. Курс траје један семестар и обухвата 60 наставних часова. У пракси, настава се често организује интензивно, како би се градиво обрадило у оквиру једног семестра. У раду се користе проверени уџбеници намењени почетном нивоу, као и наставнички материјали прилагођени потребама и интересовањима конкретне групе.

1.1.2. Средњи курс српског као страног / нематерњег / завичајног језика

Средњи курс обухвата два (под)нивоа – Б1 и Б2. Предвиђен је за полазнике који су успешно завршили ниво А2 или су на улазном тестирању показали одговарајући ниво језичких компетенција. Циљ овог курса јесте оспособљавање ученика за активну и самосталну употребу језика у различитим свакодневним ситуацијама, уз развој све четири језичке вештине – читања, слушања, писања и говорења. На нивоу Б1 обрађују се сложеније граматичке категорије – футур II, потенцијал, глаголски прилози, као и апстрактне и глаголске именице. Ниво Б2 подразумева утврђивање и проширивање постојећег знања, уз нагласак на прозодију (акцентске целине, интонацијске структуре, дужине самогласника), детаљнију морфолошку анализу и увод у синтаксу српског језика. Наставни план подразумева 60 часова по семестру, са динамиком од најмање четири часа недељно. Поред прописаних уџбеника и наставног материјала, често се примењује метода анализе језичких грешака, нарочито у усменом и писменом изражавању, што доприноси активној и функционалној употреби језика у реалним комуникативним ситуацијама.

1.1.3. Напредни курс српског као страног / нематерњег / завичајног језика

Иако је број пријављених кандидата на највишим нивоима мањи у односу на почетни и средњи ниво, напредни курс се редовно реализује и до сада га је успешно завршило више полазника. Курс је намењен ученицима који су достигли ниво Б2 и који имају потребу да усаврше језичке компетенције ради бољег разумевања и ефикасније комуникације са изворним говорницима. На нивоу Ц1 акценат је на усвајању напредних граматичких, лексичких и фонетичко-синтаксичких структура, као и на развијању способности аргументованог изражавања. Обрађу-

ју се теме које захтевају критичко мишљење, као и вештине изношења и одбране ставова. Ниво Ц2 предвиђен је за оне полазнике који српски користе готово на нивоу матерњег језика, било због вишегодишњег боравка на српском говорном подручју или због интензивне употребе језика. У овом сегменту посебно се пажљиво приступа изучавању варијетета – укључујући преглед српских дијалеката у ширем културолошком контексту. Курс траје 60 часова по нивоу, са предвиђеним фондом од четири часа недељно. Настава се реализује уз примену савремених комуникативних метода, а у раду се користи уџбеник *Сујер српски* (Азбукум), уз додатне наставне материјале које припрема предавач у складу са потребама групе или појединца.

1.1.4. Индивидуални курс и Курс српског као страног / нематерњег / завичајног језика путем онлајн-платформи

Поред групне наставе, Центар организује и индивидуалне курсеве српског језика за странце, који се реализују у непосредном контакту са наставником или у онлајн-окружењу. Ови програми могу обухватити било који од шест (под)нивоа компетенције у складу са *Заједничким европским оквиром за живе језике* (од А1 до Ц2). Пре почетка наставе спроводи се улазно тестирање ради утврђивања полазног нивоа, након чега се, у договору са наставником, одређују термини и приоритетне наставне теме. Индивидуални курс уведен је у понуду Центра 2014. године одлуком Стручног већа, као одговор на потребе оних полазника који из професионалних или личних разлога не могу похађати групну наставу. Основна карактеристика овог облика наставе јесте флексибилност – како у погледу организације часова тако и у прилагођавању садржаја конкретним потребама и интересовањима кандидата. Онлајн-варијанта курса првобитно је реализована путем апликације *Skype*, али је током времена, са развојем дигиталних алата и учioniчких платформи (*Zoom*, *Microsoft Teams*, *Google Meet* и др.), прешла на интерактивније облике наставе. Ове платформе омогућавају употребу низа дигиталних функција као што су бела табла, дељење екрана, онлајн-тестова, као и приступ различитим едукативним апликацијама, што доприноси већем ангажовању полазника и ефикаснијем савладавању градива. Разлика између индивидуалне и онлајн-наставе огледа се пре свега у начину реализације и обиму предвиђеног фонда часова. Индивидуални курс се креира у складу са проценама и договором између кандидата и наставника, зависно од циљева кандидата – било да је реч о припреми за завршно тестирање, академске потребе или усавршавање комуникативних способности. С друге стране, онлајн-курс је унапред структуриран и подразумева 36 часова, са динамиком од три часа недељно током три месеца. У оба типа курса, поред званичних уџбеника, наставници редовно користе прилагођене материјале који одговарају профилу и интересовањима самих полазника.

1.2. Настава српског као страног језика некомерцијалног карактера

Овај модалитет наставе везује се за реализацију акредитованих курсева *Српски језик као сѝрани*, *Српски језик као сѝрани 2*,³² припремних курсева за сту-

32 Оба предмета акредитована су у оквиру студија Англистике на Филозофском факултету у

денте на међууниверзитетској размени и курсева српског језика за нишке средњошколце из иностранства.

1.2.1. Предмет *Српски језик као страни*

Курс *Српски језик као страни* намењен је студентима из иностранства који током претходног школовања нису учили српски језик – ни као матерњи, ни као други, нити као страни. Курс је део акредитованог програма основних академских студија Англистике и реализује се у оба семестра – јесењем и пролећном – у оквиру изборног предмета из групе „страни језици”. Вишегодишње искуство у реализацији овог курса указује на константан пораст броја студената који га похађају. Настава се одржава четири пута недељно, што обухвата два часа предавања и два часа вежби. Током петнаест недеља, односно у оквиру 60 наставних јединица, студенти стичу основне језичке компетенције на нивоу А1 према *Заједничком европском оквиру за живе језике* (CEFR). Овај курс похађају студенти из различитих земаља који на матични универзитет долазе преко програма студентске размене – попут *Erasmus+* или на основу билатералних уговора о сарадњи. До сада су полазници били студенти различитих европских и светских универзитета: Универзитет у Ђилину (Кина), Универзитет у Арасу (Француска), Универзитет у Гдањску (Пољска), Белгородски државни технолошки универзитет „В. Г. Шухов” (Русија). Студенти овај предмет уносе у своје обрасце за планирање студија, а након положеног испита стичу 4 ЕСПБ. Наставни садржаји прилагођени су полазницима почетног нивоа, у складу са званичним дескрипторима за поднивое А1 и А2. Практични део наставе директно прати наведене језичке области и реализује се кроз разноврсне интерактивне активности. За упознавање са наставним садржајима користе се, међу методичарима наставе, признати и потврђени уџбеници.

1.2.2. Предмет *Српски језик као страни 2*

У складу са све већим интересовањем за наставу српског као страног језика, у пракси се све чешће јављају полазници који већ поседују знање језика на вишем нивоу (Б или Ц ниво по ЗЕЈ). У таквим ситуацијама, како би се избегла неуједначеност у нивоу знања унутар једне групе, организује се засебна настава за напредније студенте. Из тог разлога, средином 2023. године, уз сагласност Већа Департмана за англистику, извршена је измена студијског програма додатком изборног предмета *Српски језик као страни 2*. Предмет је намењен студентима који су претходно положили основни курс (*Српски језик као страни*), а чије је знање српског језика у складу са нивоом Б1 и/или Б2 Заједничког европског оквира за учење страних језика. Циљ предмета је развијање комуникацијских компетенција у српском језику на средњем нивоу, како у усменој тако и у писаној форми, као и проширивање језичке, граматичке и социокултурне компетенције полазника. Начин реализације наставе идентичан је основном курсу: интерактивна настава у

Нишу. С обзиром на чињеницу да се Департман за србистику издваја, биће од изузетне важности извршити законом дозвољену и предвиђену измену/допуну студијског програма ОАС србистике додавањем наведених предмета у изборни блок „Страни језици” (на првој или другој години студија).

учионици, комбинована настава са практичним задацима, тестовима и домаћим задацима. Практични део наставе обухвата увежбавање програмских садржаја кроз комуникативне вежбе, слушање и читање с разумевањем, писање различитих типова текстова (писмо, опис, извештај), као и редовно тестирање и израду завршног теста.

1.2.3. Припремни курс српског језика за странце³³

Захваљујући угледу који ужива у области наставе српског као страног језика и дугогодишњем искуству у језичком образовању, Департман за србистику и Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик препознати су као поуздани партнери у међународној сарадњи. У оквиру таквих активности, током маја 2022. године успостављена је сарадња са Међународним универзитетом у Ђилину (НР Кина), са циљем развоја програма за изучавање српског језика и књижевности. На основу тог договора, студентима из Кине омогућено је да од октобра 2022. године похађају студије на програму основних академских студија србистике. Имајући у виду да су студенти почетници у учењу српског језика, а да је целокупна настава на студијском програму предвиђена на српском језику, организује се интензивни припремни курс српског као страног језика пре почетка академске године. Курс се реализује током септембра и обухвата 60 часова, са наставним планом прилагођеним потребама и могућностима полазника. Пре почетка наставе обавља се улазно тестирање помоћу онлајн-алата *Test Your Serbian*. Сваког наставног дана реализују се три часа, а током целог курса прати се напредак полазника, евидентирају тешкоће и прилагођавају приступи. Настава је усмерена ка развоју свих језичких вештина – разумевања, говора, читања и писања – са циљем да се постигне комуникативна компетенција на нивоу Б2. Досадашња пракса показује да студенти током курса остварују значајан напредак у разумевању, усменом и писаном изражавању, као и у самосталној употреби српског језика. Овакав облик припреме значајно доприноси квалитету наставе и успешној интеграцији страних студената у академску заједницу, као и јачању положаја Департмана за србистику у области наставе српског као страног (нематерњег и завичајног) језика.

1.2.4. Курс српског језика за нишке средњошколце из иностранства³⁴

Промене на глобалном нивоу почетком треће деценије XXI века довеле су до појачаног прилива становништва у Републику Србију, нарочито из словенских земаља, попут Русије и Украјине. Ове миграције утицале су на бројне друштвене сегменте, укључујући и образовни систем. Велики број породица које су нашле нови дом у Србији исказао је жељу за укључивањем у домаће образовне токове, а школе широм земље омогућиле су страним ученицима укључивање у редовно школовање. Ипак, у пракси се убрзо показало да недовољно познавање српског је-

³³ О овој наставној активности посебно су писали Александар Новаковић и Јована Јаћимовић у раду „О једномесечном интензивном курсу српског као страног језика на Филозофском факултету Универзитета у Нишу” (2023).

³⁴ О овој наставној активности посебно су писали Александар Новаковић и Ивана Митић у раду „О настави српског као страног језика за средњошколце на подручју града Ниша” (2024).

зика представља значајну препреку у успешном праћењу наставе, док наставници у школама нису увек били у могућности да пружи адекватну подршку ученицима којима српски није матерњи језик. Стандардни часови српског језика и књижевности нису били довољни за развијање основних комуникативних вештина, а методички приступ настави српског као страног језика разликује се од приступа настави матерњег језика. Услед ових околности, родитељи су често принуђени да ангажују приватне наставнике, што није финансијски изводљиво за све породице. Као одговор на настану ситуацију, Друштво за српски језик покренуло је иницијативу за увођење изборног предмета *Српски као страни језик* у систем основног образовања. Предлог је прихваћен, те је предмет уведен као изборни у оба циклуса основне школе, са фондом од два часа недељно и наставом коју изводе стручњаци за српски као нематерњи језик. Допуњујући ову иницијативу и водећи рачуна о специфичностима средњошколског образовања, Департман за србистику покренуо је бесплатан курс српског као страног језика намењен ученицима средњих школа који живе на територији града Ниша. Први циклус курса реализован је у јесен 2023. године, а курс се од тада одржава редовно сваког јесењег и пролећног семестра. Курс траје један семестар и обухвата 60 часова (30 часова предавања и 30 часова вежби). Настава се одвија два пута недељно, а за ученике који нису у могућности да присуствују настави уживо, обезбеђена је могућност онлајн праћења наставе путем интерактивних платформи. Сви часови се снимају и доступни су ученицима без ограничења. У настави се користе стандардизовани уџбеници и приручници намењени странцима / националним мањинама / дијаспори, а сви досадашњи полазници били су апсолутни почетници.

2. Тестирање у Центру за српски као страни, завичајни и нематерњи језик

Један од значајних сегмената наставне делатности Центра представља организовано тестирање полазника, које има кључну улогу у евалуацији и унапређивању наставног процеса. Центар спроводи два основна типа провере знања – улазно (иницијално) и завршно тестирање – у складу са наставним стандардима и потребама полазника.

2.1. Улазно (иницијално) тестирање – процена почетног знања

Сваки полазник пре почетка наставе пролази кроз уводно тестирање, чији је циљ да се утврди степен претходног знања српског језика. На основу добијених резултата кандидати се распоређују у одговарајуће групе, што омогућава бољу усклађеност програма са њиховим потребама и нивоом. Сарадња са другим јединицама Факултета, нарочито са Центром за стране језике, резултирала је развојем онлајн-теста *Test Your Serbian* (в. Новаковић, Татар 2020), који се базира на моделу прилагођеном дигиталној евалуацији. Тест функционише на свим типовима уређаја (рачунари, таблети, мобилни телефони) и користи алгоритамску процену, а његова поузданост потврђена је у стручној литератури. Тест је доступан на следећем линку: <http://skr.rs/zz6A>.

2.2. Завршно тестирање – процена стечених компетенција

По окончању курса, организује се завршно тестирање ради процене степена овладавања наставним садржајем и развијености језичких вештина. Сваки тест се израђује у складу са нивоом језичке компетенције полазника и прати препоруке *Заједничкој европској референцијној оквира за живе језике* (CEFR). Тест се састоји из три дела: *Диктанда* – процена писменог изражавања и разумевања; *Тестирање граматике и лексике* – провера граматичке и речничке прецизности; *Усменој комуникацији* – процена говорних способности и разумевања у комуникацији. Израда тестова обухвата фазе планирања, припреме задатака, провере валидности и финалне редактуре. Полазници који су похађали наставу у Центру полажу тест и добијају уверење. Са друге стране, тестирање је доступно и кандидатима који су српски језик учили (из)ван просторија Центра. Уколико успешно положи испит, добијају валидан сертификат који се може користити у академске и административне сврхе (нпр. приликом уписа на студије у Србији или иностранству). У тим случајевима, Центар формира комисију сачињену од стручног наставног кадра ради спровођења испитне процедуре.

3. Организовање и реализација пројеката од националног и међународног значаја

Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик је, од оснивања до 2020. године, реализовао велики број активности и пројеката од националног и међународног значаја, усмерених ка развоју наставе српског као страног и нематерњег језика, очувању српског језика у дијаспори,³⁵ подршци мигрантској и избегличкој популацији, као и промоцији научноистраживачког рада у овој области.

2013. година

У сарадњи са Мисијом ОЕБС-а у Србији и Амбасадом Савезне Републике Немачке, Центар је организовао седмодневни семинар „Српски језик као нематерњи у теорији и пракси” (19–25. август 2013), намењен свршеним студентима српског језика и књижевности, са циљем подизања компетенција у области наставе српског као нематерњег језика.

2014. година

Центар је реализовао пројекат *Бесплатни тромесечни курс српског језика преко Скаја* у сарадњи са Канцеларијом за сарадњу са дијаспором. Пројекат је обухватио наставу за децу српског порекла из преко десет земаља (САД, Канада, Немачка, Велика Британија, Француска, УАЕ и др.), а наставу су изводили свршени студенти Србистике и полазници мастер и докторских студија Србистике.

2015. година

Настављена је сарадња са Канцеларијом за дијаспору кроз пројекат *Да тице цео свет разуме*, који је обухватио 36 полазника из 15 земаља. У мају 2015. године

³⁵ Проф. др Марина Јањић учествовала је током 2022. и 2023. године у реализацији летње школе за учење српског језика и културе под називом *Лето у завичају*, која се одржава у НОКЦ „Вук Караџић” (в. Јањић 2024).

Центар је учествовао у организацији и реализацији Конференције стваралаца из дијаспоре и матице под називом *Очување језика, културе и идентитета и јачање положаја Срба у дијаспори*, у сарадњи са Канцеларијом за дијаспору града Ниша, „Медиа и реформ центром“ и Филозофским факултетом. Исте године Центар је укључен у национални пројекат *Развој оштећених стандарда квалитета образовања као нематерњи језик* у сарадњи са Заводом за вредновање квалитета образовања и васпитања.

2016. година

Центар је реализовао трећи циклус пројекта *Да те цео свет разуме*, настављајући наставу за младе из дијаспоре. У оквиру завршне фазе пројекта израде општих стандарда за нематерњи српски језик, наставници и сарадници Центра су учествовали у дефинисању коначне верзије стандарда. Центар је учествовао и на семинару УНИЦЕФ-а *Education of refugee and migrant children* (Београд, 23. фебруар 2017), посвећеном инклузији деце избеглица и миграната у образовни систем Србије. У међународном пројекту *FUSE – Fostering University Support Services and Procedures for Full Participation in the European Higher Education Area*, реализована су три значајна исхода: израда званичног сајта Центра, израда елабората курса српског језика за почетнике, као и објављивање електронског уџбеника *Serbian for Beginners* проф. др Марине Јањић.

2018. година

Наставници Центра учествовали су са рефератима на међународном научном скупу *Српски као странски језик у теорији и пракси IV*, одржаном на Филолошком факултету у Београду у сарадњи са ОЕБС-ом. Радови су објављени у зборнику од међународног значаја.

2019. година

Представници Центра (доц. др Маја Вукић и (тада) доц. др Ивана Митић) били су предавачи на Летњој школи српског језика као страног у Прагу, организованој у оквиру програма Еразмус+ на Филозофском факултету Универзитета у Прагу.

4. Припрема одговарајућих наставних материјала

Пратећи развој методике наставе на србистичким катедрама у Републици Србији, Републици Српској и Црној Гори, наставници методичке групе предмета на Департману за србистику од оснивања Департмана (1987) до данас (2025) континуирано раде на унапређењу и јачању статуса (методике) наставе српског језика и књижевности. Како истичу Александар Новаковић и Марина Јањић (2023: 61), методика наставе српског као страног језика данас се на Департману за србистику изучава као наддисциплина, кроз континуирано повезивање теорије наставе и практичног рада у учионици. Захваљујући посвећености управника Центра и активном ангажовању стручног тима, започети су и реализовани бројни пројекти усмерени на развој и примену савремених наставних материјала, као и на систематска научна истраживања у области методике. Ови напори резултирали су припремом и објављивањем одговарајућих наставних ресурса, чиме је значајно

унапређен квалитет наставне праксе у овој области. С једне стране, наставници и сарадници своју пажњу посвећују унапређењу наставне праксе публиковањем наставних материјала за потребе реализације курсева. Запажене резултате на пољу креирања уџбеника остварила је др Марина Јањић, редовни професор на Департману за србистику, која је 2016. године објавила уџбеник за апсолутне почетнике под називом *Serbian for Beginners*³⁶, да би четири године потом објавила уџбенички комплет *Српски – језик моја завичаја*, састављен од три уџбеника (*Кад си срећан!*, *О, радосне вести!*, *Погијни илас!*) ради учења српског као завичајног језика на сва три нивоа (почетном, средњем и напредном). За потребе припреме полагања завршног испита на А2 нивоу Александар Новаковић је 2024. године објавио приручник под називом *Каживути: радна свеска за српски као страни језик*. С друге стране, наставници и сарадници настоје да унапреде наставу на методичким предметима на основним, мастер и докторским академским студијама. У оквиру теоријског приступа овој дисциплини реализује се настава на два предмета: *Методика наставе српског као завичајног језика* (основне академске студије) и *Методика наставе српског као страног језика* (мастер академске студије) (Новаковић, Јањић 2023: 62). Настојећи да унапреде наставу на наведеним предметима, наставници су објавили важне универзитетске монографије и уџбенике:

Јањић, Марина (2015). *Српски језик за ученике у дијаспори: методика наставе српског као завичајног*. Ниш: ОЦД Проактив.

Јањић, Марина (2018). *Методика наставе српског као завичајног*. Ниш: АСА.

Новаковић, Александар (2022). *Уџбенички комплети у настави српског као страног језика*. Ниш: Филозофски факултет.

Новаковић, Александар (2022). *Увод у методику наставе српског као страног језика*. Ниш: Филозофски факултет.

Новаковић, Александар (2024). *Фрагменти о методици наставе српског као страног језика након Другог светског рата*. Ниш: Филозофски факултет.

5. Публиковање научноистраживачких резултата из области методике наставе српског као страног (нематерњег и завичајног) језика

Научноистраживачка делатност у области методике наставе српског као страног, нематерњег и завичајног језика, која се развијала под окриљем Центра за српски као страни, завичајни и нематерњи језик, добила је током година институционалну, академску и практичну валоризацију. У том периоду објављено је више од стотину научних и стручних радова, две монографије, једна докторска дисертација и четири уџбеника, чиме је постављен темељ за даљи развој ове методичке области у националном и међународном контексту – одбрањена је докторска дисертација, објављено је више од стотину научних радова, две монографије, два методичка приручника и покренут први часопис посвећен питањима методике наставе српског као страног, завичајног, матерњег и нематерњег језика – *Линиво-методика*. Опсег и тематска разноликост објављених резултата сведоче о томе да

³⁶ Поред свог електронског издања (доступног на веб-сајту Центра), уџбеник је исте године био прилагођен и објављен у штампаном облику.

се наставно-методичка и научна продукција у оквиру Центра развија у неколико праваца: сагледавање места и статуса методике наставе српског као страног/нематерњег/завичајног језика, креирање и евалуација наставних материјала, анализа грешака, провера знања, као и истраживање наставних специфичности у контексту мултикултуралног образовања. Резултати ових истраживања представљају важан допринос унапређењу наставне теорије и праксе, као и даљем научном уобличавању методике српског као страног, нематерњег и завичајног језика.

Визија развоја Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик у контексту оснивања Факултета српских студија

Досадашње функционисање Центра за српски као страни, нематерњи и завичајни језик, посебно у оквиру тридесетосмогодишњег постојања Департмана за србистику и дванаестогодишњег рада Центра, недвосмислено указује на континуирани раст, јачање инфраструктуре и академско институционализовање ове области. Профилисањем јасне стратегије и методолошке праксе, Центар се позиционирао као једно од водећих места за изучавање, подучавање и истраживање српског као страног језика, не само на нивоу Универзитета у Нишу, већ и у оквиру ширег академског простора. Управо у контексту оснивања Факултета српских студија, отвара се простор за нови развојни циклус, који ће омогућити да Центар добије додатну институционалну и научно-наставну снагу. **Нови факултет пружа могућност дубљег интегрисања наставе српског као страног, нематерњег и завичајног језика у оквиру интердисциплинарног приступа српским студијама, у којем језик постаје не само средство комуникације, већ и основно средство приступа култури, књижевности, историји, антропологији и савременом друштвеном животу Србије.** Циљеви развоја Центра у овом новом институционалном оквиру подразумевају даље јачање постојећих капацитета и унапређење квалитета наставе, као и ширење делатности. Настава се већ заснива на пажљиво осмишљеним програмима који покривају све нивое (A1–Ц2), уз примену различитих метода и савремених дигиталних алата. Међутим, визија будућег развоја укључује и следеће конкретне правце деловања:

1. **Изградња дигиталног идентитета Центра и Факултета** кроз модернизацију веб-сајта, који би био вишезначна платформа за промоцију курсева, објављивање ресурса, комуникацију са полазницима и научну рефлексiju.
2. **Успостављање сарадње са локалним и иностраним компанијама** у региону ради омогућавања учења српског језика страним радницима и члановима дипломатско-привредних мисија.
3. **Развој ауторских наставних материјала, уџбеника и приручника** заснованих на актуелним методичким принципима и искуствима водећих центара за српски као страни језик у Србији и иностранству.
4. **Учешће у процесима стандардизације и акредитације**, укључујући израду стандардизованих тестова и проширење понуде предмета у оквиру изборног блока „страни језици” на студијском програму Србистике кроз

акредитацију предмета који би обухватили све поднивоје учења српског као страног / нематерњег / завичајног језика – од А1 до Ц2 (дакле, укупно шест предмета).

5. **Интеграција курсева српске културе, историје и друштва у наставне модуле за странце**, чиме би се унапредила интеркултурна компонента наставе (на пример, курса *Основи српске културе: крајњак курс за странце*).
6. **Интензивирање интернационализације кроз активни маркетинг и привлачење страних студената**, посебно оних заинтересованих за србистику и славистику.
7. **Обезбеђивање простора у оквиру новог факултета** за спровођење наставних и ваннаставних активности (радионице, јавна предавања, културне манифестације).
8. **Организација семинара и стручног усавршавања** за предаваче српског као страног језика, уз акредитацију програма у системима стручног образовања.
9. **Интензивирање сарадње са мрежом лектората**³⁷ српског језика у иностранству кроз размену предавача, заједничке пројекте, гостујућа предавања, развој заједничких наставних материјала и дигиталних платформи, као и креирање модуларних курсева који би се реализовали у сарадњи са факултетима и културним центрима у оквиру српских лектората.
10. **Унапређење односа са институцијама и државама партнерима** путем постављања формалних оквира сарадње (споразума о разумевању, протокола, међууниверзитетских уговора), као и учешћа у билатералним и мултилатералним образовним и културним програмима, с циљем јачања присуства српског језика и културе у образовним системима других земаља.
11. **Покретање Летње и/или Зимске школе српског језика, књижевности и културе**, које би постале трајне институционалне активности и допринеле препознатљивости Центра у међународним оквирима.

Све наведене активности усмерене су на јачање Центра као референтне тачке у области наставе српског као страног језика. Истовремено, **у контексту Факултета српских студија, Центар ће добити нови развојни оквир у коме се**

³⁷ Статус једног језика као матерњег, како унутар државних граница, тако и у ширем међународном контексту, представља поуздан показатељ укупног степена културног, образовног и друштвено-политичког развоја заједнице којој припада. Упркос значајној улози коју катедре и лекторати имају у очувању и промоцији језичког и културног наслеђа, бројни наслеђени проблеми, институционалне неусаглашености и недостатак дугорочне стратегије довели су до слабљења присуства овог језика у страним академским центрима. Како се наводи у стручним анализама, стање лектората у оквиру славистичких студија оцењује се као веома неповољно (Брборић, 2018: 29), уз додатну отежавајућу околност што не постоје систематизовани и ажурирани подаци о њиховом броју, структури и географској расподели (Крајишник, 2014: 219). Ова чињеница указује на потребу за обновом и координацијом активности усмерених на очување и унапређење институционалног присуства језика у светским образовним и културним системима.

његова делатност не посматра као периферна или допунска, већ као суштински део универзитетске мисије очувања, промоције и ширења српског језика и културе у глобалном простору. Другим речима, Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик имаће кључну улогу у процесу очувања, афирмације и ширења српског језика, књижевности и културе изван граница традиционалне наставе. Његов значај се огледа у вишеструкој мисији:

1. **Међу странцима** – Центар представља прву тачку сусрета са српским језиком као средством не само комуникације, већ и разумевања културне и историјске специфичности српског простора. Кроз систематску и методички засновану наставу, Центар гради мостове ка српској књижевности, уметности и друштвеним вредностима, доприносећи културној дипломатији и стварању трајних академских и професионалних веза са Србијом.
2. **За припаднике српске дијаспоре** – Посебно за млађе генерације рођене или одрасле у иностранству, Центар представља ресурс за обнављање и учвршћивање језичког идентитета и културне припадности. Програми завичајног српског језика омогућавају дијаспори да задржи везу са матицом, подстичући интересовање за даље образовање у Србији и активно учешће у културном животу српске заједнице.
3. **У односу на припаднике националних мањина** – Центар ће понудити модел инклузивне и подржавајуће наставе која помаже у овладавању српским као нематерњим језиком, а тиме и у бољој друштвеној интеграцији, академском успону и учешћу у институцијама јавног живота. Истовремено, ова делатност се ослања на принцип поштовања језичке и културне разноликости, афирмишући мултикултуралност као вредност.

Центар ће се, дакле, позиционирати као стратешка институција културног посредовања, кроз коју се остварује једна од кључних мисија савременог универзитета: да образује, повезује и оснажује појединце различитих културних позадина, подстичући дијалог и разумевање. У том смислу, **Центар није само место учења језика, већ простор активне културне размене и изградње међународне сарадње, што га чини незаобилазним чиниоцем у стратегији међународне промоције Србије као језичке, културне и академске средине.**

Коришћена литература

- Брборић 2018: Брборић, Вељко (2018). Будућност лектората српског језика са освртом на прошлост и садашњост. *МСП, саопштења*, 48/1, 21–30.
- Јањић 2024: Јањић, Марина (2024). Макро-приступ – нови модел наставне методологије у формалном учењу српског као завичајног језика. *Исходишта*, 10, 115–131.
- Јаћимовић 2022: Јаћимовић, Јована (2022). *Настава српског као страног језика на Народном универзитету у Нишу* (мастер рад). Ниш: Филозофски факултет.
- Крајишник 2014: Крајишник, Весна (2014). Лекторати српског језика. У С. Танасић (ур.), *Зборник Исходишта за српски језик САНУ: Српски језик и актуелна ишћања језичке*

йолитиике. Београд: Институт за српски језик САНУ, 217–226.

Новаковић 2021: Новаковић, Александар (2021). Активности Центра за српски као страни и нематерњи језик Филозофског факултета Универзитета у Нишу од оснивања до данас. *Philologia Mediana*, 13, 949–971.

Новаковић, Јањић 2023: Новаковић, Александар, Јањић, Марина (2023). Методика наставе српског као страног и методика наставе српског као завичајног језика на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. *Методички видици*, 14(2), 57–74.

Новаковић, Јаћимовић 2023: Новаковић, Александар, Јаћимовић, Јована (2023). О једномесечном интензивном курсу српског као страног језика на Филозофском факултету Универзитета у Нишу. *Наше стварање*, LXX, 1–4, 251–273.

Новаковић, Митић 2024: Новаковић, Александар, Митић, Ивана (2024). О настави српског као страног језика за средњошколце на подручју града Ниша. *Годишњак за српски језик*, 22, 133–143.

Новаковић, Татар 2020: Новаковић, Александар, Татар, Никола (2020). Разврставајући тестови у настави српског језика као страног. *Башићина*, 53, 1–15.

3. Центар за стране језике

Увод

Оснивање Центра за стране језике (у даљем тексту ЦСЈ), као посебне јединице у области друштвено-хуманистичких на Факултету за српске студије, условљено је потребом да се понуде курсеви страних језика који се заснивају на најсавременијим приступима и методама чиме полазници у оптималном року стичу одређени ниво комуникативне компетенције. Курсеви страних језика превасходно су намењени студентима Факултета, али се Центар оријентише и тржишно према Универзитету (осталим студентима и запосленима), јавном сектору, грађанству и предузетницима. С друге стране, Центар би континуирано, на научно-стручној основи, истраживао и анализирао потребе наставника страних језика у првом, другом и трећем образовном циклусу Републике Србије и нудио стална стручна усавршавања.

Мисија и циљеви центра

Последње деценије прошлог века увелико је схваћен значај знања страних језика за грађане ЕУ, те су бројне институције почеле да промовишу различита документа (акционе планове, програмске документе, публикације научног карактера) којима се истиче потреба да се поред матерњег познају још два страна језика.

Стратешки европски циљ изложен у документу под називом *Лисабонска стратегија* по којој је знање више страних језика кључни елемент који ће поспешити економију и засновати је на динамичнијем и компетитивнијем знању, чиме ће се обезбедити одржив економски раст уз нова и боља радна места и већу друштвену кохезију. У сврху ширења међусобне сарадње, толеранције и побољшања комуникације Препорукама Р (82) и Р (98) Савета Европе утврђени су општи и незаобилазни циљеви који се постижу искључиво промоцијом учења више страних језика:

- а) заштита и развој различитог језичког и културног наслеђа Европе, које представља извор заједничког духовног обогаћивања ;
- б) олакшана мобилност, лакша пословна сарадња и размена идеја;
- в) развој националних политика у области наставе и учења страних језика.

Циљеви Центра су:

- настава страних језика и културе (руског, немачког, италијанског и енглеског) током четири семестра са фондом од четири (4) часа недељно чиме студенти стичу Б1 ниво познавања поменутих страних језика у складу са

Заједничким европским оквиром за живе језике у случају да се са учењем почиње од новоа А1, односно Б2 уколико се у процес улази са А2 или Б1 нивоа (што се утврђује улазним тестом).

- окупљање наставника страних језика из првог, другог и трећег образовног циклуса РС, из свих општина и округа као и њихово даље повезивање у мрежу наставника зарад каријерног усавршавања и промоције значаја учења страних језика у школским системима РС, а Факултет постаје препознат као база за њихово стручно и каријерно усавршавање.
- истраживање и анализа потреба наставника страних језика из свих градова, општина и округа, стварање базе података коју је могуће искористити у пројектним активностима или научно-истраживачким радовима.
- истраживање и изучавање потреба запослених на Универзитету, студената, јавне управе, грађанства и предузетника да уче одређени страни језик (анализа потреба, мотивација и сходно томе креирање група и приступа у настави), али и креирање базе података погодне за даља научна истраживања у хуманистичким наукама.
- квалитетно извођење стандардних, полуинтензивних и индивидуалних курсева страних језика.

Делатност центра

Делатност Центра је:

- израда документације и учешће у стручним пројектима у вези са постављеним циљевима;
- постизање квалитетног и употребљивог истраживачког резултата који се може применити у друштвено-хуманистичим наукама;
- организовање и спровођење различитих облика предавања, тренинга (обука), курсева, семинара, летњих и зимских школа, округлих столова, научних и стручних скупова, симпозијума и конференција;
- пружање помоћи младим истраживачима у стицању научних и практичних знања и вештина у настави страних језика и повезивање истраживача различитих профила;
- објављивање научних и стручних књига, чланака, расправа и других публикација у којима се презентују резултати истраживања (обуке наставника; резултати и анализе постигнућа полазника курсева страних језика);
- успостављање базе података неопходних за остваривање задатака и циљева Центра и реализацију различитих пројектних активности;
- извођење курсева страних језика за којима постоји потреба, на свим нивоима, подучавање страних језика (нивои А1; А2; Б1; Б2), као и стручни језик (ниво Б1 и Б2);
- пре почетка курса полазници раде улазни тест осим у случају похађања нивоа А1 и попуњавају анкетни упитник у вези са личним

- потребама и мотивацијом у односу на циљни језик;
- на А нивоима настава по сваком од њих (А1 и А2) траје 60 школских часова;
- настава на Б нивоима се дели у два циклуса: Б1.1. 60 часова; Б1.2. 60 школских часова; Б2.1. 60 школских часова и Б2.2 60 школских часова (током сваког нивоа предвиђена су два контролна теста као и завршни писани и усмени тест који улазе у поменути фонд);
- у случају тржишне оријентације полазницима се издаје сертификат о положеном нивоу знања језика). Осим стандарних курсева два пута по два часа недељно, полазницима се нуди и полуинтензивни курсеви од по три пута по два часа, као и индивидуална настава;
- успостављање базе података неопходних за остваривање задатака и циљева ЦСЈ.

Простор и опрема

Рад Центра за стране језике одвијаће се у најопремљенијим просторијама Факултета за српске студије у Нишу.

Организација, кадрови и финансирање Центра

Центар има управника и два одсека (одсек за организацију наставе страних језика и одсек за усавршавање наставника страних језика), Саветодавни одбор и секретара. Радом ЦСЈ руководи управник, који је запослен на Факултету. Управник се именују на мандатни период од пет година, са неограниченом могућношћу поновног именовања. Управника именује декан Факултета. Након оснивања ЦСЈ декан врши именовање управника самостално, а касније (приликом поновног именовања или именовања нових лица) уз претходно прибављено мишљење Саветодавног одбора. Управник ЦСЈ обавља следеће послове:

- руководе радом ЦСЈ;
- организују начин рада и усклађују послове ЦСЈ;
- старају се о остваривању циљева и вршењу делатности ЦСЈ;
- подноси Факултету Програм годишњег рада ЦСЈ;
- подноси Факултету годишњи Извештај о реализацији програма рада ЦСЈ;
- предлаже Факултету доношење одлука од значаја за обављање делатности ЦСЈ;
- предлажу секретара ЦСЈ;
- ангажују сараднике ЦСЈ;
- обављају друге послове у складу са законом и општим актима Факултета.

Декан Факултета може овластити управника ЦСЈ да, у име и за рачун Факултета, закључују правне послове за потребе обављања делатности ЦСЈ.

Центар у свом саставу има два одсека:

- одсек за наставу страних језика;
- одсек за усавршавање наставника страних језика запослених у школама.

Центар има Саветодавни одбор.

Саветодавни одбор има између пет и седам чланова које именује декан Факултета из реда професора, научника и експерата у области лингвистике, филологије и других друштвених наука из земље и иностранства, чији је рад повезан са циљевима и делатношћу ЦСЈ. За чланове могу бити именовани и представници фондација од значаја за Републику Србију.

Саветодавни одбор односно његови чланови дају савете, сугестије и мишљења и пружају ЦСЈ помоћ приликом израде и реализације планираних активности у оквиру његове делатности. Чланови Саветодавног одбора могу бити ангажовани као сарадници на пројектима које реализује ЦСЈ.

Седнице Саветодавног одбора одржавају се најмање два пута годишње, а сазива их управника ЦСЈ. Седнице се могу одржати у седишту ЦСЈ или електронским путем.

Саветодавни одбор даје мишљење о кандидатима за управника ЦСЈ већином од укупног броја гласова, на посебној седници коју сазива декан Факултета, која се одржава у седишту Факултета или електронским путем.

Центар има секретара.

Секретара именује и разрешава декан Факултета из реда запослених.

Секретар се именује на мандатни период од пет година, са неограниченом могућношћу поновног именовања.

Секретар се стара о благовременом и уредном обављању правних, стручних, административних и финансијских послова Центра.

Правне, финансијске, стручне и административне послове за потребе ЦСЈ обавља Секретаријат Факултета.

Запослени који обављају послове из става 1 овог члана, сва права и обавезе из радног односа остварују на Факултету.

Рад Центра финансира се из буџета РС као и средствима која Центар стиче обављањем тржишно оријентисане делатности (организовањем курсева страних језика, предавања, семинара и обука), као и из донација, поклона, спонзорстава и других извора у складу са законом.

Средства из става 1 овог члана уплаћују се на посебну позицију рачуна Факултета. О наменском трошењу средстава стара се декан Факултета.

4. Центар за образовање и професионално усавршавање наставника

Назив и статус Центра

Центар за образовање и професионално усавршавање наставника (у даљем тексту: Центар) организациона је јединица Факултета српских студија која се оснива ради систематског, стручног и научно утемељеног рада на образовању, стручној подршци и професионалном развоју наставника у области (српских) студија које се на њему реализују. У *Стандардима компетенција за професију наставника и њихов професионални развој* (2011: 2) издвајају се четири групе компетенција: 1) стручне компетенције, 2) методичке компетенције, 3) психолошке компетенције и 4) комуникативне и социјалне компетенције.

Разлози за оснивање Центра

Оснивање Центра проистиче из потребе за:

- систематским, институционално организованим приступом педагошко-психолошко-методичком образовању наставника, који би одговорио на све строже захтеве образовне праксе и законске услове за обављање наставничке делатности.
- организованим приступом континуираном образовању наставника српског као матерњег, страног, завичајног и нематерњег језика, наставника историје и наставника руског језика и књижевности (будуће Одељење за славистику).
- системском подршком наставницима у основним и средњим школама, као и предавачима српског језика у дијаспори и иностранству;
- повезивањем академске заједнице и наставне праксе у различитим образовним контекстима;
- унапређењем квалитета наставе кроз едукацију, акредитоване програме стручног усавршавања;
- стварањем ресурса и програма који одговарају савременим педагошко-дидактичким и технолошким изазовима наставе.

Циљеви и задаци Центра

Основни циљ Центра јесте унапређење наставне праксе и професионалних компетенција наставника у складу са савременим стандардима образовања. Задаци Центра обухватају:

- организацију континуираног усавршавања наставника;

- осмишљавање и реализацију програма стручног усавршавања, семинара, вебинара, предавања и радионица;
- израду и акредитацију програма за стручно усавршавање у системима државног образовања (Завод за унапређивање образовања и васпитања и др.);
- припрема и издавање приручника, наставних материјала и дидактичких средстава;
- сарадњу са основним и средњим школама, предшколским установама, факултетима, културним центрима и образовним институцијама у земљи и иностранству;
- праћење и примена нових научних и педагошко-психолошких достигнућа у настави;
- евалуацију и праћење квалитета наставе у установама са којима се остварује сарадња.

Организација и кадрови

Центар ће функционисати као део Факултета српских студија и њиме ће руководити управник по одлуци декана. У раду Центра учествују наставници и сарадници из области:

- педагогије,
- психологије,
- методике наставе (српског језика и књижевности, историје, руског језика и књижевности).

Циљне групе

Програми Центра биће намењени:

- студентима завршних година и апсолвентима на студијским програмима за наставнике;
- наставницима у школама у Србији и региону;
- предавачима српског језика у дијаспори;
- наставницима других филолошких дисциплина заинтересованим за усавршавање у настави српског као страног, нематерњег или завичајног језика;
- просветним саветницима и педагошко-психолошком особљу.

Програми и активности

Центар ће реализовати:

- програм педагошко-психолошко-методичког образовања;
- акредитоване програме стручног усавршавања (по моделу ЗУОВ-а);
- интерне обуке и модуле за наставнике у систему високог, средњег и основног образовања;
- саветовања, конференције и стручне скупове;

- едукативне кампове и летње/зимске школе;
- електронске платформе за онлајн-наставу;
- подршку менторском раду и пракси студената;
- умрежавање наставника кроз заједничке пројекте.

Програм педагошко-психолошко-методичког образовања наставника

У оквиру своје мисије подршке професионализацији наставничког позива и осигуравања квалитета наставе у образовном систему, Центар за образовање и професионално усавршавање наставника ће реализовати Програм педагошко-психолошко-методичког образовања наставника, који ће представљати основну активност у његовом деловању. Овај програм представља један од стратешких облика деловања Центра и усмерен је на стицање или допуну компетенција из области педагогије, психологије и методике, неопходних за ефикасно обављање наставничке улоге у савременом школству. Програм је намењен пре свега онима који су током претходног високошколског образовања стекли стручно знање,³⁸ али нису имали могућност да похађају или заврше одговарајуће курсове из педагошко-психолошког и методичког домена, односно нису стекли Законом предвиђених 36 ЕСП бодова. Његов циљ је да полазницима обезбеди јасну и применљиву основу за самостално планирање, реализацију и вредновање наставног процеса, као и да подстакне развој осетљивости према педагошким аспектима васпитно-образовног рада. Програм педагошко-психолошке оспособљености наставника који се реализује у оквиру Центра за образовање и професионално усавршавање наставника на Факултету српских студија обухватиће низ дефинисаних активности које осигуравају транспарентност, ефикасност и стручност у процесу додатног образовања полазника:

1. **Пријава кандидата** – Заинтересовани кандидати ће подносити пријаву за упис на програм путем студентске службе Факултета српских студија или електронским путем, коришћењем формулара доступног на званичној интернет страници Факултета и Центра.
2. **Поступак еквиваленције** – Кандидати имају могућност да поднесу захтев за признавање претходно положених курсева из области педагогије, психологије, методике, изражено у ЕСП бодовима, како би се утврдио број бодова који се могу укључити у укупан збир.
3. **Признавање стручне праксе** – Кандидатима који су током претходних студија били на хоспитовању у васпитно-образовној, као и онима који имају радно искуство у настави у трајању од најмање месец дана (доказано потврдом установе или радном књижицом), признаје се 6 ЕСП бодова стручне праксе.
4. **Упућивање на стручну праксу** – Кандидати који не испуњавају критери-

38 „Образовање наставника се превасходно одвија на факултетима, током основних академских студија (четири године, 240 ЕСПБ), мастер академских студија (једна година, 60 ЕСПБ) и докторских студија (три године, 300 ЕСПБ)” (Зобеница, Стипанчевић 2016: 159).

јуме за признавање праксе упућују се на њено обављање у трајању од најмање месец дана. Пракса се реализује у образовној установи коју кандидат самостално бира, у складу са упутствима наведеним у Спецификацији стручне праксе.

5. **Избор курсева** – Полазници самостално бирају предмете са листе понуђених ППМ курсева у оквиру Програма, водећи рачуна да, заједно са евентуално признатим бодовима, остваре минимум 36 ЕСП бодова.
6. **Консултативна настава** – Настава се реализује у виду консултација и индивидуалног рада са предметним наставницима у трајању од најмање три месеца, укључујући контактне и онлајн-облике комуникације.
7. **Полагање испита** – Кандидати термине полагања испита договарају директно са наставницима предмета које су изабрали.
8. **Административна евиденција** – Полагање и евидентирање испита врши се уз коришћење званичних образаца. Записник о полагању испита садржи назив предмета, број ЕСП бодова и резултат (положио/није положио), а попуњава га студентска служба у сарадњи са предметним наставницима.
9. **Документација о пракси** – У случају признавања праксе, у оквиру Записника се прилаже одговарајућа потврда о испуњености услова, коју потписује руководилац Центра. Кандидати који су накнадно реализовали стручну праксу прилажу потврду школе и извештај ментора о пракси, у обрасцу преузетом са званичног сајта Центра.
10. **Завршна документација** – По завршетку програма и испуњењу свих предвиђених обавеза, кандидатима се издаје уверење о завршеном програму, чиме стичу услов за обављање наставне делатности у складу са прописима.

Програм ће, дакле, бити реализован у виду консултативне наставе која комбинује контактне и електронске облике учења. Такав модел омогућава флексибилност и прилагођеност индивидуалним обавезама полазника, као и квалитетну комуникацију са предметним наставницима. У складу са правилником и индивидуалним образовним потребама, полазници бирају предмете са листе акредитованих курсева, водећи рачуна да, уз евентуално признате ЕСП бодове из претходног образовања, укупно остваре најмање 36 бодова у оквиру педагошко-психолошког и методичког образовања. Посебна пажња у оквиру програма посвећена је стручној пракси као обавезном сегменту припреме за рад у настави. Пракса се признаје уколико је кандидат имао хоспитовање током основних студија, остварио одређено радно искуство у школи или се, уколико наведени услови нису испуњени, практично реализује у трајању од најмање месец дана, уз менторску подршку и евалуацију. По завршетку програма и успешно положеним испитима, кандидати добијају званично уверење о стеченој педагошко-психолошкој и методичкој оспособљености, што им омогућава да конкуришу на позиције наставника у основним и средњим школама, у складу са прописима о условима за обављање наставне делатности. Другим речима, полазници ће: 1. поседовати темељна теоријска знања из области образовних наука, која су кључна за разумевање педагошких,

психолошких и социолошких аспеката наставе и васпитно-образовног процеса у целини; 2. бити оспособљени за самостално планирање, организовање, извођење и вредновање наставног процеса, уз примену савремених дидактичких и методичких принципа; 3. стекну вештине комуникације, педагошке дијагностике и саветодавног рада, као и способност за активну и креативну сарадњу са ученицима у наставним и ваннаставним активностима; 4. развити свест о значају сталног професионалног развоја, као и спремност за самостално праћење и примену нових научних и стручних сазнања у наставној пракси; 5. показати способност за критичко промишљање и примену иновација у настави, уз активно укључивање у процес унапређења образовне праксе на индивидуалном и институционалном нивоу.

Наведени програм представља један од најзначајнијих облика подршке развоју наставничке професије и показује посвећеност Центра унапређењу образовног система кроз оснаживање појединаца за компетентно и одговорно деловање у настави. Истовремено, програм подстиче концепт доживотног учења и професионалног усавршавања, што је од суштинске важности за квалитет, релевантност и одрживост наставничког позива.

Финансирање

Центар ће се финансирати:

- из буџетских средстава Факултета српских студија;
- кроз наплату котизација за семинаре и обуке;
- из пројеката и сарадње са релевантним институцијама;
- учешћем у домаћим и међународним конкурсима (Еразмус+, фондови Министарства просвете итд.).

Очекивани резултати

Центар ће допринети:

- повећању компетенција наставника и унапређењу наставне праксе;
- повезивању науке и праксе у области образовања;
- развоју и ширењу националног и културног идентитета кроз побољшање квалитетна наставе;
- промоцији Факултета српских студија као водеће установе у области образовања наставника српског језика и књижевности, руског језика и књижевности и историје.

Значај центра

Центар за образовање и професионално усавршавање наставника биће један од кључних инструмената за реализацију и ширење мисије Факултета српских студија.

Јачање академско-наставне мисије Факултета. Центар ће омогућити да се мисија факултета – образовање стручњака за српски/руски језик, књи-

жевност, културу, историју – прошири ван оквира високог образовања, укључујући све нивое школског система. Организовањем програма обуке, саветовања и евалуација Центар ће директно утицати на квалитет наставе у основним и средњим школама, што је у складу с широм просветном улогом Факултета српских студија.

Подршка наставницима српског као страног, нематерњег и завичајног језика. Центар ће допринети интернационализацији и културној мисији факултета, повезујући српске студије са ширим простором у којем се српски језик говори или изучава. Кроз семинаре, стручне мреже, едукативне кампове и саветовања, Центар ће бити подршка наставницима у иностранству, дијаспори у којима се српски учи као страни или завичајни језик.

Изградња и ширење научно-наставне заједнице. Центар ће повезати истраживаче, наставнике и стручњаке из различитих области – методике наставе, педагогије, психологије – у заједничку мрежу усмерену ка унапређењу наставне праксе. То ће Факултету омогућити да делује као координатор развоја образовања на националном нивоу.

Популаризација српских студија и подстицање интересовања за наставнички позив. Кроз видљиве и савремено организоване активности Центра (отворене школе, вебинаре, летње/зимске школе, приручнике, медијске кампање) Факултет ће добити нову платформу за промоцију српских студија, нарочито међу младима који се двоуме око избора наставничке професије.

Развој стручних ресурса и дидактичких алата. Центар ће служити као база за развој наставних материјала, приручника и дигиталних платформи, чиме се мисија Факултета као носиоца модерне, иновативне и дигитално опремљене наставе проширује и на друге нивое образовања.

Друштвено-културни утицај. Факултет српских студија, преко Центра, делује не само као установа академског образовања већ и као чинилац културне и образовне политике. Подршком наставницима који образују нове генерације наставника Центар ће активно учествовати у очувању, неговању и афирмацији српског језичког и културног идентитета – у Србији, у иностранству и у расејању.

Коришћена литература

Зобеница, Стипанчевић 2016: Зобеница, Николина, Стипанчевић, Ана (2016). Компетенције наставника немачког језика и књижевности у Србији. *Наслеђе*, 13(33), 151-162.

Стандарди компетенција за професију наставника и њиховој професионалној развоја, Службени гласник РС, бр. 72/09, 7. јун 2011. године.

IV. РАЗВОЈ СТУДИЈСКИХ ПРОГРАМА У ОКВИРУ НОВЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

1. Оснивање Одељења за националну безбедност Факултета српских студија

Оснивање Одељења за националну безбедност на Факултету српских студија у Нишу представља стратешки важан корак како за сам факултет тако и за регион југоисточне Србије и целокупну државу. У оквиру институције која већ негује дубоку научну и културну повезаност са националним идентитетом кроз студијске програме историје, србистике и слави- стике, увођење студија националне безбедности логично произилази из потребе да се српска државност, културна и територијална целина разматра и у контексту савремених безбедносних изазова, ризика и претњи.

Југоисток Србије, као део државне територије који се налази у непосредној близини Косова и Метохије и граница са нестабилним подручјима региона, изложен је посебној врсти хибридних претњи које се не манифестују само у виду класичне безбедносне угрожености, већ и кроз економску депривацију, демографско пражњење, културну маргинализацију и утицај страних пропагандних и политичких структура. У таквом окружењу неопходно је формирати академски оквир који ће обучавати младе људе да препознају, анализирају и одговоре на све комплексније облике савремених изазова, при чему је посебно важно да се тај одговор заснива на вредностима националне одговорности и културне укореењености.

Одељење за националну безбедност у оквиру Факултета српских студија у Нишу било би стратешки постављено да образује управо онај профил стручњака који је у савременом добу неопходан – национално свестан, теоријски утемељен и практично оспособљен за деловање унутар сложених безбедносних изазова. Истовремено, ово одељење би имало функцију аналитичког центра за праћење безбедносних појава у региону и ширем простору, као и наставно-истраживачке базе која би дала конкретан допринос изградњи националне отпорности и институционалне снаге Републике Србије.

Његов значај огледао би се и у изградњи кадровске, аналитичке и институционалне инфраструктуре способне да одговори на изазове XXI века, али и у унапређењу научног проучавања безбедности из српске националне перспективе. На тај начин, Одељење за националну безбедност представљало би логичну и вредносну допуну постојећим студијским програмима факултета, повезујући хуманистичке и друштвене науке са питањима од виталног значаја за опстанак, стабилност и развој српске државе и друштва.

Управо тим повезивањем различитих научних дисциплина, факултет би отворио простор за развој новог типа интердисциплинарног мишљења, у коме се

национална безбедност не своди искључиво на одбрану граница и институција, већ се сагледава и као процес очувања духовних, културних и историјских темеља на којима почива српска државност.

Сви ови наведени разлози на убедљив начин указују на то колико је важно да се управо у Нишу, као највећем урбаном, културном и образовном центру југо-источне Србије, формирају и развијају академски капацитети који ће образовати нове генерације стручњака у области националне безбедности. У градском, регионалном и националном контексту, оваква иницијатива има далеко шири значај од пуке академске понуде јер представља темељно улагање у будућност, у стабилност државе, у развој стручног и одговорног кадра који ће разумети специфичности безбедносног окружења у коме делује.

У том смислу, оснивање Одељења за националну безбедност и акредитација истоименог студијског програма при Факултету српских студија биће реализовани уз ангажовање постојећег наставног и истраживачког кадра, али и уз консултовање и сарадњу са стручњацима сродних високообразовних установа, као што су Универзитет одбране и Академија за националну безбедност. Таква сарадња обезбедиће неопходну академску, стручну и институционалну подршку, што ће утицати на квалитет наставе, релевантност програма и његову применљивост у реалним безбедносним структурама.

Подршка поменутих високошколских установа може представљати кључни елемент у процесу успостављања и развоја Одељења за националну безбедност на Факултету српских студија у Нишу. Ова сарадња би обезбедила не само снажан стручни и наставни ослонац, већ и академску легитимност новог студијског програма, будући да обе институције имају вишедеценијско искуство у образовању кадрова за систем безбедности Републике Србије. Њихово активно учешће у креирању наставних планова и програма, као и у ангажовању предавача, омогућило би извођење наставе по највишим професионалним и педагошким стандардима, прилагођеним како академским захтевима тако и актуелним потребама безбедносног сектора.

Поред тога, ова сарадња би отворила врата институционалном умрежавању са целокупним системом обавештајне, војне и цивилне безбедности у Републици Србији, чиме би се студијски програм на факултету у Нишу директно повезао са реалним сектором. Студенти би, захваљујући томе, добили могућност учешћа у практичним програмима, стручним праксама и теренским истраживањима у сарадњи са релевантним државним службама и агенцијама. Размена знања, искустава и наставног кадра допринела би држем сазревању програма и изградњи кредибилитета међу стручњацима и институцијама. Истовремено, овај вид сарадње би омогућио да студенти већ током школовања стекну увид у могуће правце запослења, развоја и специјализације, што би значајно ојачало њихову мотивисаност и перспективу.

У дугорочном смислу, присуство респектабилних институција као што су Универзитет одбране и Академија за националну безбедност у изградњи програма у Нишу допринело би позиционирању овог факултета као регионалног центра за безбедносне студије. То би не само ојачало образовну понуду југа Србије, већ

би и пружио конкретан допринос изградњи стабилнијег, безбеднијег и стручно оснаженог друштва, способног да се носи са изазовима савременог доба.

У оквиру Факултета српских студија студије националне безбедности добијају посебну димензију и вредност управо зато што се не третирају као техничко-оперативна дисциплина изолована од културног и идентитетског оквира, већ као део ширег, интегрисаног приступа разумевању и очувању националне целине. Повезивањем безбедносних студија са историјом, језиком, културом и традицијом, ове студије у Нишу задобијају дубину која им омогућава да се баве не само физичком и институционалном заштитом друштва, већ и очувањем оних вредности које представљају темељ колективне свести и континуитета народа.

Ова синергија културе и безбедности јесте ретка у академском простору, али изузетно значајна у условима савремених хибридних претњи које све чешће имају за циљ управо ерозију културног идентитета, релативизацију историје и урушавање традиционалних друштвених вредности. Национална безбедност се, у таквом контексту, не може посматрати само као заштита територије или институција, већ као активна одбрана онога што народ духовно обликује, што му даје самосвест, историјско памћење и отпорност.

Факултет српских студија, који већ има утемељене студијске програме из историје, србистике и славистике, пружа идеално окружење за овакво интердисциплинарно образовање. Студенти студија националне безбедности неће бити само аналитичари или будући припадници безбедносног сектора, већ и интелектуалци способни да разумеју дубље узроке друштвених криза, културних сукоба и геополитичких ломова. Управо та способност да се безбедност сагледа у контексту идентитета и традиције, чини овај програм у Нишу не само оригиналним, већ и изузетно потребним у времену када се нације не освајају само оружјем, већ и идејама, медијима и наративима.

Тако интегрисан приступ образовању на Факултету српских студија поставља темељ за формирање новог типа стручњака. Стручњака који ће бити способни да се боре за безбедност и у простору конкретног и у простору симболичког, да чувају границе, али и памћење, да буду практични, али и културно освешћени. У томе и лежи највећа вредност овог програма: у способности да националну безбедност сагледа као свеобухватан систем очувања једне државе и народа који у њој живи.

У светлу свих наведених околности, од реалних безбедносних ризика, преко потребе за академским оснаживањем југа и југоистока Србије, до стратешке сарадње са институцијама од националног значаја, оснивање Одељења за националну безбедност при Факултету српских студија у Нишу представља одговорну, рационалну и далекусежну одлуку која ће имати позитивне ефекте не само на локалну заједницу и академску средину, већ и на целокупну националну структуру безбедности и суверенитета наше земље.

2. Оснивање Одељења за културологију Факултета српских студија

Оснивање Одељења за културологију при Факултету српских студија у Нишу представља стратешки важан корак у правцу унапређења хуманистичких и друштвених наука у југоисточном делу Србије. У оквиру савремених академских токова, културологија се профилисала као интердисциплинарна научна област која проучава културу као сложен и динамичан систем вредности, симбола, пракси, наратива и институција које обликују појединце, колективе и целокупно друштво. У том контексту, успостављање новог студијског програма са фокусом на српску и словенску културу одговара на више актуелних научних, образовних и друштвених потреба.

Факултет српских студија у Нишу, са већ постојећим одељењима за историју, српски језик и књижевност, као и славистику, располаже респектабилним кадровским потенцијалом који би представљао снажну подршку у реализацији основних и мастер академских студија културологије. Професори, научни сарадници и истраживачи ангажовани у настави и научном раду на овим већ акредитованим програмима поседују неопходна знања, компетенције и искуство за интердисциплинарно сагледавање културе, чиме се обезбеђује високи академски стандард наставе и научноистраживачког рада на новооснованом одељењу.

Проучавање културе у оквиру културологије омогућава мултиперспективни приступ који обухвата елементе историје, филологије, етнологије, теорије уметности, и осталих друштвених наука. На тај начин би се студентима пружила широка академска основа и развијала критичка свест о културним процесима, што би им омогућило примену стеченог знања у различитим професионалним и друштвеним контекстима: у установама културе, музејима, архивима, медијима, образовном систему, истраживачким институтима, невладином сектору, као и у сфери културне дипломатије.

Посебну важност овом подухвату даје сам простор у којем се програм реализује — Град Ниш и шире подручје југоисточне Србије представљају регион изузетног историјског и културног значаја, али и простор у којем институције културе, као и бројне организације цивилног друштва које се баве културном политиком и културним активизмом, бележе недостатак стручног и идентитетски свесног кадра из области културологије. Успостављањем академског програма културологије у Нишу одговара се на реалне потребе региона и омогућава се школовање стручњака који ће унапредити културни живот локалних заједница и дати допринос у обликовању културне политике на локалном и националном нивоу.

Уз то, новоосновано Одељење за културологију има потенцијал да постане водећи академски центар у Србији и региону за истраживање српске и словенске културе. Постављање акцента на словенски културни простор у наставним програмима пружа студентима могућност да српску културу сагледају у ширем

цивилизацијском, језичком и духовном оквиру, што истовремено доприноси јачању научне и образовне сарадње са сродним институцијама у словенским земљама кроз заједничке студијске пројекте, међународне размене и научне скупове.

Акредитацијом основних и мастер академских студија културологије омогућило би се формирање истраживачке платформе за проучавање националне и словенске културне баштине, као и савремених културних пракси и политика. Студијски програм би био усмерен ка интеграцији традиционалних знања са савременим токовима, као што су дигитална хуманистика, културни туризам, менаџмент у култури, визуелна култура и нови медији. Посебно је важно напоменути да би се кроз такав програм унапредило и разумевање значаја нематеријалне културне баштине југоисточне Србије, као једног од недовољно истражених и представљених аспеката домаће културне сцене.

Културологија ће представљати савремено, интердисциплинарно научно поље које ће се бавити систематским проучавањем културе као свеобухватног друштвеног феномена, односно начина на који ће културни обрасци обликовати људско искуство, вредносне системе, друштвене односе и свакодневне праксе. Као дисциплина која ће интегрисати теоријска знања и применљиве вештине, културологија ће омогућити дубинско разумевање различитих културних појава – од традиционалне до савремене, од високе и елитне до масовне и популарне културе, као и од доминантне до мањинске и алтернативне. Посебна пажња ће се посветити језичким, визуелним, звучним, медијским и дигиталним аспектима културе, као и начинима њихове међусобне интеракције.

У оквиру студијског програма културологије на основним академским студијама, биће постављен јасан приоритет на изучавање српске културе и духовности као темеља националног идентитета. Програм ће бити конципиран тако да студентима омогући темељно и критичко разумевање српских културних токова – од најстаријих историјских наслага до савремених културних пракси. Српска култура ће се изучавати и у ширем словенском и европском контексту, чиме ће се омогућити развој интеркултуралне свести и афирмација словенског културног простора.

Наставни план ће обухватати области српског језика, књижевности и културе, као и три страна језика, што ће омогућити студентима активно учешће у културној размени и међународној сарадњи. Биће обрађене и теме из историје културе, теорије културе и уметности, културне антропологије, културне историје српског народа и културне политике. Таква структура наставе ће омогућити свеобухватно и интердисциплинарно образовање, засновано на националним приоритетима и академским стандардима.

Поред теоријских знања, студенти ће стећи и бројне практичне вештине применљиве у савременом културном, уметничком и медијском окружењу. Биће оспособљени за осмишљавање, управљање и спровођење културних пројеката, као и за реализацију квантитативних и квалитативних истраживања. Стећи ће компетенције за анализу културних политика, рад у установама културе, медијима и невладином сектору, те за самосталан и тимски рад у сложеним друштвеним и културним условима. Развијаће критичко мишљење, аналитичке способности и

интердисциплинарни приступ проучавању културе.

Посебан нагласак ће се ставити на изучавање, очување и афирмацију нематеријалне културне баштине српског народа, при чему ће се југоисточна Србија, као простор великог културно-историјског значаја, третирати као приоритетна област научног и теренског истраживања. Студенти ће бити подстакнути да се активно укључе у заштиту и представљање те баштине, како на националном, тако и на међународном нивоу.

Овако постављен програм студија културологије ће одговарати на савремене образовне и друштвене потребе, допринеће развоју културне самосвести, јачању националног идентитета и стварању кадрова који ће бити способни да унапреде културни живот Србије. Студије ће такође пружити основ за даљи научни рад и афирмацију српске културе у оквиру словенског и европског културног простора.

Најзад, оснивање Одељења за културологију на Факултету српских студија у Нишу није само институционални и академски подухват, већ и цивилизацијски чин усмерен ка очувању, унапређењу и афирмацији српске и словенске културне свести. У питању је концептуално и стратешки заснована иницијатива која одговара на стварне потребе академске заједнице, друштва и културног система Србије у целини.

3. Оснивање Одељења за националну археологију Факултета српских студија

Оснивање Одељења за националну археологију при Факултету српских студија у Нишу представља логичан, али и далекосежно значајан стратешки корак у развоју научне, образовне и културне инфраструктуре не само овог факултета, већ и читавог подручја југоисточне Србије и Балкана. Та иницијатива је у складу са вишим циљевима децентрализације високог образовања, као и са потребом да се регионални потенцијали стављају у службу националног развоја. У академском смислу, ово одељење би значајно допунило и проширило интердисциплинарни карактер Факултета српских студија, уводећи националну археологију као науку која органски повезује историју, етнологију, историју уметности, културологију и филологију. Увођењем националне археологије у наставни процес отвара се простор за дубље и методолошки разноврсније проучавање српског културног и цивилизацијског простора, али и могућност за стварање нових генерација истраживача који ће бити способни да интерпретирају наслеђе у складу са савременим научним стандардима.

Археологија, као дисциплина од суштинског значаја за разумевање прошлости, не бави се искључиво материјалним остацима старих цивилизација, већ обухвата сложеније процесе реконструкције свакодневног живота, духовности, економије, уметности и идентитета различитих заједница кроз време. Истовремено, она игра важну улогу у обликовању колективне меморије, културне самосвести и друштвене одговорности. Посебно у савременом контексту, у којем су питања идентитета, културног наслеђа и интерпретације историје постала не само научна, већ и политичка и друштвена, археологија добија нову актуелност и значај. Њено присуство у оквиру српских студија представља важан сигнал, да се питање српског културног и духовног идентитета не може заснивати на идеолошким конструкцијама већ искључиво на дубинском, критичком и научно утемељеном увиду у историјски развој.

Подручје Ниша и његове шире околине, од римске Медијане и касноантичког Царичиног Града, преко праисторијског Плочника, римског Тимакума, средњовековног Хисара, па све до бројних још недовољно истражених локалитета, убраја се међу археолошки најбогатије и најзначајније области на Балкану. Овај простор је кроз миленијуме био раскрсница цивилизација и културних утицаја: од праисторијских заједница и раноиндоевропских племена, преко Трачана, Дарданаца и Илира, до Римљана, Ромеја, Словена и Срба. Управо због те историјске комплексности, археолошко истраживање овог региона има не само национални, већ и шири, међународни значај. То отвара бројне могућности за научну сарадњу, објављивање у међународним часописима, учешће на стручним конференцијама, као и за пројекте у области културног туризма, дигиталне хуманистике и култур-

не дипломатије.

Развој основних и мастер академских студија националне археологије на Факултету српских студија у Нишу био би важан корак у оснаживању научне и образовне инфраструктуре овог дела Србије. Он би истовремено допринео и афирмацији културне политике која тежи очувању наслеђа и ангажовању локалних ресурса у сврху одрживог развоја. Академско образовање будућих археолога не би се темељило само на теорији, већ и на снажној пракси, кроз теренске активности, лабораторијски рад, анализу археолошког материјала, сарадњу са музејима и заводима, као и коришћење савремених технологија као што су ГИС, фотограмetriја, 3Д моделирање и археогенетика.

Такви стручњаци били би способни да се укључе у све фазе археолошког процеса, од планирања и ископавања, преко конзервације и интерпретације, до јавне презентације и едукације. Одељење за националну археологију при Факултету српских студија у Нишу могло би временом да се развије у регионални центар за национална археолошка истраживања и заштиту наслеђа југоисточне Србије. Повезујући се са музејима, институцијама заштите споменика културе, домаћим и страним универзитетима и научним институтима, овај центар би постао ослонац за низ стручних, образовних и научних пројеката који би имали вишеструки ефекат: академски, културни, туристички и друштвено-економски.

Треба нагласити да Ниш и његова околина представљају један од најбогатијих археолошких простора у Србији када је реч о средњем веку. Историјски значај овог региона, који је у средњем веку представљао важну спону између централних делова српске државе, Византије и касније Османског царства, огледа се у бројним локалитетима који тек делимично откривају свој научни потенцијал. Међу њима су остаци утврђених градова, цркава, манастира, некропола и станишта, као и археолошки налази који сведоче о културној сложености и друштвеним процесима тог доба. Постављање средњег века у фокус наставно-истраживачког рада будућег одељења омогућило би студентима непосредан теренски увид у баштину коју проучавају, чиме би се остварила важна педагошка повезаност теорије и праксе, каква ретко постоји у другим академским центрима.

Акценат на српски средњи век има и дубљи смисао у оквиру мисије самог Факултета српских студија. Археологија, као наука о материјалној прошлости, има способност да пружи независан увид у процесе и структуре које нису увек сачуване у писаним изворима. Управо у томе лежи њена вредност за српске студије: она допуњује историју, књижевност, историју уметности и етнологију, нудећи физичке трагове културе, веровања и свакодневице предака. Средњи век је у српској историји не само период политичког формирања и духовног узлета, већ и време изразитог културног и уметничког стваралаштва, чији су остаци сачувани у камену, земљи и металу, те стога археолошко проучавање тог наслеђа мора добити централно место у образовању нових генерација археолога у Србији.

Такође, неопходно је препознати и националну потребу за стручно образованим археолозима специјализованим за српски средњи век. До сада је велики број локалитета остао недовољно истражен или научно обрађен, делом због недостатка кадрова, али и због централизације научних установа у Београду и Новом

Саду. Отварањем новог студијског програма у Нишу, са фокусом на средњовековну археологију, створила би се институционална основа за децентрализацију истраживачких активности, што би омогућило систематичнију и континуирану заштиту и тумачење наслеђа југоисточне Србије.

На крају, стављање акцента на српско средњовековно археолошко наслеђе у наставном програму има и шири културни и друштвени значај. У времену у којем се идентитетске теме све чешће користе у политичке сврхе, научно засновано, критичко и академско проучавање прошлости представља најбољу заштиту од манипулација, али и темељ културне самосвести. Студијски програм који из средњег века не извлачи мит, већ доказе и сазнања, који не репродукује идеолеме, већ отвара нова питања и методе, представљаће не само новину у високом образовању у Србији, већ и важан допринос изградњи одговорног односа према културном наслеђу.

С тим у вези, оснивање овог одељења треба посматрати не као изолован академски пројекат, већ као дугорочну инвестицију у културни, образовни и друштвени развој једног ширег простора. Оно је корак ка децентрализацији науке и културе, али и снажан допринос укупној научној и академској слици Србије. Оснивање Одељења за археологију у Нишу значи изградњу нових образовних капацитета, али и препознавање чињенице да баштина није само сведочанство прошлости, она је и темељ за изградњу одговорне и свесне будућности.

У том смислу, ова иницијатива није само проширење наставног програма Факултета српских студија, већ и акт визије. Визије Србије која активно чува, проучава, негује и афирмише своју културну баштину као темељ свог идентитета, као инспирацију за креативност и као извор знања и самопоуздања за будуће генерације. Србије у којој сваки локалитет, сваки артефакт, сваки слој земље представља не само научни објект, већ и живи део приче о нама самима.

4. Оснивање Одељења за православну теологију и катихетику Факултета српских студија

Концепт Факултета српских студија не може се замислити без студијског програма *Православна теологија и катихетика*, чији наставни садржај мора бити успостављен преко реафирмације аутентичног православног богословља које се, између осталог, заснива на стубовима националне теологије, које чине Свети Сава, Свети владика Николај и Свети отац Јустин Поповић. Богословске науке имају утемељење у вишевековној црквеној традицији, која је, осим духовности и културе, баштинила и теологију засновану на византијском патристичком наслеђу. То је пружало изванредну основу за настаanak факултета на коме би се изучавала теологија, али је раније оснивање образовних институција у Србији прекинуто турским освајањима на Балкану. Зато је почетак рада Богословског факултета у Србији пратило судбину других високошколских установа. Његово оснивање је повезано са настанком најстарије српске високошколске институције – Универзитета у Београду. Богословски факултет је дао велики допринос томе и допринео је стварању угледа овог Универзитета, као и његовом развоју. Савремени тренутак, међутим, показао је и међусобну зависност у ономе што је негативно, непедagoшко и скоро погубно за образовни систем у Србији.

Упркос значају које имају постојеће институције, намеће се потреба даљег развоја богословских студија, поготову у околностима када глобалистичко-анархистички утицај разара постојећи систем образовања на шта нису имуне ни богословске студије. Несумњиво је да би Факултет српских студија био изванредна заштита од таквих утицаја, а сам студијски програм употпунио би замишљени концепт и створио услове за благодатно испуњавање свеукупне мисије факултета. Постојећи дух разарања мора уступити место духу стварања, креативности и богоочовечења. Истовремено, време је и за превазилажење институционалних стереотипних форми и за пружање шансе свеукупно, академском дијалогу теологије, с једне стране, и националних дисциплина, с друге стране. Тиме се стварају научни и академски предуслови за елиминисање елитизма и самодовољности, који постају опасност не само за Цркву, већ и за целокупно друштво.

Развој Универзитета у Нишу и његова традиција стално намећу потребу оснивања нових студијских програма, што је одраз потреба града, региона и државе, али и императив науке и образовања у школовању студената различитих образовних профила. Брз развој науке у европским, али и у суседним земљама, намећу одговорност постојећим српским универзитетима да постану конкурентни, а у појединим областима да заузму и лидерску позицију. Земље у окружењу имају велики број богословских студијских програма (Грчка, Бугарска, Румунија), а искуство тих земаља могло би да послужи као добар пример у развоју бого-

словских наука у Србији. Треба нагласити да су православне богословске студије веома развијене и на неким универзитетима западноевропских земаља. Постоје и важни примери који показују присуство богословских студија на факултетима сличног концепта, на пример: Филолошки, историјски и теолошки факултет Западнoг универзитета у Темишвару.

У Србији постоји неколико средњих богословских школе (Призрен, Београд, Ниш, Крагујевац, Сремски Карловци), чији су полазници у обавези да упишу факултет. Поред тога, евидентан је и тренд уписа на ове студије оних кандидата који су завршили друге средње школе. Нарочито се осећа повећано интересовање гимназијалаца за студије теологије. То су озбиљне претпоставке за постојање више богословских студијских програма у образовном систему Србије. Поготову је то важно у околностима стабилизивања положаја веронауке у основним и средњим школама. Треба нагласити и чињеницу да је Ниш град древне хришћанске традиције, па се чини природним оснивање богословско-катихетског студијског програма у граду Светог цара Константина и Светог Симеона Српског (Стефана Немање).

Последњих година, захваљујући раду Центра за црквене студије, Богословије Св. Ђирила и Методија, Центра за византијско-словенске студије Универзитета у Нишу и Међународног центра за православне студије створена је атмосфера за доношење једне овакве одлуке. Велики број домаћих и страних научника везан је за пројекте ових центара, тако да је Ниш постао значајна средина на мапи хришћанских и теолошких студија у свету. **Печат тим настојањима може дати оснивање Факултета српских студија.**

Концепт студија Православне теологије и катихетике биће заснован на искуству високошколског образовања у Србији (Богословски факултет Универзитета у Београду), као и других земаља где богословске студије имају богату традицију (Грчка, Русија, Бугарска, Румунија, Република Српска). Исход таквих студија треба да буде у духу верности хришћанској науци и православном предању.

Основне студије на теолошко-катихетском програму трају осам семестара (240 ЕСПБ), а мастер академске студије трају два семестра (60 ЕСПБ). У обавезне предмете спадају предмети библијског, систематског, практичног и историјског богословља, сакрални и савремени језици, као и педагошко-психолошко-методички предмети. Поред обавезних предмета студенти се могу опредељивати и за предмете из шест изборних група (систематска, патролошка, практична, историјска, библијска, философска). Након завршетка основних студија кандидат стиче стручни назив **катихета**, а након завршетка мастер студија стиче стручни назив **дипломирани теолог – катихета**. Посебна пажња на основним студијама катихетског смера биће посвећена усвајању знања из педагогије, психологије и методике наставе.

Мастер студије на катихетском смеру усмерене су ка проширивању и усвајању знања из богословских дисциплина. Право уписа на овај студијски програм имају кандидати који су претходно завршили четворогодишњу средњу школу и положили пријемни испит.

Свршени студент овог студијског програма треба да стекну следеће профе-

сионалне способности:

- да успешно организује и руководи наставно-васпитним процесом у веронауци;
- да је упознат са основним методолошким принципима савремене богословске науке;
- да стекне и свестрано хуманистичко образовање, нарочито у области филозофије, књижевности и историје;
- да поседује широк профил теоријских и практичних знања из библијског, историјског, систематског и практичног богословља;
- да је оспособљен за конкретну богослужбену, педагошку и научно-истраживачку праксу;
- да поседује способности и за мисионарски, духовно-просветитељски и социјални рад;
- треба да има изграђену способност за адаптирање у професионалном опредељењу;
- треба да стекне умеће у самосталном професионалном раду и у тимском истраживачком раду;
- да усвоји знања из старих и савремених језика неопходних за упознавање богословских текстова.

Концепт студија омогућава свршеним студентима овог програма да раде у различитим институцијама:

- вероучитељи у основним и средњим школама,
- радници у администрацији црквених институција (Патријаршија, митрополије, епархије),
- сарадници у институтима, музејима, заводима за заштиту споменичког наслеђа и слично,
- истраживачи из области историје уметности, хришћанске археологије и црквене књижевности.
- експерти у домаћим и иностраним стручним организацијама.
- свештенослужитељи у Српској православној цркви.

Постоји неколико фактора за обезбеђивање кадровског потенцијала:

1. На Универзитету у Нишу, као и у постојећим богословијама и другим институцијама, постоји неопходан кадровски потенцијал за почетак студија.
2. Очекује се да један број наставника и сарадника из других академских средина, као и из иностранства, буде примљен у радни однос путем конкурса.
3. Помоћ се очекује од Православног богословског факултета у Београду.

За успешно успостављање студијског програма и квалитетан исход студија неопходна је специјализована библиотека, а за презентовање научних радова и обезбеђивање услова за напредовање у наставним и научним звањима категори-

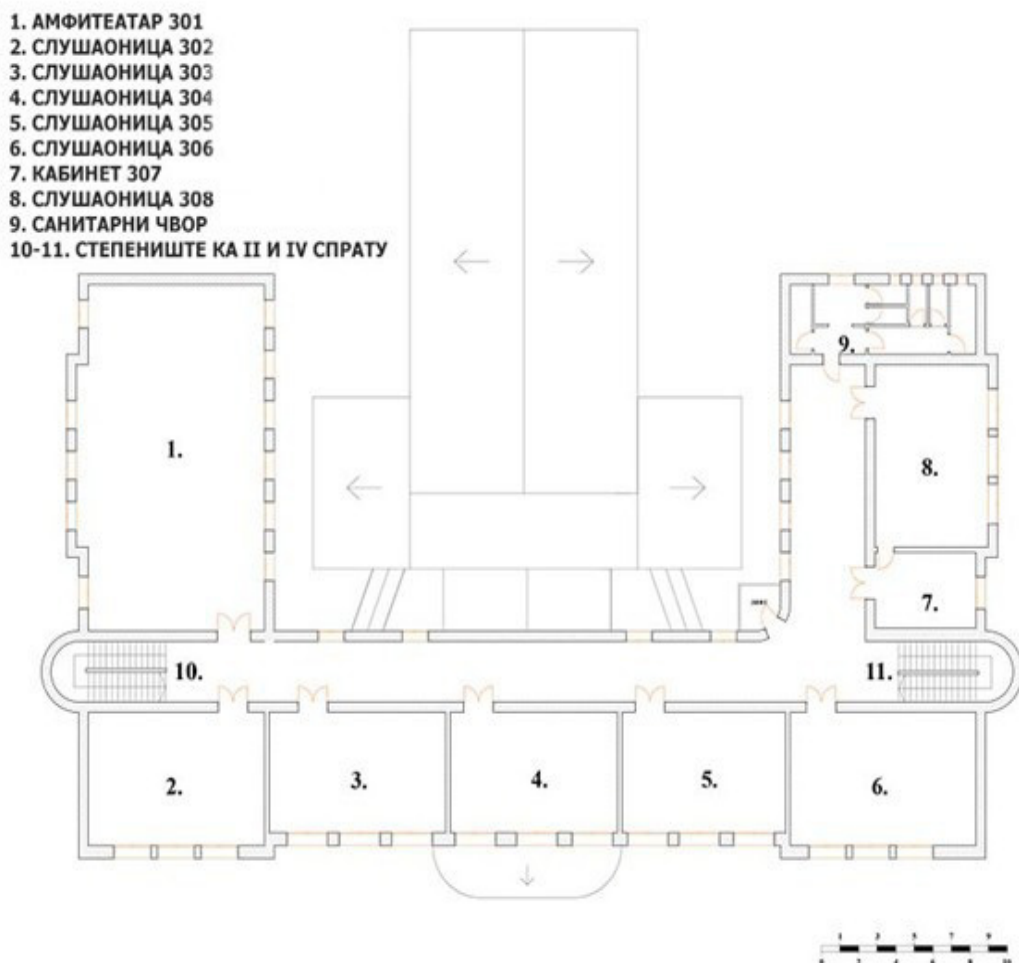
зовани часопис. Наставници и студенти могу у почетку користити библиотеку Центра за црквене студије, која поседује 5.000 наслова монографских и серијских публикација. Уговором о суиздаваштву са Центром за црквене студије Факултет српских студија може постати издавач часописа „Црквене студије” (међународни часопис – M23; crkvenestudije-churchstudies.com). И сам центар може се трансформисати у Институт за црквене студије (постоји елаборат о томе), те тако постати значајан партнер будућем научно-истраживачком центру Факултета.

V. ПРОСТОР И ОПРЕМА ФАКУЛТЕТА СРПСКИХ СТУДИЈА

Простор Факултета српских студија биће смештен у делу зграде Филозофског факултета у Нишу, тачније на делу трећег спрата, као и у просторијама некадашњег Народног универзитета, на првом, другом и делу четвртог спрата зграде. Ове локације представљају спој савремених услова за наставу и истраживање са духом културног и образовног наслеђа града Ниша. У наредним потпоглављима биће извршена детаљна архитектонско-просторна анализа простора.

Архитектонско-просторна анализа трећег спрата Филозофског факултета са предлогом функционалне расподеле и опреме

Опис простора

Слика 1. План трећеј сјрајија Филозофској факултетија у Нишу
(извор: <https://studenti.filfak.ni.ac.rs/nastava/rasposed-prostorija>)

Део трећег спрата зграде Филозофског факултета у Нишу, планиран за потребе Факултета српских студија, функционално је организован и прилагођен настави, са централним ходником и две степенишне јединице (обележене бројевима 10 и 11) које воде ка другим нивоима зграде. Простор трећег спрата представља устаљени и функционално прилагођен део наставне инфраструктуре, који се већ дужи низ година интензивно користи за реализацију академске наставе, одржавање научних и стручних скупова, као и за друге облике образовно-истраживачког рада. Распоред и карактеристика просторија овог нивоа омогућавају флексибилну организацију наставе различитих облика и обима – од фронталне, преко семинарске, до индивидуализоване наставе и тимског рада.

Простор обухвата следеће просторије:

1. **Амфитеатар 301** – Највећа сала на спрату, технички опремљена и просторно осмишљена за реализацију предавања, академских трибина, конференција, округлих столова и јавно доступних образовних садржаја. Располаже са већим бројем седишта, природним осветљењем, и могућношћу коришћења мултимедијалних уређаја, што га чини централним местом академског живота на овом нивоу.
2. **Слушаоница 302** – Остаје у саставу Филозофског факултета.
3. **Слушаоница 303** – Припашће Факултету српских студија.
4. **Слушаоница 304** – Припашће Факултету српских студија.
5. **Слушаоница 305** – Припашће Факултету српских студија.
6. **Слушаоница 306** – Остаје у саставу Филозофског факултета.
7. **Кабинет 307** – Припашће Факултету српских студија.
8. **Слушаоница 308** – Припашће Факултету српских студија.
9. **Санитарни чвор** – Припашће Факултету српских студија. Опремљен за обе категорије корисника (мушке и женске тоалете).
10. **Степеништа 10–11** – Повезују други и четврти спрат, омогућавајући лаку комуникацију међу нивоима.
11. **Паркинг Филозофског факултета** – Постаје заједничко власништво Филозофског факултета и Факултета српских студија.

Пројекција опреме и намена простора

Простор трећег спрата већ је у функцији високошколске наставе и активно се користи за извођење часова из области друштвених и хуманистичких наука. Распоред и карактеристике просторија омогућавају непосредну примену у оквиру наставе на будућем Факултету српских студија, пре свега за студијске програме из области **србистике, историје и русистике/славистике**. С обзиром на постојећу функционалност простора, **није потребна грађевинска адаптација учионица (302, 303, 304, 305) и амфитеатра** – оне се могу одмах користити у наставне сврхе уз стандардно техничко опремање. Једина просторија коју је неопходно адаптирати и технички опремити јесте **санитарни чвор** (ради унапређења приступачности).

У оквиру будуће организационе структуре, планирано је да се четири новоформирана центра – Научно-истраживачки центар српских студија, Центар за српски као страни, нематерњи и завичајни језик, Центар за образовање и професионално усавршавање и Центар за стране језике – **сместе у постојеће, функционално опремљене просторије на трећем спрату зграде Филозофског факултета – слушаонице 302, 303, 304 и 305.** Важну просторију за функционисање Факултета српских студија представљаће и амфитеатар 301. Распоред простора одговара различитим делатностима и специфичним потребама ових центара, што омогућава њихово несметано и ефикасно функционисање. Овако организовани просторни капацитети омогућиће свим центрима ефикасно обављање наставне, научноистраживачке и стручне делатности. Уједно ће подстаћи међусобну сарадњу, интердисциплинарност и дугорочно развијање ресурса Факултета у складу са стратегијом модернизације и интернационализације високог образовања.

1. Санитарни чвор (просторија 9)

Циљ адаптације: унапређење приступачности, хигијенских и техничких услова у складу са савременим стандардима

Планиране интервенције:

- Грађевинско и техничко прилагођавање ради обезбеђивања инклузивног приступа (ширина врата, рукохвати, прилагођени санитарни уређаји)
- Обнова подних и зидних површина водоотпорним и лако одрживим материјалима
- Уградња нових санитарних елемената (WC шоље, лавабоа, сушача за руке, дозатора)
- Увођење система за редовну вентилацију
- Јасна сигнализација и обележавање простора

Очекивани резултат: Санитарни чвор ће након адаптације омогућити равноправно и достојанствено коришћење простора за све категорије корисника (студенте, запослене и госте), у складу са правилима о приступачности јавним објектима.

Деоба постојеће имовине и режим заједничког коришћења ИКТ опреме

Прелазни режим власништва и коришћења

У складу са одлуком Владе о формирању Факултета српских студија и планом етапног издвајања одељења и студијских програма из састава Филозофског факултета Универзитета у Нишу, предвиђа се да до тренутка пуног административног и физичког исељења одсека за **историју, србистику и славистику**, постоји **режим заједничког коришћења постојеће инфраструктуре и опреме**, укључујући:

- ИКТ опрему (рачунари, пројектори, интерактивне табле и пратећа наставна опрема),
- мрежну инфраструктуру (рутери, свичеви, вај-фај уређаји),
- централни сервер Рачунарске службе Филозофског факултета.

Овај прелазни период обухвата академску годину у којој се успоставља наставна делатност новог факултета, као и све припремне фазе (акредитација, припреме наставних планова, селидба библиотечке грађе, административна транзиција).

Заједничко коришћење ИКТ ресурса

Факултет српских студија ће, у сарадњи са Рачунарском службом Филозофског факултета, наставити да користи:

- **постојећу локалну мрежу и интернет конекцију** на трећем спрату,
- **сервисне ресурсе и доменске налоге (имејл-налоге, интерна мрежа),**
- **централизовани сервер за складиштење података и приступ наставним платформама** (архива предавања, е-учење и слично),
- **опрему за видео-конференције и хибридну наставу.**

Филозофски факултет се обавезује да:

- неће мењати мрежне конфигурације без сагласности управе Факултета српских студија и
- неће физички премештати или одвајати опрему из постојећих система без претходног договора.

Модел прелазне поделе и будућа деобна листа

У каснијем периоду, приликом **пуног издавајања**, извршиће се и **званична деобна листа опреме**, у којој ће се:

- прецизно евидентирати сва постојећа ИКТ опрема у просторијама које ће бити у саставу Факултета српских студија,
- извршити пренос власништва,
- формирати посебна Рачунарска служба у оквиру новог факултета.

До тог тренутка, **режим заједничког коришћења** ће се регулисати одлуком Владе Републике Србије и надлежних органа.

Одржавање и подршка

Одржавање ИКТ опреме и системске инфраструктуре обављаће, у прелазној фази, Рачунарска служба Филозофског факултета. У случају потребе за већим интервенцијама, трошкови ће се делити сразмерно коришћењу или по договору.

Заједничко коришћење и деоба паркинг-простора

У складу са планом етапног издавајања одељења за историју, србистику и руски језик и књижевност из састава Филозофског факултета и успостављања Факултета српских студија као самосталне институције, предвиђен је режим заједничког коришћења постојећег паркинг-простора у дворишту зграде Филозофског факултета у Нишу.

У каснијој фази, након пуног издавајања, биће донета одговарајућа одлука на нивоу Града о:

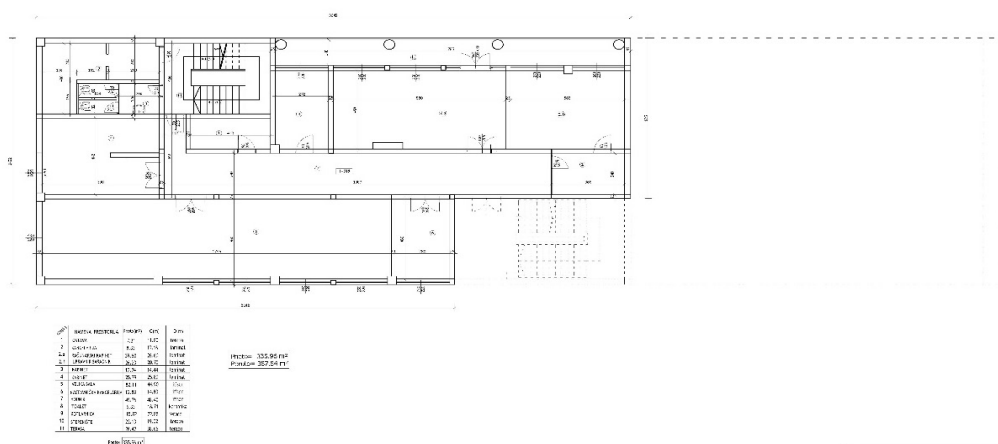
- **правној деоби** паркинг-простора у складу са имовинским правима и правилима коришћења јавних површина у власништву Републике Србије и Града Ниша,
- **одржавању и управљању**, укључујући чишћење, постављање сигнализације и регулацију улаза/излаза.

Архитектонско-просторна анализа првог спрата Факултета српских студија са предлогом функционалне расподеле и опреме

Факултет српских студија у оквиру свог новог објекта на катастарској парцели број 353, КО Ниш–Бубањ, улази у фазу уређења и адаптације првог спрата зграде, са укупном нето површином од 335,96 m². Циљ овог одељка је да понуди целовиту анализу простора првог спрата, дефинише његову функционалну структуру, као и предлог потребне опреме у складу са наменом сваке просторије.

KP.BR.353, KO.NIŠ-BUBANJ, OBJEKT BR.1, ULAZ 1, PRVI SPRAT, POSEBAN DEO BR.6, POVRŠINA Pn=335,96m²

Слика 2. План првог спрата Факултета српских студија

(извор: Извештај већњака грађевинске струке за упис непокретности поседних делова објекта Радничкој универзитетској – Ниш)

Опис и анализа простора

Простор првог спрата дефинисан је укупном нето површином од 335,96 m², док бруто површина износи 357,64 m². Објект се састоји од административних, техничких, комуникационих и санитарних простора, распоређених око централног комуникационог језгра.

Табела 17. Површина и идентификација просторија³⁹

Ознака	Намена просторије	Површина (m ²)
1	Архив	7.31
2	Секретар декана	8.83
2а	Деканска сала за колегијуме и друге мање састанке	39.60

³⁹ Просторија за правну и финансијску службу (5а) биће направљена преграђивањем библиотеке са читаоницом (просторија 5).

Ознака	Намена просторије	Површина (m ²)
2.1	Декан	26.23
3	Секретар Факултета	12.24
4	Продекан за науку и међународну сарадњу и Продекан за наставу	25.79
5	Библиотека са читаоницом	82.11
5а	Правна и финансијска служба и секретар Факултета	
6	Рачунарска централ	12.88
7	Ходник (комуникација)	49.76
8	Тоалети (мушко-женски и приступачан)	6.83
9	Котларница (технички простор)	15.82
10	Степениште	22.13
11	Тераса	26.42
	Укупно (нето):	335.96

Функционална организација простора

Организација простора је подређена функционалној хијерархији рада Факултета. Просторије су груписане по типу: управљачке функције (деканат), администрација (Секретаријат, Правна и Финансијска служба), јавни простор (бифе, тераса, ходници) и техничка инфраструктура (тоалети, котларница).

Управљачке и административне функције

Налазе се у близини степеништа ради лакше доступности:

Кабинет декана (просторија 2) и секретара декана (просторија 2.1) – репрезентативан простор

Продекан за науку и међународну сарадњу (просторија 4)

Продекан за наставу (просторија 4)

Секретар Факултета (просторија 3) – административно чвориште факултета

Деканска сала за колегијуме и друге мање састанке (просторија 2.а)

Службе

Библиотека са читаоницом (просторија 5)

Правна и финансијска служба (просторија 5а) – функционално блиске декану и продеканима

Рачунарска централ (просторија 6)

Јавни и комуникациони простори

Ходник (просторија 7) – омогућава комуникацију и проток

Тераса (просторија 11) – простор за кратак одмор или неформалне састанке

Техничка инфраструктура

Тоалети (просторија 8) – у складу са стандардима приступачности

Котларница (просторија 9) – изолован технички простор

Степениште (просторија 10) – главни вертикални комуникациони елемент

Предлог неопходне опреме по просторијама

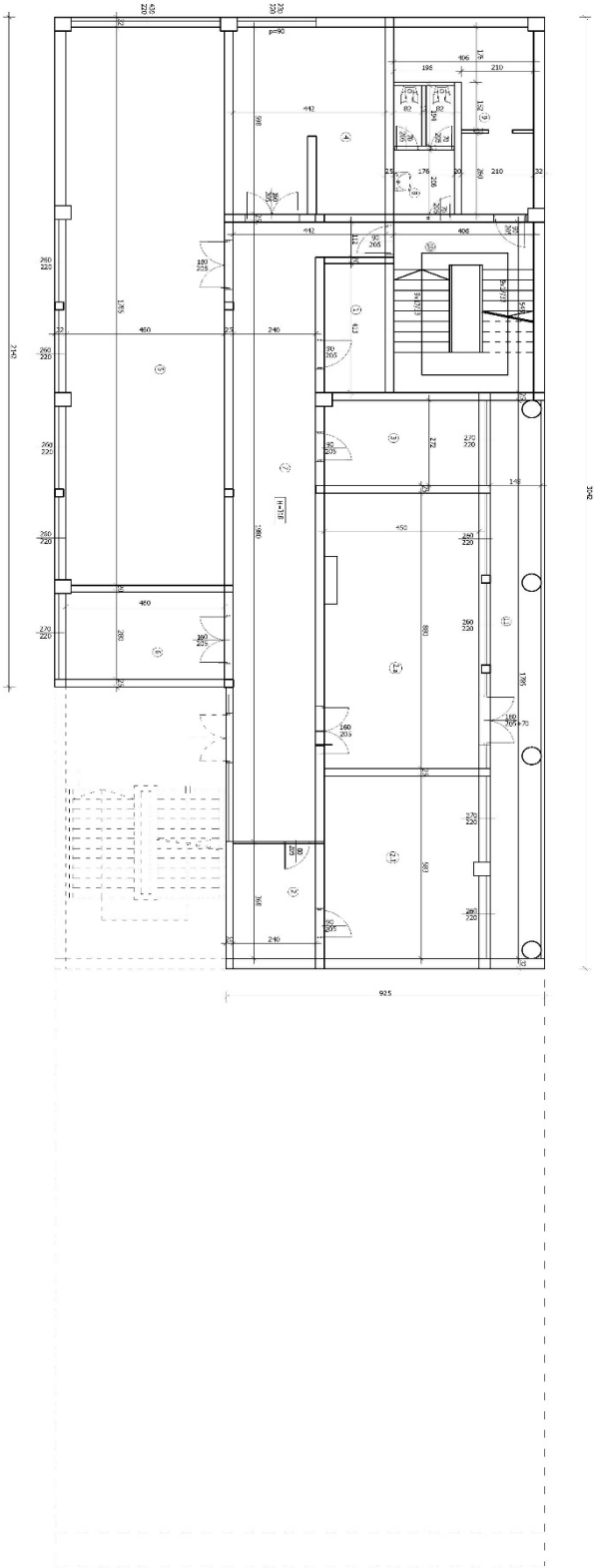
У складу са наменом просторија, предлаже се следећа опрема:

Просторија	Опис опреме
Рачунарски центар (6)	сервер, серверски ормари, UPS уређај, клима за сервере, радна станица за администратора, штампач, скенер, видео-надзор, аларм, кабловска инфраструктура, техничка вентилација, подлоге, завесе или зидне облоге ради смањења буке
Продекански кабинети (4)	радни столови, рачунари, столице, пријемне столице, ормари
Деканов кабинет (2) секретар декана (2.1)	и Радни столови, библиотека/полица, рачунар, централни телефон, скенер, фиокари, професионални копир-апарат
Деканска сала за колегијуме и друге мање састанке (2а)	конференцијски сто за више особа, рачунар са пројектором
Секретар (3)	Радна станица, архиве, централни телефон, скенер, фиокари, професионални копир-апарат
Библиотека и читаоница (5)	Полице за књиге, столови за особље са рачунарима, столови и столице за читаоницу, рачунар за читаоницу (за претрагу библиотечких фондова)
Фин. и правна служба (5а)	Радна места, ормари за архиву, сеф, рачунарска опрема
Тоалети (8)	Опрема по стандардима, дозатори, санитарне површине
Котларница (9)	Грејна и контролна опрема, вентилација
Ходници и тераса (7, 11)	Клупе, панои, зелени кутак (тераса)

Први спрат Факултета српских студија ће представљати, након неопходне адаптације, функционално језгро факултета, које омогућава ефикасно управљање, добру комуникацију међу службама и комфор запосленима (и студентима). Примена предложене опреме ће унапредити радну ефикасност и створити предуслове за савремену, транспарентну и доступну високошколску институцију.

КР.ВР.353, КО.НИШ-ВУБАЊ, ОБЈЕКАТ ВР.1, УЛАЗ 1, ПРВИ СПРАТ, ПОСЕБАН ДЕО ВР.6, ПОВРШИНА Рn=335,96m²

№	ИМЕНА ПОСТОЈА. ПРЕДМЕТ	ОПШ.
1	ОПШ.	1.1.1
2	ПОСРЕД.	1.1.2
3	ПОСРЕД.	1.1.3
4	ПОСРЕД.	1.1.4
5	ПОСРЕД.	1.1.5
6	ПОСРЕД.	1.1.6
7	ПОСРЕД.	1.1.7
8	ПОСРЕД.	1.1.8
9	ПОСРЕД.	1.1.9
10	ПОСРЕД.	1.1.10
11	ПОСРЕД.	1.1.11

Преди- 335.96 m²
Површ- 337.94 m²

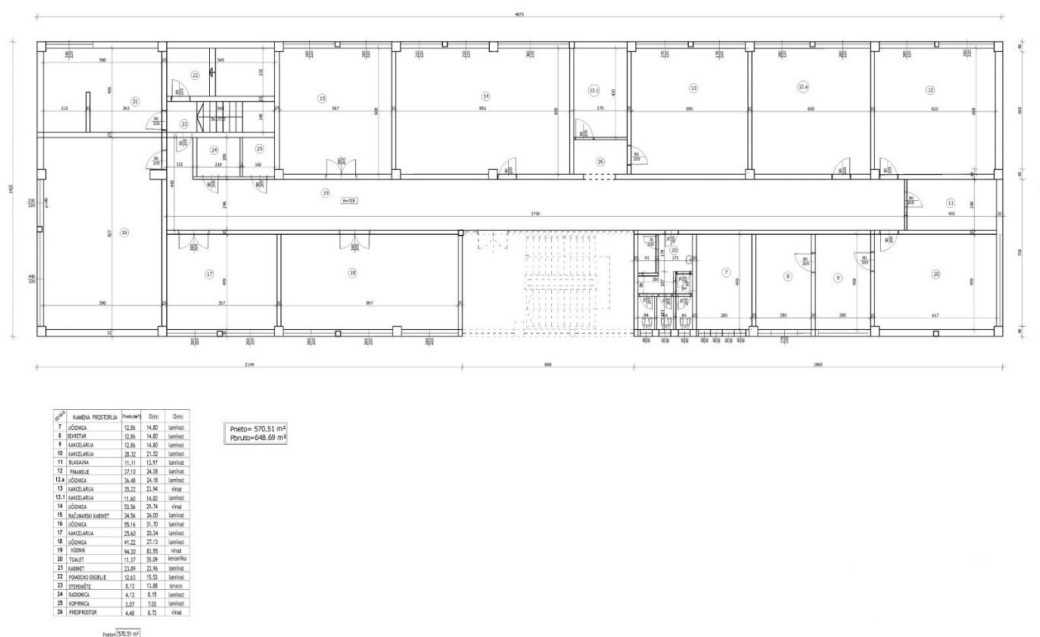

Архитектонско-просторна анализа другог спрата Факултета српских студија са предлогом функционалне расподеле и опреме

Други спрат објекта Факултета српских студија (Објекат бр. 1, Улаз 1, Посебан део бр. 7) смештен је на катастарској парцели број 353 у КО Ниш – Бубањ. Са укупном нето површином од 570,51 m² овај спрат је превасходно посвећен реализацији наставног процеса, смештају наставног кадра, као и пратећој Техничкој служби. Посебна пажња посвећена је кабинетима, учионицама и опреми која подржава различите студијске програме.

↑
S

KP.BR.353, KO.NIŠ-BUBANJ, OBJEKAT BR.1, ULAZ 1, DRUGI SPRAT, POSEBAN DEO BR.7, POVRŠINA Pn=570.51m²

Слика 3. План другој сјрајија Факултетија срјских стјудија
(извор: Извешјај вешјака грађевинске стјруке за ујис нејокрејностии јоседних делова
објектиа Радничкој универзијетија – Ниш)

Опис и анализа простора

Други спрат Факултета српских студија представља уравнотежену комбинацију наставног и кабинетског простора. Са укупном нето површином од 570,51 m², ова целина је пројектована тако да омогући паралелно одвијање више наставних и академских активности у оквиру три студијска програма: Србистика, Историја, као и Руски језик и књижевност.

Архитектонска структура спрата организована је око централног, праволинијског **ходника (просторија 19)**, који функционише као главна комуникациона осовина и омогућава лак приступ свим осталим просторијама. Просторни распоред је симетричан и логично организован – учионице се налазе у непосредној близини кабинета, што омогућава ефикасну и динамичну сарадњу између наставника и студената. Ови кабинети су по површини уједначени, опремљени тако да омогућавају индивидуални рад, пријем студената и припрему наставе. Унутрашње уређење подразумева присуство библиотечких полица, рачунара, столова, као и простора за архиву и комуникацију.

Учионице су распоређене тако да прате кабинетски систем, са јасном поделом по катедрама. Свака учионица може да прими између 30 и 50 студената. Просторије су пројектоване да омогуће постављање савремене презентационе опреме (пројектор, паметна табла) и интернет конекцију. Посебну улогу у просторној организацији има **рачунарска учионица (просторија 16)**, која служи као мултифункционална дигитална лабораторија за све студенте. Простор је предвиђен за смештај већег броја радних станица (30–50 рачунара), уз одговарајућу техничку инфраструктуру, сервере и климатизацију.

Техничка служба (просторија 21, 22) служи за подршку у функционисању опреме, инсталација и услуга одржавања, а налази се у непосредној близини тоалета и степеништа, што олакшава логистику и сервисну доступност. Овај простор представља важан сегмент у изградњи академске културе и интеракције између чланова колектива. На крају, **степениште (просторија 23)** омогућава комуникацију са доњим нивоима и део је вертикалне повезаности унутар зграде, док су **тоалети (просторија 20)** усклађени са стандардима приступачности и санитарне опремљености.

Табела 18. Површина и идентификација просторија^{40 41 42}

Ознака	Намена просторије	Површина (m ²)
7	Кабинет	12.86
8	Кабинет	12.86
9	Кабинет	12.86
10	Учионица опште намене	28.32
11	Кабинет	11.11
12	Учионица	37.10
12a	Учионица – Свечана сала	36.48
13	Учионица – Свечана сала	35.22
13.1	Кабинет	11.60
14	Учионица	53.56
15	Учионица	34.56
16	Рачунарска учионица	55.16
17	Учионица	25.60

40 Просторије 12a и 13 биће адаптиране у јединствену учионицу – свечану салу.

41 Просторија 17 биће адаптирана за потребе кабинета.

42 Просторија 18 биће преграђена ради добијања просторије за нови кабинет (18a).

Ознака	Намена просторије	Површина (m ²)
18	Студентска служба	41.22
18a	Кабинет	
19	Централни ходник	94.30
20	Тоалети (мушко-женски и приступачни)	11.37
21	Техничка служба и простор за помоћно особље	23.89
22	Техничка служба и простор за помоћно особље	12.63
23	Степениште	8.13
24	Архив	4.13
25	Архив	3.07
26	Део ходника	4.48
	Укупно (нето):	570.51

Функционална расподела

Наставне јединице – учионице и кабинети

- Доминантан део другог спрата чине наставне јединице – учионице (10, 12, 12a, 13, 14, 15, 16, 17), односно кабинети (кабинети: 7, 8, 9, 11, 17, 13.1, 18a).

Службе и подршка

- Студентска служба (просторија 18)
- Техничка служба (просторија 21, 22): одржавање инсталација, опреме, логистичка подршка
- Тоалети (просторија 20): у складу са стандардима о приступачности
- Архив (просторије 24, 25): простор за освежавање студената и запослених

Комуникација и проток

- Централни ходник (простор 19): повезује све наставне, административне и пратеће просторије
- Степениште (простор 23): вертикална комуникација са првим спратом и партером

Предлог опреме по просторијама

Тип простора	Опрема
Кабинети	Радни столови, ормар, рачунари, столице за студенте
Учионице	Табле (или паметна табла), пројектори, клупе/столице (30–40 места по учионици)
Рачунарска учионица (16)	30–40 рачунара, мрежна инфраструктура, сервер, клима, пројектор
Студентска служба (18)	Радна места, архиве, централни телефон, скенер, фиокари, професионални копир-апарат
Техничка служба (21, 22)	радни пулт, алати, ормарић за опрему, опрема за видео-надзор

Тип простора	Опрема
Архив (24, 25)	шанк, апарат за припрему кафе, 2–3 стола, витрина, судопера
Ходници и ложе	клупе за чекање, панои

Други спрат Факултета српских студија ће представљати, након одговарајуће адаптације, добро осмишљену наставно-научну и административну платформу, прилагођену савременим академским потребама. Простор ће бити подељен по катедрама, са јасно одвојеним зонама наставе, рада и подршке, што омогућава високу функционалност, културну препознатљивост и академски интегритет.

This architectural floor plan depicts a long, narrow building with a central corridor. The plan is divided into several numbered rooms and functional areas. On the left side, from top to bottom, are rooms 12, 12.5, 13, 14, 15, and 16. On the right side, from top to bottom, are rooms 18, 19, 20, 21, 22, and 23. A central corridor, labeled 17, runs the length of the building. At the bottom of the plan, there is a staircase area (24) and a small room (25). The plan includes numerous dimensions in millimeters (e.g., 600, 300, 1200) and degrees (e.g., 90, 45, 135). The overall layout suggests a multi-story building with a symmetrical design around the central corridor.

		Prevalens	Omi	Omi
MAGNIA PROSTRIA				
1	1	12,86	14,80	sentint
2	2	12,86	14,80	sentint
3	3	12,86	14,80	sentint
4	4	28,57	21,52	sentint
5	5	12,86	14,80	sentint
6	6	12,86	14,80	sentint
7	7	11,11	12,87	sentint
8	8	11,11	12,87	sentint
9	9	11,11	12,87	sentint
10	10	11,11	12,87	sentint
11	11	11,11	12,87	sentint
12	12	12,86	28,57	sentint
13	13	12,86	28,57	sentint
14	14	12,86	28,57	ving.
15	15	12,86	14,80	sentint
16	16	12,86	14,80	sentint
17	17	12,86	14,80	sentint
18	18	24,00	24,00	sentint
19	19	55,16	21,70	sentint
20	20	25,00	25,34	sentint
21	21	25,00	25,34	sentint
22	22	25,00	25,34	sentint
23	23	25,00	25,34	sentint
24	24	25,00	25,34	sentint
25	25	94,25	83,55	sentint
26	26	94,25	83,55	sentint
27	27	11,37	29,29	sentint
28	28	28,57	28,57	sentint
29	29	28,57	28,57	sentint
30	30	28,57	28,57	sentint
31	31	28,57	28,57	sentint
32	32	28,57	28,57	sentint
33	33	28,57	28,57	sentint
34	34	28,57	28,57	sentint
35	35	28,57	28,57	sentint
36	36	28,57	28,57	sentint
37	37	28,57	28,57	sentint
38	38	28,57	28,57	sentint
39	39	28,57	28,57	sentint
40	40	28,57	28,57	sentint
41	41	28,57	28,57	sentint
42	42	28,57	28,57	sentint
43	43	28,57	28,57	sentint
44	44	28,57	28,57	sentint
45	45	28,57	28,57	sentint
46	46	28,57	28,57	sentint
47	47	28,57	28,57	sentint
48	48	28,57	28,57	sentint
49	49	28,57	28,57	sentint
50	50	28,57	28,57	sentint
51	51	28,57	28,57	sentint
52	52	28,57	28,57	sentint
53	53	28,57	28,57	sentint
54	54	28,57	28,57	sentint
55	55	28,57	28,57	sentint
56	56	28,57	28,57	sentint
57	57	28,57	28,57	sentint
58	58	28,57	28,57	sentint
59	59	28,57	28,57	sentint
60	60	28,57	28,57	sentint
61	61	28,57	28,57	sentint
62	62	28,57	28,57	sentint
63	63	28,57	28,57	sentint
64	64	28,57	28,57	sentint
65	65	28,57	28,57	sentint
66	66	28,57	28,57	sentint
67	67	28,57	28,57	sentint
68	68	28,57	28,57	sentint
69	69	28,57	28,57	sentint
70	70	28,57	28,57	sentint
71	71	28,57	28,57	sentint
72	72	28,57	28,57	sentint
73	73	28,57	28,57	sentint
74	74	28,57	28,57	sentint
75	75	28,57	28,57	sentint
76	76	28,57	28,57	sentint
77	77	28,57	28,57	sentint
78	78	28,57	28,57	sentint
79	79	28,57	28,57	sentint
80	80	28,57	28,57	sentint
81	81	28,57	28,57	sentint
82	82	28,57	28,57	sentint
83	83	28,57	28,57	sentint
84	84	28,57	28,57	sentint
85	85	28,57	28,57	sentint
86	86	28,57	28,57	sentint
87	87	28,57	28,57	sentint
88	88	28,57	28,57	sentint
89	89	28,57	28,57	sentint
90	90	28,57	28,57	sentint
91	91	28,57	28,57	sentint
92	92	28,57	28,57	sentint
93	93	28,57	28,57	sentint
94	94	28,57	28,57	sentint
95	95	28,57	28,57	sentint
96	96	28,57	28,57	sentint
97	97	28,57	28,57	sentint
98	98	28,57	28,57	sentint
99	99	28,57	28,57	sentint
100	100	28,57	28,57	sentint

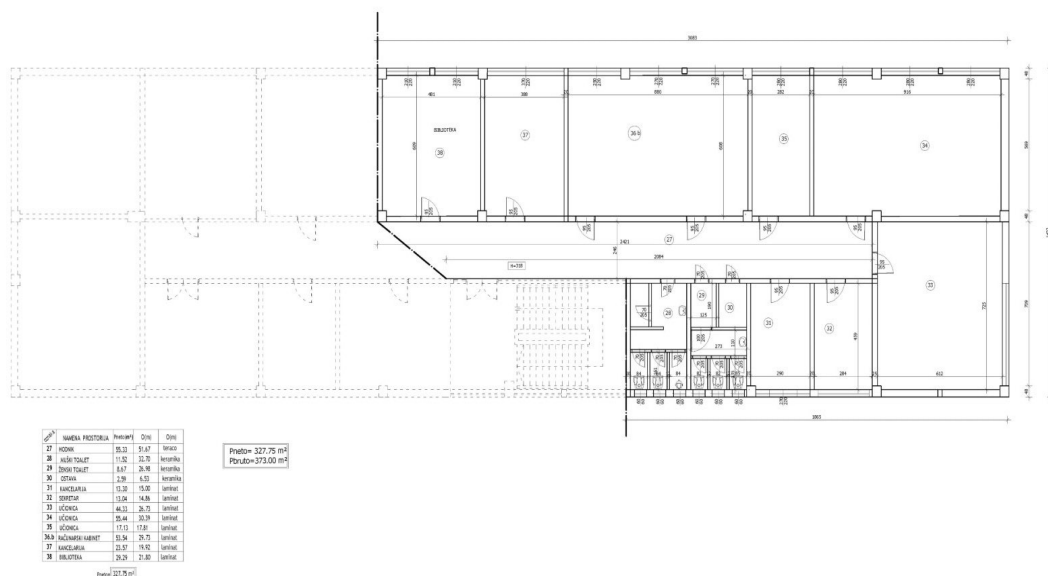
$P_{\text{neto}} = 570.51 \text{ m}^2$
 $P_{\text{poruto}} = 648.69 \text{ m}^2$

$$570.51 \text{ m}^2$$

Архитектонско-просторна анализа четвртог спрата Факултета српских студија са предлогом функционалне расподеле и опреме

Четврти спрат зграде Факултета српских студија, који се налази у оквиру објекта на катастарској парцели број 353, КО Ниш – Бубањ, чини самосталну и уравнотежену просторну целину, намењену пре свега реализацији наставе и кабинетском раду. Са компактним распоредом и функционалним зонама, овај ниво објекта интегрише више важних сегмената који подржавају наставно-научни процес. Важан сегмент адаптације четвртог спрата представља санирање кровне конструкције; процењена вредност радова је 5.000.000 динара.

KP.BR.353, KO.NIŠ-BUBANJ, OBJEKAT BR.1, ULAZ 1, ČETVRTI SPRAT, POSEBAN DEO BR.9, POVRŠINA Pn=327.75m²

Слика 4. План четвртог спрата Факултета српских студија

(извор: Извештај вештака грађевинске струке за упис непокретности и посебних делова објекта Радничкој универзитетској – Ниш)

Опис и анализа простора

Четврти спрат дефинисан је просторијама наставног и кабинетског типа, једном архивом, два санитарна чвора и комуникационим простором. Целокупан распоред организован је око централног ходника (просторија 27), који повезује све остале просторије. Простор је логично структуриран и омогућава несметан проток корисника. Санитарни чворови, смештени у просторијама 28 (мушки) и 29 (женски), лоцирани су на почетку комуникационе осе, што је у складу са архи-

тектонским и хигијенским стандардима. У просторији 30 налази се архив Факултета, који представља меморијско и административно средиште за смештај важне документације, записника, уговора, диплома и осталих оригиналних аката факултета. Укупно четири кабинета (просторије 31, 32, 35, 37) смештена су у мирном делу спрата, удаљена од главне комуникације, што омогућава концентрисан рад наставног особља и обављање консултација са студентима. Укупан број учионица на овом спрату је четири (просторије 33, 34, 36.б и 38), што омогућава реализацију паралелне наставе у различитим студијским програмима. Све учионице су уједначене по величини и опремљене у складу са савременим стандардима за фронталну, семинарску и презентациону наставу.

Табела 19. Површина и идентификација просторија

Ознака	Намена просторије	Површина (m ²)
27	Ходник	55.33
28	Мушки тоалет	11.52
29	Женски тоалет	8.67
30	Архив	2.59
31	Кабинет	13.30
32	Кабинет	13.04
33	Учионица	44.33
34	Учионица	55.44
35	Кабинет	17.13
36.б	Учионица	53.54
37	Кабинет	23.57
38	Учионица	29.29
	Укупно (нето):	327.75

Функционална организација простора

Организација простора на четвртм спрату подређена је наставној и архивској функцији Факултета, уз пратеће кабинетске и техничке садржаје. Просторије су груписане по типу: **наставне јединице (учионице)**, **кабинетски рад (наставнички кабинети)**, **административно-архивски простор (архив Факултета)** и **техничка и комуникациона инфраструктура (тоалети, ходник, степениште)**.

Наставне функције

Смештене су у већем делу спрата, у просторијама:

33, 34, 36.б, 38 – наставне просторије различите намене (фронтална настава)

Ове учионице омогућавају одвијање редовне наставе, радионица, презентација и испита. Повезаност са кабинетским просторијама доприноси лакшем организовању наставног процеса.

Кабинетски рад

Кабинети су распоређени у мирнијем делу спрата, у непосредној близини учионица:

31, 32, 35, 37 – индивидуални рад наставника и сарадника

Просторије су пројектоване тако да омогућавају рад у тишини, пријем студената и припрему за наставу или истраживање. Кабинети су површине приближно 15 m², што задовољава основне стандарде за академски радни простор.

Техничка и комуникациона инфраструктура

Ходник (просторија 27) – представља централну комуникациону осу спрата, повезује све просторије и омогућава ефикасан проток студената и особља.

Тоалети (просторије 28 и 29) – у складу са хигијенским стандардима и подељени на мушки и женски чвор, налазе се при улазу у спрат.

Степениште – омогућава вертикалну комуникацију и повезује четврти спрат са осталим етажама зграде.

Предлог опреме по просторијама

Тип простора	Опрема
Кабинети (31, 32, Радни столови, канцеларијске столице, столице (за госте), полице за 35, 37)	књиге, рачунари, ормари за књиге и документацију
Учионице (33, 34, Табле, видео-пројектори, рачунари повезани на пројекцију, столови и 36.6, 38)	столице за 30–40 студената
Архив (30)	Металне архивске полице, сто за архиварање, евиденциони систем
Тоалети (28, 29)	Стандардна санитарна опрема, дозатори, вентилациони систем
Ходник (27)	Панои, осветљење, клупе за чекање

Четврти спрат Факултета српских студија представља функционално компактан и добро организован ниво, који обједињује наставне, архивске и кабинетске активности. Распоред просторија омогућава ефикасну циркулацију корисника, мирне услове за рад наставника и добру логистичку повезаност са нижим спратовима. Простор ће бити, након неопходне адаптације, у складу са савременим стандардима у високом образовању и доприноси укупној функционалности институције.

У оквиру радова на унапређењу функционалности и естетике унутрашњих просторија (на првом, другом и четвртном спрату) Факултета српских студија, предвиђене су следеће интервенције:

- 1. Замена подова** – Планирана је демонтажа постојећих подних облога (паркет, ламинат, плочице и сл.), као и припрема подлоге у виду равнања и изравнавања кошуљице. Након припреме, уграђује се нова подна облога у складу са наменом просторије (нпр. керамичке плочице у мокрим чворовима, ламинат или винил у радним и боравишним просторијама). Сви радови се изводе у складу са важећим стандардима и техничким прописима.
- 2. Замена столарије** – Уклања се дотрајала унутрашња и спољашња столарија (дрвена, ПВЦ или алуминијумска) и уграђује нова, енергетски ефикасна

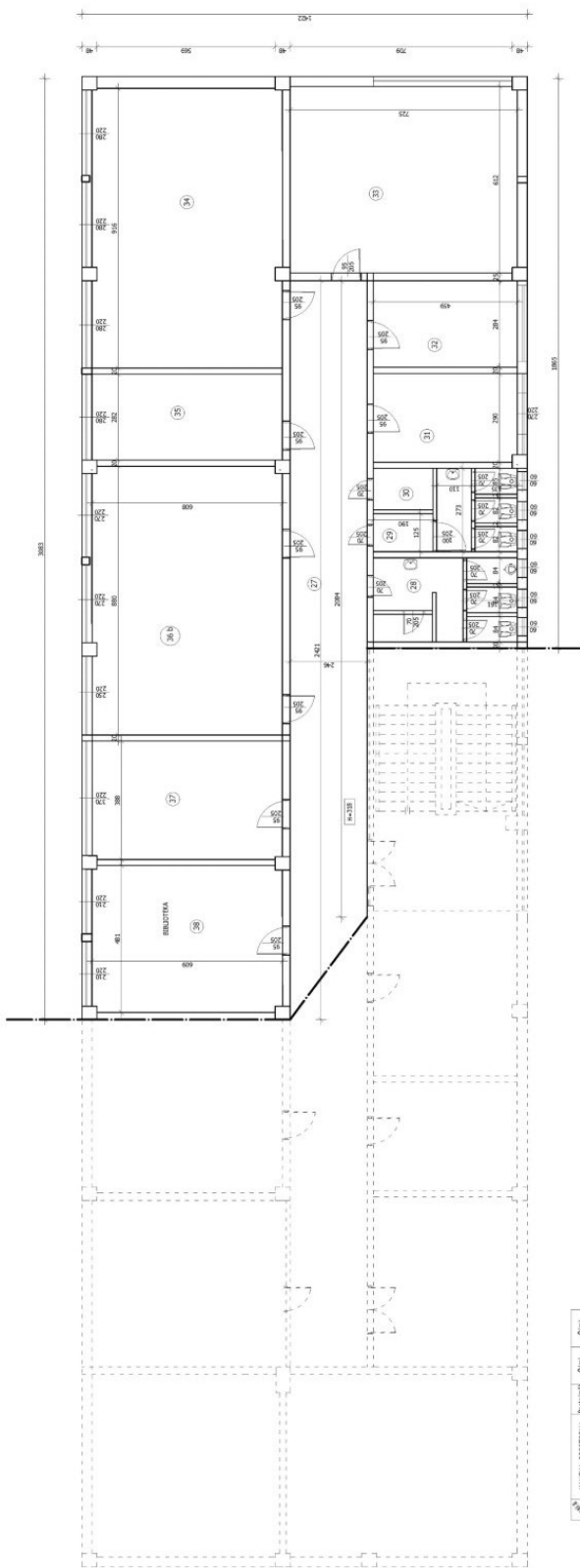
столарија са одговарајућом термо- и звучном изолацијом. Постављају се нови прозори, улазна и унутрашња врата, као и пратећи елементи (браве, шарке, ручке).

3. **Кречење просторија** – Након припреме зидних и плафонских површина (скидање старе боје, глетовање, шмирглање), врши се наношење нових премаза у два слоја, прајмер + завршна боја (дисперзивна, полудисперзивна или силикатна боја у зависности од потреба). Бојење се врши ручно или машински, у складу са архитектонским захтевима и бојама из пројекта ентеријера.
4. **Фарбање столарије** – Дрвена или метална столарија која се не замењује подвргава се процесу обраде: чишћење, шмирглање, наношење антикорозивне заштите (у случају метала), као и премазивање одговарајућом бојом (лак, уље, емајл боја, акрил и сл.). Изводи се у два или више слојева ради добијања квалитетне и дуготрајне заштите и естетског изгледа.
5. **Санација мокрих чворова** – Обухвата потпуну или делимичну реконструкцију купатила и тоалета: демонтажу старих инсталација (водоводних и канализационих), замену цевовода, уградњу нових санитарних уређаја, хидроизолацију подова и зидова, као и постављање нових зидних и подних керамичких плочица. Посебна пажња посвећује се спречавању влаге и продора воде, као и функционалности и хигијенској безбедности простора.

Процењена вредност неопходних средстава за уређење првог, другог и четвртог спрата Факултета српских студија (без урачунате санације кровне конструкције, за коју је потребно додатних 5.000.000 дин.) износи 5.000.000 динара.

КР.БР.353, КО.НИШ-БУБАНЈ, ОБЈЕКАТ БР.1, УЛАЗ 1, ЧЕТВРТИ СПРАТ, ПОСЕБАН ДЕО БР.9, ПОВРШИНА Pn=327.75m²

Površina: 327.75 m²
Površina: 323.00 m²

№	НАМЕНА ПРОСТОРИЈА	Површина	О/и	О/и
27	КОРИДОР	55.33	51.67	Лансира
28	КУЉИ ТОАЛЕТ	11.52	32.70	Лансира
29	КУЉИ ТОАЛЕТ	6.67	26.98	Лансира
30	ОПТИКА	2.99	6.53	Лансира
31	КАМЕЛАРИЈА	13.30	15.00	Лансира
32	КАМЕЛАРИЈА	15.99	15.00	Лансира
33	КАМЕЛАРИЈА	44.34	26.70	Лансира
34	КАМЕЛАРИЈА	56.44	30.39	Лансира
35	КАМЕЛАРИЈА	17.13	12.81	Лансира
36	КАМЕЛАРИЈА	51.54	29.73	Лансира
37	КАМЕЛАРИЈА	23.57	15.00	Лансира
38	КАМЕЛАРИЈА	29.79	21.80	Лансира

Укупно: 327.75 m²

VI. УСКЛАЂЕНОСТ ОБРАЗОВНОГ ПРОФИЛА ФАКУЛТЕТА СРПСКИХ СТУДИЈА СА РЕГИОНАЛНИМ И МЕЂУНАРОДНИМ ВИСОКОШКОЛСКИМ ОБРАЗОВНИМ ИНСТИТУЦИЈАМА

Предложена структура, организација и циљеви Факултета српских студија усаглашени су са са низом високошколских образовних институција како у региону, тако и у светским оквирима.

Регионална усклађеност

Факултет хрватских студија, Свеучилиште у Загребу, Хрватска (извор: fhs.unizg.hr)

Факултет хрватских студија Универзитета у Загребу има мисију да „истражује и поучава о хрватском друштву, држави, простору, становништву, културно-историјском наслеђу... и негује хрватски национални и културни идентитет у европском и светском контексту”. Програмски је структурисан око области као што су кроатологија, демографија, историја, књижевност, студије културе и педагогије. Овај образовно-истраживачки оквир јасно се поклапа са мисијом Факултета српских студија у погледу заштите и афирмације националног културног и језичког идентитета, образовања национално-просветног кадра и јачања културне свести на локалном нивоу.

Факултет словесности, историје и теологије, Западни универзитет у Темишвару, Румунија (извор: <https://admitere.uvt.ro/en/program/facultatea-de-litere-istorie-filosofie-si-teologie/>)

Према званичној презентацији UVT у Темишвару, овај факултет нуди својим студентима проучавање следећих дисциплина: језик, књижевност, историју, филозофију и теологију. Овај факултет тежи образовању кадрова који ће бити активни у области културе и образовања у региону где традиционално живи српска заједница. Усклађеност са мисијом Факултета српских студија види се кроз образовање национално-просветног кадра и јачање културног идентитета на простору јужне и југоисточне Србије.

Факултет историје и филологије, Универзитет у Тирани, Албанија (извор: <https://fhf.edu.al/en/fakulteti/misioni/>)

У оквиру Универзитета у Тирани функционише факултет који спаја историјске и филолошке студије, са фокусом на проучавање језика, књижевности и националног идентитета у регионалном и европском контексту. Ово је пример високошколске установе која интегрише филологију и националну историју у циљу афирмације националног идентитета. Такав модел је комплементаран са планираном мисијом Факултета српских студија, будући да обухвата студијске

дисциплине које су кључне за образовање кадрова и јачање свести о националној култури.

Међународна (светска) усклађеност

Факултет словесности, Универзитет на Кипру, Грчка (извор: <https://www.ucy.ac.cy/fl/?lang=en>)

Овај факултет обухвата изучавање различитих језика и књижевности, културолошких студија и историје. Посвећен је афирмацији кипарског и грчког националног идентитета, али и разумевању других језичких и културних заједница у мултинационалном окружењу. Такав оквир је добро упоредив са мисијом и циљевима Факултета српских студија: комбинује језичко-културно образовање с циљем јачања националне свести и кадровске подршке државној и културној политици.

Факултет хуманистичких наука, Универзитет у Јерусалиму, Израел (извор: <https://en.history.huji.ac.il/people/faculty>)

Иако специфична по безбедносно осетљивом религиозном окружењу, ова установа је настала у складу са потребом афирмације националне и културне традиције кроз дисциплине као што су језик, историја, религија и филозофија. Образовање кадрова који раде у сфери образовања и културе, у мултиетничким контекстима, представља јасну паралелу са циљевима Факултета српских студија – нарочито у погледу афирмације и очувања националног идентитета у угроженом подручју.

Факултет руске филологије и националне културе „С. А. Јесењин”, Универзитет у Рјазању, Руска Федерација (извор: <https://rsu-rzn.ru/main/structure>)

Овај факултет је специјализован за руски језик, књижевност и националну културу, са јасном мисијом очувања и промовисања националног идентитета у образовно-културном контексту. Као институција која припрема филологе и наставнике способне да у државним и просветним системима подрже културну политику, поменути Факултет јасно резонира с циљевима Факултета српских студија у погледу кадровске подршке и неопходности јачања националне и државо-творне свести, те афирмацији културног идентитета у образовном систему.

Усклађеност са циљевима оснивања Факултета српских студија

Зашићеност и афирмација српској националној, културној и језичкој идентитету – Свака од поменутих установа има јасан профил у проучавању националне културе и језика, с одрживим моделом функционисања, што Факултет српских студија намерава да примени на српски контекст у југоисточној Србији.

Образовање национално-просветног кадра – Поменуте регионалне и светске установе стварају кадар спреман да делује у образовању и култури, са јасном националном оријентацијом.

Јачање државотворне, националне, културне и безбедносне свести, посебно младих – Институције као што су у Загребу, Темишвару, Тирани, Кипру, Јеру-

салиму и Рјазању делују у окружењима у којима јачање националне свести кроз образовање има кључно друштвено значење, што у потпуности одговара мисији Факултета српских студија.

Кадровска подршка образовној и културној политици државе – Све наведене установе имају инфраструктуру, партнерства и програме који служе државној/регионалној политици у области образовања и културе, што је модел који Факултет српских студија жели да реализује у јужној и југоисточној Србији.

VII. ВИЗИЈА 2 – ПУТ КА РАЗВОЈУ ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА НА ЈУГОИСТОКУ СРБИЈЕ: ОТВАРАЊЕ НОВИХ ИНСТИТУТА

1. Оснивање Српског историјског института

Српски историјски институт (у даљем тексту: Институт) оснива се као самостално правно лице са циљем да постане једна од водећих научно-истраживачких установа у области националне историје. Институт ће се бавити систематским истраживањем фундаменталних проблема српске историје у контексту балканских, европских и светских историјских процеса.

Мисија Института је развој и унапређење историографских знања, као и формирање научног и наставног кадра који ће доприносити разумевању, заштити и промоцији националне историје. Главни циљеви Института су истраживање кључних процеса, личности и појава из српске историје, израда научних студија, монографија и научно-популарних публикација, припрема аналитичких докумената и експертских мишљења у интересу државних и друштвених институција, популаризација националне историје у јавности, као и повезивање са домаћим и међународним научним центрима ради размене искустава и заједничких пројеката.

Научни рад Института засниваће се на три основна методолошка принципа: системности: интегралног разматрања историјских процеса, укључујући објективне и субјективне факторе, унутрашње и спољнополитичке утицаје, као и локалне, регионалне и глобалне околности; комплексности: коришћењу разноврсних извора (писаних, усмених, материјалних, аудиовизуелних) ради што потпунијег разумевања историјских збивања, и историзму: проучавању историјских појава у њиховом континуираном развоју, уз примену вишефакторског приступа и уважавање историјског контекста.

Делатност Института подразумева научно-истраживачки рад и објављивање резултата у виду монографија, зборника радова, чланака и анализа, припрему тематских истраживања по налогу државних институција и научних тела, организацију научних скупова, трибина и округлих столова, сарадњу са медијима кроз ауторске чланке, интервјуе и емисије ради популаризације историје, као и обезбеђивања научно-критичких издања историјских извора.

Институт ће успоставити и развијати интензивну сарадњу са истраживачким центрима у иностранству, посебно онима који се баве проучавањем српске, словенске и балканске историје. Сарадња ће обухватати заједничке истраживачке пројекте, размену научника и студената, као и заједничку организацију међународних научних скупова.

У кадровском смислу, Институт ће бити организован тако да располаже адекватним бројем запослених са највишим стручним квалификацијама, пре свега докторима наука. Ова кадровска политика има за циљ обезбеђење високог научног и стручног нивоа рада, што је предуслов за успешно остваривање научноистраживачких и образовних активности Института. Међутим, кадровска структура Института базираће се и на интеграцији академског потенцијала са Факултета српских студија у Нишу, као и на спољним кадровским ресурсима из Научно-истраживачког центра српских студија или других сродних научно-образовних установа, што ће омогућити ефикасан научни рад и допринети укупном квалитету истраживања и наставе.

Кроз оснивање овог Института, наставници и сарадници Факултета српских студија тежиће повећању броја научних публикација о српској историји, унапређењу наставе историје кроз савремене методе и материјале, али и позиционирању Ниша као референтног центра за истраживање српске историје у региону. Једнако је важан задатак Института и да обезбеди развој кадровске базе за потребе образовања и науке.

Оснивање Српског историјског института представља стратешки корак ка јачању научног и културног идентитета Републике Србије. Институт ће својим радом обезбедити темељна и поуздана сазнања о националној прошлости, развијати критичко мишљење, и активно доприносити очувању и промоцији историјског наслеђа.

2. Оснивање Института за славистику

Оснивање Института за славистику као самосталног правног лица представља један од важнијих корака у остваривању стратегије унапређења научноистраживачког рада, будући да се славистичка истраживања, као интердисциплинарно поље, баве целокупним културно-историјским и језичким наслеђем словенских народа, укључујући и српски културни и национални идентитет у оквиру ширег словенског контекста.

Институт за славистику би представљао научно-истраживачку организацију која ће се бавити комплексним проучавањем историје, културе, књижевности и језика словенских народа, са посебним освртом на њихову међусобну повезаност, културну размену и утицаје. Рад Института биће у потпуности усклађен са широм мисијом Факултета српских студија – потребом да се афирмише национално образовање, наука, култура и идентитет.

Институт за славистику ће своју делатност остваривати кроз систематско и интердисциплинарно истраживање словенских култура, језика и историје, унапређење сарадње са сродним институцијама у земљи и иностранству, те објављивање резултата истраживања у виду научних монографија, зборника и часописа. Важан аспект делатности Института за славистику односиће се на организовање научних скупова, семинара и јавних предавања, неопходних ради промовисања Ниша као значајног научно-истраживачког центра у области друштвено-хуманистичких наука. Једнако значајан аспект рада Института за славистику тиче се и подршке наставним програмима Факултета српских студија у области славистике, србистике, историје, културологије и других сродних дисциплина.

Институт за славистику биће организован тако да располаже адекватним бројем запослених са највишим стручним квалификацијама, пре свега докторима наука, како би се обезбедили услови за висок ниво научноистраживачког и образовног рада. Кључну улогу у кадровској структури Института играће постојећа научноистраживачка база која функционише у оквиру Научно-истраживачког центра српских студија при Факултету српских студија Универзитета у Нишу. Ова постојећа база обухвата: наставнике и истраживаче са докторатима и научним звањима у областима филологије, историје, етнологије и културологије, искуством у међународним и домаћим научним пројектима и везама са мрежом славистичких института и универзитета у словенским земљама. Поред кадрова у сталном радном односу при Факултету српских студија, Институт за славистику ће се ослањати на кадровску подршку спољних сарадника, домаћих и страних стручњака у области славистике.

Делатност Института за славистику одвијаће се у простору Факултета српских студија, превасходно у учионицама на трећем спрату зграде садашњег Филозофског факултета у Нишу. Важна улога Института огледаће се у формирању

фонда славистичке литературе при библиотеци Факултета српских студија.

Оснивање Института за славистику има вишеструки значај. У првом реду треба истаћи научни значај, тј. стварање научно-истраживачке базе специјализоване за славистичка истраживања у Нишу као својеврсном географском центру Балкана. Поред тога, оснивање Института имаће и велики културни значај кроз јачање веза са словенским народима и кроз промоцију српске културе у другим словенским срединама. Једнако је важан и образовни значај оснивања Института, будући да ће се тиме обезбедити подршка настави и развој стручног кадра у области славистике на југоистоку Србије. Напоследку се може говорити и о међународном значају оснивања Института за славистику, имајући у виду да научно-истраживачка институција оваквог типа још увек не постоји у Републици Србији.

3. Оснивање Института за геопросторна истраживања

Оснивање Института за геопросторна истраживања проистиче из потребе за систематичним, интердисциплинарним и савременим приступом проучавању геопростора. Институт ће се бавити научним и примењеним истраживањима у оквиру који се пре свега односе на геопростор јужне и источне Србије, који упркос изузетним ресурсима у економском смислу представља најзаосталији део наше земље.

Наша визија јесте да Институт постане водећа национална и регионална научна институција која повезује академску заједницу, државне и локалне институције, међународне партнере и приватни сектор у циљу бољег разумевања просторне динамике и унапређења просторног развоја.

Кроз рад Института, посебан акценат ће бити стављен на: демографска истраживања – анализа популационих кретања, старења становништва, миграција и њихових последица по друштвени и економски развој. Такође, посебан акценат биће стављен на креирање страгија и модалитета за популациони опоравак у руралним средина.

Поред класичне истраживачке методологије акценат ће бити усмерен према коришћењу савремених технологија и AI у сврху моделовања и предикције геопросторних појава.

Институт ће подстицати отворену науку, размену знања и публиковање резултата у виду студија, политика и научних радова доступних јавности. Визија института јесте да науку учини релевантном и доступном, како за стручну, тако и за ширу друштвену заједницу.

Институт ће тежити да постане носиоц иновативних приступа у истраживању свих сегмената планирања и развоја геопростора, да развије платформе за едукацију младих истраживача поредних нашем друштву да допринесе креирању и доношењу одрживих јавних политика кроз научно утемељене препоруке.

УМЕСТО ЗАКЉУЧКА

На основу свеобухватне анализе историјских, културних, образовних, демографских и социоекономских чинилаца, као и увида у постојеће кадровске и инфраструктурне капацитете, може се недвосмислено закључити да постоје сви предуслови за успешно оснивање и дугорочно функционисање Факултета српских студија у Нишу. Пројекат је утемељен на реалним потребама српског друштва, нарочито у југоисточном делу земље, где је очување културног идентитета, развој образовања и унапређење научноистраживачког рада од стратешког значаја.

Факултет српских студија би интегрисао постојеће, већ акредитоване студијске програме историје, србистике и руског језика и књижевности, као и будућа одељења за националну безбедност, археологију, културологију и православну теологију са катихетиком. Оваква концепција обезбеђује интердисциплинарни приступ националним и културним темама, чиме се гарантује висок ниво академске релевантности и одрживости. Постојећи наставни кадар, чији квалитет и искуство представљају чврсту основу нове институције, уз планско кадровско јачање и подмлађивање, омогућиће стабилан наставни процес и развој нових студијских програма.

Са становишта просторних и материјалних ресурса, предвиђено је да Факултет користи адекватно опремљене просторије у згради Филозофског факултета и дившег Народног универзитета у Нишу, уз могућност даљег проширења. Библиотечки фонд, научноистраживачка опрема и већ постојећи часописи и публикације пружају добру основу за континуиран научни рад и међународну видљивост.

Друштвено-културни значај ове институције је вишеслојан. Она ће, пре свега, бити гарант систематског изучавања, неговања и преношења српског језика, књижевности, историје и културе на нове генерације, као и платформа за стручно и научно ангажовање у области националног идентитета. У контексту савремених изазова – од културне глобализације и медијских утицаја до демографског пражњења и безбедносних претњи – Факултет српских студија имаће улогу чувара и промотера вредности на којима почива српско друштво.

Економска и финансијска анализа показује да је пројекат изводљив и одржив уз рационално управљање буџетским средствима, као и уз планирану диверзификацију извора прихода кроз научне пројекте, међународне програме сарадње, курсеве за странце и комерцијалне образовне услуге. Очекује се да ће оснивање Факултета позитивно утицати на локалну економију кроз отварање нових радних места, привлачење студената из земље и иностранства и оживљавање културног и академског живота Ниша и региона.

Оснивање Факултета српских студија представља оправдан, стратешки

и национално важан корак, чији ће резултати бити видљиви на више нивоа: у квалитету високог образовања, у јачању националног идентитета, у међународној промоцији српске културе и у подизању укупног академског и друштвеног капацитета југоисточне Србије. Његово формирање није само образовни пројекат, већ и дугорочна инвестиција у културни, научни и државотворни развој Републике Србије.

